

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI**

**GENÇ İŞSİZLİĞİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Bilgin ÇİNER

**Danışman
Doç. Dr. Serkan ÇINAR**

MANİSA-2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI**

**GENÇ İŞSİZLİĞİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ**

Bilgin ÇİNER

**Danışman
Doç. Dr. Serkan ÇINAR**

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 19.02.2019 tarih ve 5/13 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Bilgin ÇİNER'in "Genç İşsizliğin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi" konulu tezi incelenmiş ve aday 18.03.2019 tarihinde saat 11:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 20 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna OY BİRLİĞİ
DÜZELTME yapılm
asına * OY ÇOKLUĞU
RED edilmesine ** ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. D. D. D. D.
ÜYE *evren*

[Signature]
BAŞKAN
Doç. Dr. Serkan ÇINAR

[Signature]
ÜYE
Doç. Dr. Melih ÖZELİK

Evet **Hayır**

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Genç İşsizliğin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/02/2019

Bilgin ÇİNER

ÖZET

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Dünyada ve Türkiye’de 15 yaşın üstündeki işgücünün ve özellikle de çalışmanın asıl konusu olan gençlerin işsizlikle karşılaşması, ülkelerin emek kapasitesinin atıl durumda kalması anlamına gelmektedir. İşsizlik önemli toplumsal, bireysel, ekonomik ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır. İşsizlerin içinde genç olarak nitelendirilen 15-24 yaş arası kişilerin kendi içerisinde farklı eğitim, beceri ve psikolojik yapılarının olması sorunun çözümünü daha da zorlaştırmaktadır.

Konu ile ilgili yapılmış çalışmalar genellikle işsizlik ve büyüme oranları arasında negatif bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Bu sebeple ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek her ülke için temel amaç olduğundan dolayı genç işsizliğinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Genç işsizliği ile mücadele politikalarının farklı ülkelerde ve Türkiye’de çeşitli biçimlerde uygulanması ve uygulanırken birinin ya da birkaçının aynı anda kullanılması durumları yaygındır. Genç işsizliğini azaltmak için ekonomik büyümenin sağlanmasının yanında aktif işgücü politikalarının bölgesel olarak doğru belirlenmesi ve uygulanması, eğitim alanında genel kültür ağırlıklı eğitim veren ortaöğretim kurumlarının mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarına dönüştürülmesi, bir başka deyişle lise mezunu olan herkesin bir mesleğe sahip olması önerilmiştir. Böylelikle ülkenin geleceği olan gençlerin işsizlik problemlerinin azaltılması öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, Ekonomik Büyüme

ABSTRACT

THE EFFECT OF YOUTH UNEMPLOYMENT ON ECONOMIC GROWTH

The workforce above the age of 15 in the world and Turkey, and in particular youth unemployment is the main subject of the study encounter comes the labor capacity of the country to be left idle. Unemployment leads to significant social, individual, economic and psychological problems. The fact that people aged between 15 and 24 who are considered as young in the unemployed have different education, skills and psychological structures makes the solution of the problem even more difficult.

Studies on the subject generally show that there is a negative relationship between unemployment and growth rates. Therefore, it is important to examine youth unemployment because it is the main objective for every country to realize economic growth.

Implementation in various ways in the fight against youth unemployment with policy in different countries and Turkey and while implementing these policies the use of one or more of them is common. In addition to achieving economic growth in order to reduce youth unemployment, it has been suggested that the determination and implementation of active labor force policies regionally, secondary education institutions providing general cultural education in the field of education to vocational and technical education secondary education institutions, in other words, high school graduates have a profession. Thus, it is foreseen that the unemployment problems of the youth of the country will be reduced.

Keywords: Youth Unemployment, Economic Growth

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Dünyada ve Türkiye’de önemli bir sorun olan genç işsizliği; hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde toplumsal, ekonomik, psikolojik ve bireysel etkileri bakımından kaygı verici boyutlara ulaşmıştır. Gençler için “*insan onuruna yakışır*” bir yaşam standardı elde etmek giderek daha da zorlaşmakta dolayısıyla yetişkinliğe erişme süreci uzamaktadır. Bu çalışmada, dünyada ve Türkiye’de genç işsizliği sorununun önemi ve bu sorunun çözümüne ilişkin politika önerileri üzerinde durulmuştur.

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Serkan ÇINAR’a, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen hep yanımda olan anneme ve babama, değerli eşim Sibel Hanım’a, oğlum H.Tarık’a ve kızım Meyra’ya yürekten teşekkür ederim.

Bilgin ÇİNER

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR:

İSTİHDAM, İŞSİZLİK, GENÇ İŞSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME

1.1. İSTİHDAM KAVRAMI	2
1.1.1. İstihdamla İlgili Kavramlar	3
1.1.1.1. Çalışma Çağındaki Nüfus	3
1.1.1.2. İşgücü	4
1.1.1.3. İstihdam Oranı.....	5
1.1.1.4. İstihdam Hacmi	6
1.1.1.5. Ücret.....	7
1.1.2. İstihdam Türleri.....	8
1.1.2.1. Tam İstihdam	9
1.1.2.2. Eksik İstihdam	9
1.1.2.3. Aşırı İstihdam	10
1.1.3. İstihdam Kavramının Teorik Temelleri	11

1.1.3.1.	Klasik İstihdam Teorileri	11
1.1.3.1.1.	Mahreçler (Say) Kanunu.....	12
1.1.3.2.	Keynes İstihdam Teorisi (Modern İstihdam Teorisi)	12
1.1.3.3.	Monaterist Yaklaşım.....	13
1.2.	İŞSİZLİK KAVRAMI.....	14
1.2.1.	İşsizliğin Nedenleri	16
1.2.2.	İşsizliğin Türleri	17
1.2.2.1.	Gizli İşsizlik.....	17
1.2.2.2.	Açık İşsizlik.....	17
1.2.2.2.1.	Geçici (Frikسیونel) İşsizlik.....	18
1.2.2.2.2.	Yapısal İşsizlik.....	18
1.2.2.2.3.	Konjonktrüel İşsizlik.....	18
1.2.2.2.4.	Mevsimsel İşsizlik	19
1.2.2.2.5.	Teknolojik İşsizlik	19
1.2.2.3.	Sürekli Durgunluk İşsizliği.....	19
1.3.	GENÇ İŞSİZLİĞİ.....	19
1.3.1.	Genç İşsizlik Kavramı.....	20
1.3.2.	Genç İşsizliğin Ortaya Çıkış Nedenleri	20
1.3.2.1.	Mikro Nedenler	22
1.3.2.2.	Makro Nedenler	22
1.3.3.	Genç İşsizliğin Etkileri.....	24
1.3.3.1.	Psikolojik Etkiler	25
1.3.3.2.	Ekonomik Etkiler.....	25
1.3.3.3.	Sosyal Etkiler	26
1.4.	EKONOMİK BÜYÜME GENÇ İŞSİZLİĞİ İLİŞKİSİ	27
1.5.	GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI.....	31

İKİNCİ BÖLÜM:

EKONOMİK BÜYÜME İŞSİZLİK İLİŞKİSİ

2.1. EKONOMİK BÜYÜME	33
2.2. EKONOMİK BÜYÜME İŞSİZLİK İLİŞKİSİ.....	35
2.3. LİTERATÜR TARAMASI.....	38
2.3.1. Ekonomik Büyüme İşsizlik İlişkisi İçin Yapılan Bazı Çalışmalar	38
2.3.1.1. Türkiye Dışı Ülkelerde Yapılmış Olan Bazı Çalışmalar.....	38
2.3.1.2. Türkiye’de Yapılmış Olan Bazı çalışmalar	43
2.4. TÜRKİYE’DE İSTİHDAMIN YAPISI	49
2.4.1. Türkiye’de Kayıtdışı Çalışma Sorunu	49
2.4.2. Türkiye’de İstihdamın Görünümü	50
2.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU.....	57
2.5.1. Dünyada Genç İşsizlik Sorunu ve Boyutları.....	58
2.5.2. Dünyada Genç İşsizliğin Özellikleri.....	60
2.5.3. Dünyada Genç İşsizliğin Nedenleri	61
2.5.3.1. Konjonktürel Nedenler.....	61
2.5.3.2. Demografik Nedenler.....	62
2.5.3.3. Yapısal Nedenler	63
2.5.4. Dünyada Genç İşsizliğin Sonuçları	63
2.6. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE BOYUTLARI	64
2.6.1. Türkiye’de İşgücü Piyasasında Genç İşsizliği.....	69
2.6.1.1. Türkiye’de Genç İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı.....	69
2.6.1.2. Türkiye’de Genç İşsizliğin Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Dağılımı ...	72
2.6.1.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	73
2.6.2. Türkiye’de Genç İşsizliğin Nedenleri.....	74
2.6.2.1. Nüfus Yapısı	75
2.6.2.2. İşgücü Politikası	76

2.6.2.3. Eğitim.....	77
2.6.3. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Sonuçları	78
2.6.3.1. Türkiye’de Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları.....	79
2.6.3.2. Genç İşsizliğinin Toplumsal Sonuçları	81
2.6.3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Psikolojik Sonuçları	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ PROBLEMİNİN ÇÖZÜMÜNDE UYGULANMIŞ OLAN POLİTİKALAR

3.1. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKALAR.....	85
3.2. TÜRKİYEDE GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKALAR	88
3.2.1. Türkiye’nin Genel Gençlik Politikası.....	88
3.2.2. Kalkınma Planlarında Genç İşsizliği	89
3.2.3. Genç İşsizliğini Sorunu Çözümü İçin Uygulanan İstihdam Politikaları... 95	
3.2.3.1. Pasif İstihdam Politikaları	95
3.2.3.1.1. İşsizlik Sigortası	95
3.2.3.1.2. Kıdem Tazminatı	96
3.2.3.2. Aktif İşgücü Politikaları.....	97
3.2.3.2.1. Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları	98
3.2.3.2.2. Doğrudan Kamu İstihdam Yaratma Programları	98
3.2.3.2.3. İşgücü Piyasasına Yönelik Eğitim Programları.....	99
3.2.3.2.4. Girişimciliğin Desteklenmesi	99
3.2.3.2.5. Rehberlik Ve Danışmanlık Hizmetleri	100
3.2.3.2.6. Sendikaların Genç İşsizliğine Yönelik Faaliyetleri.....	101
3.2.3.3. İŞKUR’un İstihdam Politikaları.....	101
3.2.3.3.1. İŞKUR’un Tarihçesi Ve Görevleri.....	101
3.2.3.3.2. İŞKUR’un Aktif İstihdam Politikaları.....	103

3.2.3.3.2.1. İşgücü Yetiştirme Kursları.....	104
3.2.3.3.2.2. İş Ve Meslek Danışmalığı.....	105
3.2.3.3.2.3. İş Arama Desteği Ve İstihdam Hizmetleri.....	106
3.2.3.3.2.4. Meslek Araştırması Ve İş Analizi Çalışmaları	106
3.2.3.3.2.5. İşe Yerleştirme Hizmetleri.....	107
3.2.3.3.3. İŞKUR'un Pasif İstihdam Politikaları	108
3.2.3.3.3.1. İşsizlik Sigortası Ve Kapsamı.....	108
3.2.3.3.3.2. İşsizlik Ödeneği	109
3.2.3.3.3.3. İş Kaybı Tazminatı	109
3.2.3.3.3.4. Ücret Garanti Fonu	110
3.2.3.3.3.5. Yarım Çalışma Ödeneği.....	110
3.2.3.3.3.6. Sosyal Yardımlar	110
3.2.3.3.3.7. Kısa Çalışma Ödeneği	111
3.2.3.3.4. Diğer Kuruluşların Çalışmaları	111
3.3. TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİM	113
3.3.1. Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisi.....	117
3.1.2. Eğitim İstatistikleri	118
SONUÇ VE ÖNERİLER	121
KAYNAKÇA.....	130

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİPP	: Aktif İşgücü Piyasası Politikası
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	: International Labour Organisation/ Uluslararası Çalışma Örgütü
İİBK	: İş Ve İşçi Bulma Kurumu
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KAMU-SEN	: Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu
KOSGEB	: Küçük Ve Orta Ölçekli Sanayii Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LİMME	: Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi
MTEGM	: Mesleki Ve Teknik Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
ÖSDP	: Özeleştirme Sosyal Destek Projesi
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TR	: Türkiye
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TYÇP	: Toplum Yararına Çalışma Programları
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization / Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	: ve benzeri
YEN	: Gençlik İstihdam Ağı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Genç İşsizliğinin Nedenleri	21
Tablo 2: 1995-2014 Yıllara GÖre Büyüme, İşsizlik, Genç İşsizlik Oranları	28
Tablo 3: Türkiye’de Boşanma Nedenleri (2016 yılı).....	32
Tablo 4: 2017 Ağustos - 2018 Temmuz DÖnemi 15+ Yaş İşgücü Durumu Ekonomik Faaliyetler (Mevsim Etkilerinden Arındırılmış) (Bin Kişi)	52
Tablo 5: 2017 Ağustos - 2018 Temmuz DÖnemi 15+ Yaş (Mevsim Etkilerinden arındırılmış) İstihdam Oranları (%)	54
Tablo 6: Dünyada Cinsiyete GÖre İstihdam Oranları ve Sayıları (2017).....	59
Tablo 7: Türkiye’de Genç Nüfusun Cinsiyete GÖre İşgücü ve İstihdam Durumu	65
Tablo 8: Türkiye’de Genç Nüfusun Eğitim Durumuna GÖre İşgücüne Katılma Oranı (2014-2017).....	67
Tablo 9: Türkiye’de İşgücüne Dâhil Olmama Nedenlerine GÖre İşgücüne Dâhil Olmayan Genç Nüfus (Bin kişi).....	68
Tablo 10: Türkiye’de Bölgelere GÖre Genç İşsizlik Oranları (2017).....	70
Tablo 11: Türkiye’de Bölgelere GÖre 15-19 Yaş Ve 19-25 Yaş İşsizlik Oranı (2017)...	71
Tablo 12: Türkiye’de Yaş Grubuna ve Cinsiyete GÖre Genç İşsizlik (Bin kişi).....	72
Tablo 13 : Türkiye’de Eğitim Durumuna GÖre Genç İşsizlik Oranları	73
Tablo 14: Türkiye de 2014- 2017 Yıllarında İşsizlik Oranları	79
Tablo 15:Türkiye Yıllara GÖre Kayıt Dışı İstihdam Oranı	80
Tablo 16: Türkiye’de Büyüme, İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları	81
Tablo 17: OECD Üye Ülkelerin 2009 Ve Sonrası Uyguladıkları İstihdam Tedbirleri ...	87
Tablo 18: İŞKUR Yıllara GÖre İşe Yerleştirme Sayıları	107
Tablo 19: Mesleki Eğitim Almış Kişilerin İşsizlik Oranları	117
Tablo 20: Ortaöğretim Kurumları Genel Müdürlüklere GÖre Okul, Öğrenci, Öğretmen, Derslik Sayıları (2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı)	118
Tablo 21: Yaygın Eğitim Kurumlarının Türlerine GÖre Kurum, Kursiyer, Öğretmen Sayıları (2016/17’ Eğitim Yılı Sonu).....	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye’de 1990-2017 Yılları Arası Büyüme Oranları, İşsizlik Oranları Ve Genç İşsizlik Oranları	29
Şekil 2: Türkiye’de Büyüme ve İşsizlik Oranı (1990-2016).....	36
Şekil 3: 2015-2016-2017 Yılları İstihdam Oranları Karşılaştırması (15-64 yaş)	51
Şekil 4: 2017 Yılı İçin İstihdam Oranı (%).....	53
Şekil 5: İstihdam Edilen Kişilerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı... 55	
Şekil 6: Eğitim Durumlarına Göre İstihdam Oranları (2017)	56
Şekil 7: İstihdam Edilenlerin Cinsiyet-Sektör Dağılımları (2017)	57
Şekil 8: Toplam İstihdam Sayısı- Toplam Nüfus Sayısı (2000-2017).....	66
Şekil 9: Türkiye’de 2000-2017 Yılları Arası Cinsiyete Göre İstihdam Oranı	66
Şekil 10: Türk Eğitim Sistemi.....	114

GİRİŞ

Bir kişinin işsiz kabul edilebilmesi için, kişinin çalışabilecek olmasına rağmen herhangi bir işte çalışmıyor olması ve iş araması gerekmektedir. İşsizlik sorunu bütün ülkeler açısından oldukça ciddi bir sorundur ve özellikle sosyal sorunlar olmak üzere diğer sorunların başlamasında tetikleyici rol oynamaktadır. İşsizlik uzun sürdüğünde geçim sıkıntısına yol açmakta ve suç oranlarının artmasına, zararlı madde kullanımının yaygınlaşmasına ve artmasına neden olabilmektedir.

İşgücü genel olarak 15 yaşın üstünde çalışabilecek yaşta olan herkesi kapsamakta iken, genç işgücü 15-24 yaş arasındaki kişileri kapsamaktadır. Genç işsiz kavramı ise TÜİK tarafından “15-24 yaş aralığında olan, referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış ancak çalışmaya hazır olan ve aktif olarak iş arayan kişiler” olarak tanımlanmaktadır.

Genç işsizliğine neden olan faktörler gençlerin iş yaşamına ilk kez giriyor olması, niteliğe uymayan işler, etnik köken gibi mikron nedenlerin yanında talep yetersizliği, ekonomik durgunluk, krizler, demografik yapı, işgücü politikalarının yetersizliği, eğitim sisteminin yetersizliği, ücret politikaları, asgari ücret uygulaması gibi makro nedenler şeklinde sıralanabilir.

Çalışmanın amacı Türkiye’de ve Dünyada genç işsizliğinin nedenlerini, genç işsizliğini azaltmaya dönük politikaların eksiklerini tespit edip, genç işsizliği azaltmaya yönelik politika önerileri sunmaktadır. Bu bağlamda birinci bölümde istihdam, işsizlik, genç işsizliği, ekonomik büyüme kavramlarının kavramsal çerçevesi ele alınmış, sonrasında ise genç işsizliğinin Dünyada ve Türkiye’de etkileri, nedenleri ve sonuçları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ekonomik büyüme genç işsizliği ilişkisi ve literatürde yapılmış çalışmalar incelenmiş; Türkiye’nin istihdam yapısı, genç işsizliğinin Dünyada ve Türkiye’de boyutları sebepleri ve sonuçları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Dünyada ve Türkiye’de genç işsizliği sorununun çözümü için uygulanan politikalar ve çözüm önerileri incelenmiş ve politika önerileri ile çalışma sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR:

İSTİHDAM, İŞSİZLİK, GENÇ İŞSİZLİĞİ VE EKONOMİK BÜYÜME

Bu bölümde işsizlik, istihdam ve ekonomik büyüme kavramlarının tanımlarına yer verilmiş ve bu kavramların ne anlama geldiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikle istihdam kavramından bahsedilmiş istihdam kavramına ilişkin tanıma yer verilmiştir. Devamında işsizliğin tanımı yapılarak, işsizlik türleri ve genç işsizliği incelenmiştir. Üçüncü olarak da ekonomik büyüme kavramı hakkında bilgi verilmiş, ekonomik büyümenin hesaplanmasında kullanılan çeşitli yöntemler açıklanmış, GSYİH üzerinde durulmuş ve ekonomik büyümenin kaynakları incelenmiştir. Daha sonra işsizlik ve ekonomik büyüme değişkenleri arasındaki ilişkiye ve bu değişkenlerin büyüme teorilerinde yer alan görüşlerine yer verilmiştir.

1.1. İSTİHDAM KAVRAMI

Literatürde istihdam geniş anlamda ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Dar anlamda istihdamda sadece emek (işgücü) dikkate alınmakta “*işgücünün aktif olarak çalışan kısmı*” olarak belirtilmektedir (Biçerli, 2007, s. 145). Geniş anlamda istihdam ise ülkenin sahip olduğu emek, toprak ve sermaye gibi üretim unsurlarının bir yıllık dönemde kullanılma derecesidir (Gündoğdu, 2016).

İstihdam “*iş piyasasına emeğini arz eden ve mevcut iş olanakları içerisinde iş bulup çalışanların toplamı*” olarak tanımlanabilir (Zaim S. , 1997).

ILO’ya göre istihdam; “*milli gelire katkıda buluna ücretli olarak başkası adına ya da kendi hesabına çalışan belirli bir yaş grubu üzerindeki tüm insanlar*” şeklinde tanımlanmıştır (ILO, 2018).

İstihdam *iş başında olmak* ve *iş başında olmamak* üzere ikiye ayrılır (TÜİK,2014). Yevmiyeli, ücretli, kendi hesabına, işveren veya ücretsiz aile işçisi olarak referans döneminde en az 1 saat iktisadi faaliyet gösteren işbaşındaki kişilerdir. Aynı zamanda işle bağlantısı devam ettiği halde referans haftası içinde çeşitli nedenlerden işbaşında olmayıp kendi hesabına çalışanlar ve işverenlerin de istihdamda olduğunu belirtmiştir (Öztürk E. K., 2015, s. 21).

Bir ekonomide emek, sermaye, toprak, teknoloji ve girişimcilik gibi üretim faktörlerinin üretim sürecine verimli ve etkin şekilde katılmaları ve fayda sağlamaları o ülkenin gelişmişlik seviyesinin göstergesidir. Ancak söz konusu üretim faktörlerini üretim sürecine dâhil etme ve faydalanma önemli bir problemdir. Bu sorun istihdam kavramını gündeme getirmektedir (Çoban, 2009, s. 81-82).

İktisadi bakımdan istihdam, üretim faktörlerinin fayda sağlayacak şekilde çalıştırılmasıdır. Sadece 'işgücü unsurunun çalıştırılması' istihdam kavramı için yeterli olmayıp bütün üretim faktörlerinden faydalanılması esastır. Ancak üretim faktörlerinden işgücü en önemli bileşendir. Çünkü işgücü beşeri bir unsurdur ve işgücü faktörünün kullanılmaması durumunda siyasi ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle işsiz kişilerin toplumda oluşturacağı huzursuzluk ve diğer problemler işgücünü en önemli istihdam bileşeni haline getirmektedir (Pekin, 2007, s. 92-93).

İşgücünün istihdam edilmesi ile diğer üretim unsurlarının da istihdam edildiği varsayımı kabul görmektedir. Dolayısıyla işgücü unsurlarından ne oranda faydalanıyor ise diğer üretim unsurlarından da o oranda faydalandığı sonucu çıkarılabilir (Pekin, 2007, s. 63).

1.1.1. İstihdamla İlgili Kavramlar

İstihdam kavramını açıklarken istihdamla ilgili olan bazı kavramlara da değinmek gerekir. Bu kavramlar; çalışma çağındaki nüfus, işgücü, istihdam oranı, istihdam hacmi ve ücret kavramlarıdır.

1.1.1.1. Çalışma Çağındaki Nüfus

İktisatta aktif nüfus olarak da adlandırılan çalışma çağındaki nüfusun tanımı, yaş ile bir sınırlandırılmıştır. Çalışma yaşı sınırı belirlenirken çoğunlukla yaşın alt sınırı zaruri temel eğitimin bittiği dönem, üst sınırı için ise emeklilik dönemi esas alınmaktadır (Çoban, 2009, s. 83).

Çalışma yaşının alt sınırının tespitinde, okul dönemindeki çocukların işgücüne dahil olmaları nedeniyle kısa süreli fayda elde edilirken, uzun vadede fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan oluşan olumsuz neticelerden dolayı bu

çocukların çalışmaları yasaklanmaktadır. Çünkü birçok ülkede temel eğitim zorunludur ve nüfus sayımı esnasında ekonomik etkinlik seviyesi olarak belirli bir yaşın altından söz edilemez. Bu bağlamda aktif nüfus, temel zorunlu eğitimin bittiği dönem ile emeklilik dönemi arasındaki nüfusu içermektedir (Lordoğlu & Özkaplan, 2003, s. 62).

Hem zorunlu temel eğitim dönemi hem de emeklilik zamanı ile ilgili ülkelerin farklı uygulamalar benimsemesi nedeniyle faal nüfusun belirlenmesi, içinde bulunulan döneme ve ülkeye göre farklılık arz etmektedir. Fakat pek çok ülkede ortak olan çalışma yaşı aralığı 15-64 yaşlarını işaret etmektedir. Bu bağlamda 15-64 yaşları arasındaki bireylerin aktif nüfusu oluşturduğu kabul edilebilir. Sonuç olarak aktif nüfus, 15 ile 64 yaşları arasındaki kişiler şeklinde tanımlanabilir. Ancak aktif nüfus yalnızca kurumsal olmayan sivil kişileri içermektedir. TÜİK (2018) 'e göre kurumsal olmayan sivil nüfus, yurt, okul, çocuk yuvası, otel, hastane, huzurevi, orduevi, kışla, hapisane gibi yerlerde yaşayanlar haricindeki nüfustur. Bu bağlamda kurumsal olmayan sivil nüfus, çalışmak istemeyenler, işsizler ve çalışanlardan oluşmaktadır (Çoban, 2009, s. 83-84).

İşgücü ve faal nüfus kavramları çoğunlukla aynı anlama gelecek şekilde kullanılsa da, faal nüfus sakat ve hasta olanları, çalışmak istemeyenleri de kapsamaktadır (Çelik, 2011, s. 141).

1.1.1.2. İşgücü

Kurumsal olmayan sivil nüfusun işsizler ve çalışanlara karşılık gelen kısmı işgücü olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile aktif nüfustan çalışmaya istekli olmayanların miktarı düşülünce işgücü elde edilir. Bu bağlamda ülkenin aktif nüfusu içerisinde olan ücretli ve yevmiyeli olarak çalışan kişiler, bağımsız çalışan kişiler, kendi adına çalışan kişiler, işsizler ve işverenler işgücü kapsamı içerisinde. Çalışabilecek durumda olmayanlar ve çalışmak istemeyenler ise bu kapsama dahil değildir (Ünsal, 2007, s. 87).

TÜİK (2018)'e göre işgücü, “*istihdamda olanlar ile işsizlerin toplamı*” şeklinde tanımlanmıştır. TÜİK ayrıca işgücünün “*referans dönemi içinde ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi için emek arzında bulunan çalışma çağındaki nüfusu kapsadığını*” ifade etmektedir. Buna göre işgücü, bir ekonomideki emek arzını kişi

miktarı bakımından ortaya koyan ve üretim unsurlarından emek unsuruna karşılık gelen bir kavramdır.

İşgücü, nüfusun iktisadi faaliyetlere dahil olan bölümü şeklinde de tanımlanabilir. Aktif nüfustan, çalışabilecek durumda olmayan sakatları, hastaları, çalışma arzusunda olmayanları, öğrencileri, ev hanımlarını, askerleri ve mahkumları çıkararak, çalışma yaşında olmadığı halde çalışmak durumunda olan yaşlıları ve çocukları ekleyerek işgücü elde edilebilir. Yalnızca çalışanlar değil, durumu ne olursa olsun hizmet verenlerin tamamı işgücüne dahildir (Düğer & Dulupçu, 2000, s. 360).

İşgücü net bir şekilde belirlenebilecek bir miktar olmamasıyla beraber, dönemsel olarak çeşitli sebeplerden dolayı azalıp artabilmektedir. Toplam işgücünün homojen bir oluşum olmayacağı da dikkate alınmalıdır. İşgücünün kapsamı ve miktarındaki bu değişiklikler, üretime katkıları dikkate alındığında milli geliri de etkileyebilmektedir. Bir ülkede işgücünün kapsamı ve miktarını etkileyen unsurlar şöyle sayılabilir (Çoban, 2009, s. 83):

- Ülke nüfusunun, cinsiyet ve yaşa bağlı olarak miktarı,
- Piyasa koşulları ve teknolojiye ulaşılan düzey
- Pozitif hukuk kuralları
- Kuramsal, ahlaki ve toplumsal unsurlar,
- Ülkedeki sınıf ve meslek düzeni,
- Servet ve gelirin dağılımı,
- Kuramsal yapı ve kültür düzeyi

Buna göre işgücünün büyüklüğü ve kapsamı; iktisadi, doğal, hukuki, teknolojik, kültürel ve toplumsal pek çok unsurdan etkilenebilmektedir.

1.1.1.3. İstihdam Oranı

Toplam işgücündeki çalışan nüfusun payı, “istihdam oranı” olarak ifade edilmektedir. Diğer ifade ile ekonomik etkinliklere dahil olarak ülke ekonomisine fayda sağlayan işgücü miktarı istihdam oranıdır. Mesela istihdam oranının %90 olduğu bir ülkede, toplam işgücü unsurunun yalnızca %90’ı ekonomik etkinliklere dahil oluyor ve milli gelire katkı sunuyor demektir. İşsizlik oranının da, toplam

işgücündeki işsizlerin payı olduğu dikkate alındığında, işsizlik oranı ile istihdam oranı toplamalarının 1 olacağı sonucuna varılabilir. Buna göre istihdam oranının %90 olduğu bir ülkede, işsizlik oranı da %10 olacaktır (Türkbal, 2005, s. 139).

Ekonomik göstergelerde ve iktisat öğretilerinde istihdam oranından çok işsizlik oranı temel alınmaktadır. Bir ülkede istihdam oranının %100 olması imkânsızdır ve istihdam oranının %100 olması sakıncalıdır. %100 lük istihdam oranı İmkânsızdır çünkü; bir ülkede işyeri, bölge, meslek ve sektör değiştirilmesinden ötürü daima iş arayan kişiler ve işsizlik olacak olmasıdır. Sakıncalı olmasının nedeni ise, yeni mesleklerin oluşması ve yeni kuruluşların oluşturulması durumu oluşmayacağından ülke ekonomisinin durgunluk dönemine girebilecek olmasıdır. Durum böyle iken ülke, istihdam ve durgunluk problemleri yaşayacaktır. Bu nedenle %1-2 oranlarındaki işsizlik normal görülecek ve dikkate alınmayacak bir durumdur. İstihdam oranının %98-99'u aşması, ekonominin optimalitesini ve canlılığını yitirmesi manasına gelecektir. Genç nüfusu ve nüfus artış hızı yetersiz olan ve %100 istihdam oranına sahip olan ülkelerde, ciddi ekonomik problemlerle karşılaşıldığı gözlemlenmektedir (Unay, 1996, s. 37).

1.1.1.4. İstihdam Hacmi

Bir ülkede iktisadi faaliyetlere katılan işgücünün tümünün ya da bir bölümünün belirli dönemler içerisinde kazanç elde etmek amacıyla çalışma biçiminde gerçekleştirdikleri faaliyet için harcadıkları mesai saatleri, ekonominin o zaman içerisindeki "istihdam hacmi" şeklinde ifade edilir. İstihdam hacmi piyasadaki emek talebi ve arzı doğrultusunda tespit edilmektedir. Buna göre emek arzı, belirli fiyat sınırları karşılığında, çalışarak geçirilmeye hazır olan mesai saatlerinin toplamı şeklinde ifade edilebilir (Düğer & Dulupçu, 2000, s. 362).

Ancak, meslek ve iş tercihinde, ücret haricinde ekonomik olmayan bazı unsurlar da belirleyicidir. Örneğin; mesai saatleri, iş koşulları, eğitim gibi unsurlar meslek ve iş seçiminde büyük öneme sahiptir. Ek olarak istihdam hacminin belirlenmesinde ana unsur emek talebidir. Emek talebi, işletmelerin ya da girişimcilerin pazar koşulları doğrultusunda istihdama hazır oldukları mesai saatleri toplamıdır. İşçi kendi emeğini hizmete sunmaya sürekli olarak hazır olduğu için istihdam hacmi üzerinde emek arzının etkisi, emek talebinin etkisine göre daha

önemsiz niteliktedir. Bu durumda esas etken, işletmelerin emek talebi olmaktadır (Türkbal, 2005, s. 134).

Sonuç olarak bir ülkede, işletmelerin veya işverenlerin talep edecekleri emeğin istihdam hacmi üzerindeki etkisi oldukça önemlidir. Bununla birlikte emek talebi; tasarruflar, yatırımlar, dış ticaret ve tüketim harcamaları gibi makro iktisadi etkenlerle beraber hareket ettiği için bu etkenlerin de dolaylı yoldan istihdam hacmi üzerinde etkisi bulunmaktadır.

1.1.1.5. Ücret

Emek unsurunun üretime dahil olması karşılığında ödenen bedel ücret olarak tanımlanmaktadır. Ücret, emek unsurunun üretime dahil olması neticesinde kazandığı getiri ve gelirdir. Emek piyasasında ücretlerin belirlenmesi, çeşitli piyasalarda farklılık gösterebilmektedir. Ancak tam rekabet piyasaları, üretim faktörlerinden en verimli şekilde faydalanılan ideal piyasalar olduklarından bunlarda ücretler, emek talep ve arz eğrilerinin kesiştiği noktada bulunmaktadır. Tam rekabet piyasasında, denge ücretin altında ya da üstünde olan ücret seviyelerinde talep ya da arz fazlasının oluştuğu için, rekabet etkisiyle ücret yine denge düzeyine ulaşması gerekecektir. Yeni dengedeki ücret bütün işletmeler uygulayacağından tam rekabet piyasasında işletmelerin bunun yanında ücret tespit etmelerine gerek kalmayacaktır. Yani denge ücret, rekabetten sayesinde otomatik olarak tespit edilmiş olacaktır. Tam rekabetçi bir piyasada denge fiyat sonrası işletmeler işgücünün tümünü, denge ücret seviyesinden çalıştıracaklardır (Akçacı & Erol, 2012, s. 16).

İşgücü piyasasında ücretlerin, nakdi ya da ayni, nominal ya da reel, parça başına ya da zaman bazlı gibi farklı ödeme yöntemleri mevcuttur. Bu yöntemlerden ilki nakdi ya da ayni ücret ayırımıdır. Buna göre işgücü unsurunun üretime dahil olması karşılığında ödenen ücret mal olarak ödenir. Para ya da parayla ölçülebilen değerler ile ödenen ücret ise nakdi ücrettir. Başka bir ayırım ise, verilen ücretin satın alma gücü doğrultusunda reel ücret ve nominal ücret ayırımıdır. Nominal ücret, ücretin para ile ifade edilebilen türüdür. Buna göre nominal ücret ile nakdi ücret aynı manayı taşımaktadır. Reel ücret ise satın alma gücünü ifade eden ücrettir. Enflasyonun fazla olduğu zamanlarda daha da önemli hale gelen bu ayırımı göre gerçeği yansıtan ücret, reel ücrettir. Öyle ki reel ücret, enflasyondan bağımsız olup,

işçinin gördüğü iş karşılığında kendisine ödenen ücretin satın alma gücünü ifade etmektedir. Mesela bir işçi, maaşı olan 2000 TL ile bir üründen 50 adet satın alabilmekteyse, enflasyonun fazla olduğu zamanlarda fiyat artışları sebebiyle aynı üründen 40 tane alabilecektir. Bu durumda, çalışanın nominal ücreti değişmemekte ancak reel ücreti azalmaktadır. Rasyonel bakımdan göz önünde bulundurulması gereken ücret ise, reel ücrettir. Bir diğer ayırım da, parça başına ücret ve zaman bazlı ücrettir. Buna göre zaman bazlı ücret, çalışılan süreye göre verilen ücrettir. Parça başına ücret de, gerçekleştirilen iş miktarına göre verilen ücrettir (Pekin, 2012, s. 211-212).

İktisadi faaliyetlere dahil olan işgücünü en çok ilgilendiren ücret türü ise, asgari ücrettir. Asgari ücret; işverenin bir çalışana ödeyebileceği en az ücret seviyesini belirten, toplu ücret toplu sözleşme ya da hükümet kararı ile kararlaştırılan ücret türüdür. Bu noktada göz önünde bulundurulan en önemli nokta insanca çalışma ve yaşama olanaklarının sağlanmasıdır. Bu durumda asgari ücret, çalışanın ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin, yiyecek, giyecek, barınma, ulaşım ve sağlık gibi temel gereksinimlerini piyasa ücretleri üzerinden minimum seviyede sağlayabileceği asgari ücret miktarıdır. Asgari ücretin belirlenmesinde, işçilerin gelirinin belirli bir seviyenin aşağı inmesini engelleme, işverenler arasındaki haksız rekabeti önleme, ücrette eşitlik ve adaleti temin etme gibi amaçlar güdülmektedir (Ülgen, 2010, s. 187).

Ancak asgari ücret, gerçekten insanca çalışma ve yaşama standardını karşılamakta mıdır? Sorusu tartışılması gereken bir konudur. İnsanca yaşama kavramı, günümüz dünyasında internet, haberleşme, teknoloji gereksinimleri karşılamakta mıdır? Bu soru düşünüldüğünde; asgari ücretin belirlenmesi işleminde sadece açlık sınırının göz önünde bulundurulup, diğer ihtiyaçların dikkate alınmaması doğru değildir. Çünkü sosyalleşmek de bir ihtiyaçtır ve 21.yy da sosyalleşmek için kurulmuş platformlara erişim de bir ihtiyaçtır.

1.1.2. İstihdam Türleri

Ülkelerin en büyük problemlerinden biri işsizliğin düşürülmesi yani tam istihdama ulaşılmasıdır. Ülkeler istihdamı sağlamak ve işsizliği düşürmek için çeşitli iktisadi yaklaşımlar benimseler ve belirledikleri hedefleri gerçekleştirmek için çaba

harcırlar. Ancak ortaya koydukları iktisadi politikalar istenilen etkiyi doğurmayabilir. Bu durumda ülkeler çeşitli istihdam kavramları ile karşılaşırır. Bu istihdam kavramları tam istihdam, aşırı istihdam ve eksik istihdam şeklinde üç başlıkta incelenecektir.

1.1.2.1. Tam İstihdam

Tam istihdam bir ülkenin ekonomik gelişmesini sağlamak açısından önem arz eden konulardan birisidir. Bütün ülkeler çalışma istek ve arzusunda olan ve işgücü olarak tanımlanan kişilere iş olanağı yaratabilmek için, iktisadi politikalar geliştirir ve uygulamaya koyar. Dar anlamda, nüfusun üretken olan kısmının tamamının istihdam edilmesi amaçlanmakta ve bu tam istihdam olarak tanımlanmaktadır. (Zaim S. , 1997, s. 169)

Geniş anlamda tam istihdam ise sadece nüfusun üretken olan kısmı değil, diğer üretim faktörlerinin tamamı (sermaye, toprak ve müteşebbis) de tam kapasiteyle çalıştırılması şeklinde ifade edilmektedir (Murat, 2007, s. 169).

Kısacası bir ekonomide üretim faktörlerinin tamamı çalışıyor ve üretime katkı sağlıyorsa, atıl üretim faktörü bulunmuyorsa, ilgili ekonomi için tam istihdam sağlanmışır denilebilir (Öztürk E. K., 2015, s. 23).

Ancak unutulmaması gerekir ki geçici işsizlik kavramında da açıklandığı gibi, arz talep dengesi olan bir ekonomide dahi her zaman %2 ile %3 oran aralığında bir işsizlik olacaktır. Tobin (1980) tarafından NAIRU (Non- Accelareted Inflation Rate of Unemployment) olarak ifade edilen bu kavram doğal işsizlik oranıdır ve aynı zamanda enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı olarak bilinir (Temurlenk & Başar, 2012, s. 72).

1.1.2.2. Eksik İstihdam

Ülkelerin en büyük problemlerinden biri işsizliğin yeterince düşürülmesi ve tam istihdama ulaşmadır. Ülkeler istihdamı sağlamak ve işsizliğı düşürmek için ortaya koydukları iktisadi politikalar istenilen etkiyi doğurmayabilir ve eksik istihdamla karşılaşırır.

Eğer istihdamdaki bir şahıs, arzu ettiği ve yapmaya muktedir olduğu halde, halen çalıştığından daha fazla çalışmıyorsa veya bir şahıs üretiminin daha gelişmiş şartları altında çalıştığı veya başka bir mesleğe geçtiği zaman, istihdam edilen bu şahsın geliri ve produktivitesi yükseliyorsa, bu takdirde eksik istihdam vardır denebilir (Ekin, 2007, s. 32).

Eksik istihdamın dar ve geniş olmak üzere iki tanımı mevcuttur. Dar anlamda eksik istihdam yalnızca işgücündeki eksik istihdamı ifade eder. Çalışabilecek durumda ve çalışma arzusunda olan ancak iş bulamayan kişilerin bulunması halidir (Çelik, 2011, s. 143).

Tam istihdamda bütün işgücü bir işe sahip iken, eksik istihdamda bu işgücünün bir kısmı çalışmamaktadır.

Geniş anlamda eksik istihdam ülkeye ait girişimci, doğal kaynak, işgücü, sermaye gibi bütün üretim faktörlerinin üretime katılamamasıdır. Bu istihdam türü tam istihdama çevrilemez ise ülke ciddi ekonomik tehlikelerle karşı karşıya kalır (Gündoğan & Kemal Biçerli, 2007, s. 8).

Eksik istihdam, bütün ülkeler açısından çok ciddi problemler oluşturmaktadır. Bu problemler özellikle gelişmekte olan ülkeleri etkilemektedir.

Eksik istihdamın iktisatçıların yapmış oldukları tanımlar doğrultusunda, bazı özellikleri şu şeklide sıralanabilir (Şentürk, 2018, s. 28-29):

- *Bireyin, iş için gerekenden daha çok formel eğitimi bulunmaktadır.*
- *Birey, formel eğitimi haricinde bir sektörde isteksiz şekilde çalışmaktadır.*
- *Bireyin, iş için gerekenden daha çok niteliği ve tecrübesi bulunmaktadır*
- *Birey, isteksiz olarak kesintili, geçici ya da yarı zamanlı bir işte çalışmaktadır.*
- *Birey, daha önceki içinden 1/5 ya da daha düşük bir ücret karşılığında çalışmaktadır.*

1.1.2.3. Aşırı İstihdam

Bir ekonomide üretim faktörlerinin tümü kullanılmış yani tam istihdama ulaşılmışken oluşturulan mal ve hizmetlerin mevcut talebi karşılayamaması, emeğe

olan talebin düşmemesi aşırı istihdam olarak ifade edilmektedir. Bu durumda üretim öğelerinin maksimum kapasite ile kullanılması ile üretim geçici olarak artırılabacaktır. (Gediz & Yalçınkaya, 2000, s. 162)

1.1.3. İstihdam Kavramının Teorik Temelleri

İstihdamla ilgili ortaya atılan ilk düşünceler Merkantalistler tarafından ortaya atılmıştır ve bu düşünceler Klasik iktisat düşüncesinin oluşmasında etkili olmuştur. İktisat teorilerinin işgücü piyasası için ortaya koydukları varsayımlar istihdam konusunda da farklı sonuçlar doğurmuştur. İstihdam teorileri ile ilgili temel iki teoriden bahsedilecektir; Klasik İstihdam Teorileri ve Keynes tarafından ortaya konulmuş olan modern istihdam teorisidir.

1.1.3.1. Klasik İstihdam Teorileri

Klasik iktisat teorisinin temel görüşlerinden biri, ülke ekonomisine devlet müdahale etmemesidir. Klasik iktisatçılar ekonominin görünmez el yardımıyla kendi kendine dengeyi sağlayacağını düşünmüşlerdir. Ekonomiler devlet müdahalesi olmadan her zaman tam istihdam seviyesine ulaşma eğilimindedir. Tüketicilerin, işçilerin, üreticilerin amaçlarına ulaşmak için faaliyet göstermeleri tüm toplumun yararına sonuçlar getirir. Çünkü Klasik iktisadi görüşe göre, kendi çıkarı için koşan kişiler, toplumun çıkarlarına da hizmet etmiş sayılır (Bocutoğlu, 2012, s. 50). Klasik iktisatçılar tam istihdam dengesinin otomatik olarak gerçekleşeceğini kabul ederler ve bu sebeple bütün iktisadi sorunların çözümü piyasa koşullarının mükemmel işlemesi önemlidir. Ekonomide işsizlik sorunu ücretin, emeğin marjinal verimliliğinden daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Ücret ile emeğin marjinal verimliliği aynı seviyede olduğunda işsizlik sorunu da ortadan kalkar (Gürak, 2006, s. 317).

Klasik ve Neoklasik iktisat teorileri istihdamın emek birimleri olarak farklı iş ve üretim alanları arasında bölünüşü ve istihdam edilen kaynakların çeşitli iş kaynaklarına nasıl bölünüp dağıldığını ve buna bağlı olarak gelir paylaşımından her birine düşen payın ne olacağını üzerinde durmuşlardır (Ülgener, 1991, s. 78-79).

1.1.3.1.1. Mahreçler (Say) Kanunu

Say Kanununa göre her arz kendi talebini yaratmaktadır, yani arzda meydana gelen artış talebe de yansımakta ve talepte artış meydana getirmektedir. Belli bir ücret elde etmek isteyen işgücü sahipleri emek arzında bulunmakta ve elde edilen ücretle üretilen ürünlerin tamamı satın alınmaktadır. Yani istihdam, üretim sürecinde hem gelir hem de satın alma gücü yaratır. Böylece toplam arz, toplam talebe eşit olmakta ve tam istihdamın önündeki engel olan toplam talep yetersizliği meydana gelmeyecektir. Ayrıca mala olan talep azlığı meydana gelmesi durumunda tam rekabet piyasası kısmi ve geçici olan bu olumsuz durumu düzeltmektedir. Çünkü tam rekabet koşullarında istenmeyen malları üreterek yanlış kaynak tahsisine neden olan firmalar belli bir zaman sonra ve piyasadan çekilirler. Böylece piyasa, istenmeyen malların üretimine ve oluşabilecek toplam talep yetersizliğini engellemiş olur (Bocutoğlu, 2012, s. 110-111).

1.1.3.2. Keynes İstihdam Teorisi (Modern İstihdam Teorisi)

Britanyalı iktisatçı John Maynard Keynes'in 1936 yılında yayımladığı İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi adlı eseri modern istihdam teorisinin esaslarını oluşturmaktadır. İktisatta devrim olarak algılanan eserinde Keynes; kendinden önceki iktisatçıları, Say yasasının geçerliliğine duydukları inançtan dolayı "Klasik" olarak adlandırmış ve klasik iktisat teorisine önemli eleştiriler yöneltmiştir (Yıldırım, Çakmaklı, & Özkan, 2011, s. 157).

Keynes, klasik iktisadın kendiliğinden ortaya çıkan tam istihdam kavramına karşı çıkmış eksik istihdam varsayımını ileri sürerek Klasik iktisadı istihdamla ilgili düşüncelerini temelinden sarsmıştır. Neoklasik İktisat teorisi kaynak dağılımı ile ilgilenirken, Keynes istihdam sorunları ile ilgilenmiştir. Keynes, Say Kanununun geçerliliğini kabul etmemiş, istihdam ve üretim hacmini efektif talebin belirleyeceğini öne sürmüştür (Fisunoğlu & Tan, 2009, s. 31-34). Keynes'e göre, ekonomide belirli bir sürede tasarruflar yatırımları aştığında toplam talep azlığı meydana gelmektedir. Bu durumda, üretilen mallar kısmen satılır ve stoklar artar. Bu durumda, her arz kendi talebini yaratmaz. Keynes'e göre, Say yasası eksik istihdam seviyesinde olan bir ekonomide her talebin kendi arzını yaratması olarak, Say'ın

kanununun tersi olarak işlemektedir (Bocutoğlu, 2015, s. 75). Modern istihdam teorisine göre istihdam düzeyi efektif talebe dayanır, efektif talep de tüketim ve yatırım harcamalarına bağlıdır (Aren, 2005, s. 38). Keynes'in Genel Teorisinin temelini oluşturan efektif talep, satın alma gücüyle desteklenmiş talep manasına gelmektedir. Keynes'in Genel Teorisine göre talep yetersizliği üretim hacminin küçülmesine yol açar, bu da faktör gelirlerinin düşmesine neden olur böylece efektif talep azalır. Üretim düzeyini efektif talep belirler ve talep kendi arzını yaratmaktadır (Fisunoğlu & Tan, 2009, s. 35).

Keynes'in ortaya koyduğu teori, sadece Klasik Teorinin görüşlerini çürütür, kendisinden sonraki makroekonomik teorilerin de temelini oluşturmuş ve iktisat biliminde bir çığır açmıştır. Keynes'in teorisi 1970'li yıllara kadar Dünya ekonomisinde yaygın olarak kabul görmüştür.

1.1.3.3. Monaterist Yaklaşım

Keynesyen yaklaşımın önerdiği devletin ekonomik gelişmeyi sağlamaya yönelik müdahaleleri 1970'li yıllara kadar büyük oranda kabul görmüştür. İzlenen politikaların sonucu olarak önüne alınamayan ciddi bütçe açıkları oluşmuş ve bu açıkları gidermek için uygulanan politikalar ise kronikleşen enflasyon sorununu ortaya çıkarmıştır (Dinler, 2011, s. 328). Giderek artan enflasyon ve işsizlik 1970 li yıllarda gelişmiş ülkelerde başlayıp, kriz kısa sürede uluslararası boyutlara ulaşmış ve ekonomik büyüme yavaşlayıp işsizlik ve enflasyon artışı devamlı hale gelmiştir (Işık, 2010, s. 23).

Bu sorunlar Keynesçiliğe karşı eleştirilerin artmasına sebep olmuştur. Eleştirilerin öncülüğünü Chicago Üniversitesi ekonomi profesörlerinden Milton Friedman yapmıştır. Monetaristlere göre ekonomide doğal işsizlik vardır. *“İnsanların daha iyi bir iş arama veya işsizlik yardımından yararlanmaları neticesinde belirli bir süre işsiz kalabileceklerini”* böylece ekonomide her an bir *“doğal işsizlik”* olabileceğini öne sürmüşlerdir. Doğal işsizlik oranı, doğal işsizlik oranını temsil eder ve bu oran aynı zamanda tam istihdam düzeyini yani friksiyonel işsizliği tanımlamaktadır (Aktan, 2008, s. 158).

Monateristler, işsizliğin; toplam talep artırılarak kısa dönemde geçici olarak düşebileceğini, ama uzun dönemde doğal işsizlik oranının altına inmeyeceğini,

bunun denge işsizlik düzeyi olduğunu ve denge işsizlik düzeyinin toplam talepten bağımsız olduğunu ifade etmişlerdir. Kısa dönemde talebin artması işsizliği doğal işsizlik oranının altına düşürse de; uzun dönemde daha yüksek talebin, daha yüksek enflasyona sebep olacağını belirtmişlerdir. Uzun dönemde ekonomik birimlerin beklentileri talep artışına uyum sağlayacağından dolayı işsizliğin de kendi doğal oranına geri döneceğini savunmuşlardır (Tunay, 2007, s. 174).

Monetarist yaklaşımın öncülerinden Milton Friedman, işsizlik ve enflasyon hadleri arasındaki ters yönlü ilişkinin sadece kısa dönemde geçerli olabileceğini, uzun dönemde ise işsizlik haddinin enflasyon haddinden ayrışacağını ve çok uzun dönemde de tamamen birbirinden bağımsız olacağını, yani değiş tokusun olmayacağını savunmuştur (Ünsal, 2007, s. 36).

Monetarist iktisatçılar, Keynesci iktisat politikalarının savunduğu devlet müdahalesine karşı çıkmış, iktisadi liberalizmi ve piyasa sisteminin etkinliğini savunmuşlar ekonomik yaşamı etkileyen temel değişkenin parasal değişkenler olduğunu ileri sürmüşlerdir. Para arzında meydana gelen değişim ülkenin üretim, istihdam ve fiyat genel düzeyinin belirlenmesinde etkili olacaktır. Ekonomideki istikrarını bozan etkenlerin çoğunluğunu hükümetlerin izlediği maliye politikalarından ve para otoritelerinin firmalar ve kişiler arasındaki farklı uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Para politikası değil para politikasının etkinliği önemlidir. Para politikası maliye politikasına göre daha kolay uygulanabilen, daha kolay kontrol edilebilen ve daha etkin bir araçtır. Bu sebeple aktif ekonomi politikası uygulamak gerektiğinde tercih ettikleri politika para politikasıdır (Ülgen, 2010, s. 227).

1.2. İŞSİZLİK KAVRAMI

Günümüzde gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunlarından birisi işsizlik sorunudur. İşsizlik sorununun yol açtığı problemler ise milli gelir kaybı ve toplumsal düzenin bozulmasıdır.

İşsizlik, tarih boyunca her ülkede toplumsal ve iktisadi açıdan farklı boyutlarda kendini göstermekle birlikte, ülkelerin en ciddi problemleri arasındaki yerini korumuştur. İşsizlik sorunu sanayi devrimiyle beraber pek çok ülkede farklı seviyelerde ortaya çıkmış ve 1980'li yıllara dek özellikle gelişmekte olan ülkelerde kendini göstermiştir. Bu tarihten itibaren çoğu ülkede neo-liberal yaklaşımın

benimsenmesi ile beraber, işsizlik sorunuyla gelişmiş ülkelerde de karşılaşılmaya başlanmıştır (Güney, 2009, s. 135).

İşsiz kesim, sosyal bakımdan huzursuzluk yaratabileceği gibi, siyasi bakımdan da demokratik yönetimler açısından tehdit oluşturabilir. Dolayısıyla siyasi otoritenin bu sorunu çok yönlü değerlendirerek kalıcı çözümler üretmeleri gerekmektedir (Kumaş, 2001).

İşsizlik genel olarak sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan tüm toplumların ortak sorunudur. İşsizliğin nedenleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de işsizliğin ana nedeni gelişmiş ülkelerde emek talebi yetersizliğinden yani işgücü arzı ve talebi arasındaki dengesizlikten kaynaklanmakta; gelişmekte olan ülkelerde ise bu durum ekonominin yapısına bağlanmaktadır. Bu ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğu üretim sürecinde yer almakta, buna rağmen yaratılan hasıla üretim potansiyelinden çok daha düşük kalmaktadır (Tatoğlu, 2010).

TÜİK'e göre işsizliğin tanımlanması şöyledir:

Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir (TÜİK, 2011).

TÜİK'in tanımına göre bir kişinin işsiz sayılabilmesi için; herhangi bir işte çalışmıyor olması, bir işte çalışabilecek durumda olması, iş aramaya yönelik girişimlerinin olması gerekmektedir.

İşsizlik; “İşgücü seviyesi ile işgücünün iş bulup çalışan kısmını ifade eden istihdam seviyesi arasındaki fark” olarak tanımlanabilir (Zaim S. , 1997, s. 24).

Almanya için işsizlik; “haftalık 15 saatten az çalışılması ve haftalık en az 15 saat çalışılacak sigortalı iş aranması aynı zamanda azami yedi gün yeteneğine niteliğine uygun iş aramak” şeklinde de tanımlanmıştır (Sürücü, 2014, s. 12).

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde ise işsizlik, “İş-Kur gibi işgücü istihdam bürolarına ya da işçilere yardım bürolarına kayıtlı kişilerden işi bulunmayanlar ve her an başka işe geçebilecek kişiler” şeklinde tanımlanmıştır (Sürücü, 2014, s. 13).

Uluslararası Çalışma Örgütüne ILO'ya göre işsizlik (ILO, 2018);

Belirli bir gün ya da hafta zarfında, belirli bir yaş kümesinin üzerinde bulunan; i) İş Sözleşmesi sona erdiğinden ya da geçici olarak durdurulduğundan dolayı istihdama elverişli konumda bulunan, herhangi bir işe sahip olmayan ve ücretli bir iş arayanlar, ii) Daha önce hiç istihdam edilmemiş olan ya da önceki statü durumu itibariyle bağımlı olmayan veya emekli edilmiş, ancak belirli bir dönem için çalışmaya elverişli olan kişiler, iii) Belirli bir döneme göre gelecek bir tarihte yeni bir işe başlama konusunda anlaşma yapmış olup da, halen bir işe sahip olamayan çalışmaya elverişli durumdaki kişiler, iv) Geçici ve belirsiz bir süreyle ve kendilerine herhangi bir ödeme yapılmadan tenkisata tabi olan kişiler işsiz kabul edilmektedirler.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü OECD'ye göre işsizlik; “işsiz olduklarını, iş için uygun olduklarını ve son dört hafta içinde iş bulmak için aktif adımlar attıklarını bildiren kişilerdir” şeklinde tanımlanmıştır (OECD, 2018).

Birleşmiş Milletler (BM), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) ve Dünya Bankası tanımlarına göre 15-24 yaş arasındaki nüfus “genç” olarak tanımlanmıştır.

TÜİK'e göre işgücüne dahil olmayanlar “işsiz olanlar veya istihdam edilmemiş olan 15 yaş ve daha yukarı yaştaki kişiler” olarak tanımlanmıştır. Mevsimlik çalışanlar, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar, öğrenciler, ev işleriyle meşgul olanlar, emekliler, çalışamaz halde olanlar, diğer iş aramayan ve çalışmaya hazır olmayanlar ise işgücüne dahil değildir.

1.2.1. İşsizliğin Nedenleri:

İşsizlik gelişmiş, gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülkelerin ortak sorunlarından biridir. Ülkeden ülkeye farklılık gösterse de işsizliğin genel nedenleri benzerdir.

Türkiye’de ve diğer ülkelerde işsizliğin bir çok ve çeşitli sebebi olmakla birlikte bazıları şöyledir (Şentürk, 2018, s. 5):

- Ülkedeki nüfus artış hızının, istihdam artış hızından yüksek olması en önemli sebep olarak gösterilir. Çalışacak yaşa gelen nüfus emek arzı artışına neden olduğu için işsizlik artacaktır.

- İstihdam imkanlarının artmaması neticesinde işsizlik oluşacaktır. Mevcut iş arayanların üzerine yeni kişiler de işgücüne katılmaları işsizliği arttıracaktır.
- Gelir dağılımındaki dengesizlik sebebi ile çalışmak isteyenler gereken eğitimi alamamaktadır. Vasıfsız işgücü olarak nitelendirilen bu kişiler işsiz nüfusa dahil olmaktadır.
- Kentleşme sebebiyle göçlerin artmakta ve göç edenlerin pahalılık nedeniyle iş arama istekleri artmaktadır. Bu durum, kırsal kesimden gelen kişilerin vasıfsız oldukları düşünülürse, işsizliğin daha da artmasına yol açmaktadır.

1.2.2. İşsizliğin Türleri

Literatürde işsizlik türleri; gizli işsizlik, geçici (frikسیونel işsizlik), teknolojik işsizlik, yapısal işsizlik, açık işsizlik, konjonktürel işsizlik, mevsimsel işsizlik, ve sürekli durgunluk işsizliği şeklinde açıklanmıştır.

1.2.2.1. Gizli İşsizlik

Bir üretim alanında yer alan işgücünün bir kısmının üretimden uzaklaştırılması durumunda üretim miktarında düşüş olmuyorsa gizli işsizlik ortaya çıkar (Biçerli, Çalışma Ekonomisi, 2007, s. 431). Bu durum üretim kapasitesine göre fazla miktarda iscinin istihdam edildiğinin göstergesidir. Teknik olarak bu kişiler işsiz değildirler ve üretim alanından alındıklarında kalan mevcut çalışanlar ile aynı hasıla sağlanacaktır (Zaim S. , 1997, s. 177). “Tarım kesimi ve kamu kuruluşları gizli işsizliğin kaynağı olarak görülmektedir ve resesyon dönemlerinde iş bulma ihtimalinin azlığı nedeniyle iş aramaktan vazgeçen “güçlenmiş isçileri” de gizli işsizlik kapsamında ele almak gerekmektedir” (Öztürk E. K., 2015, s. 27).

1.2.2.2. Açık İşsizlik

Çalışma isteği olmasına rağmen uygun iş bulamama durumunda ortaya çıkan işsizliktir. Çalışma gücü ve isteğinde olup, cari ücret düzeyinde ve kanun ya da örfi kurullarla belirlenmiş çalışma zamanlarında iş aramasına rağmen iş bulamayanların

oluşturduğu işsizlik türü açık işsizlik olarak bilinir. Diğer bir ifadeyle çalışmak isteyen kişinin, asgari şartlarda geçimini sürdürmeye yetecek kazancı elde edebilecek bir işi yoktur. Açık işsizlik, geçerli maaş seviyesinde, çalışma arzusu ve kapasitesi bulunmasına karşın kişinin iradesi dışında işsiz olması hali ya da bir bölge ya da şehirde bulunan çalışabilecek kişilerin, iş aramalarına rağmen çalışamaz halde olmaları şeklinde de tanımlanabilir (Bocutoğlu, 2015, s. 72).

1.2.2.2.1. Geçici (Frikسیونel) İşsizlik

Çalışanların işyeri değiştirmelerinden kaynaklanan, işyeri değiştirmenin zaman alması sebebi ile oluşan işsizlik türüdür. Arz ve talebin dengede olduğu ekonomilerde dahi görülmesi mümkündür (Özdemir, Ersöz, & Sarıoğlu, 2006, s. 72).

1.2.2.2.2. Yapısal İşsizlik

Yapısal işsizlik, bir ülkenin üretim yöntemlerinde ve ekonomik yapısında oluşan değişimlerden doğar (Zaim S. , 1997, s. 188-189). Tarımda makineleşmenin ve üretim yöntemi olarak fabrika ürünlerinin tercih edilmesi sonucu yapısal işsizlik ortaya çıkmaktadır. Yapısal işsizlik gelişmekte olan ülkelerde ve gelişmiş ülkelerde tarımdan sanayiye geçişle veya teknolojik gelişmelerin gerektirdiği yetişmiş işgücü talebinin karşılanmaması sebebi ile ortaya çıkmaktadır (Özdemir, Ersöz, & Sarıoğlu, 2006, s. 70).

1.2.2.2.3. Konjonktürel İşsizlik

Yapısal işsizlikten daha kısa süren, geçici işsizlikten ise daha uzun süren işsizlik türüdür. Konjonktürel işsizlik; ekonomik dalgalanmalar sebebiyle ortaya çıkar. Belirli bir dönemdeki toplam talepteki düşme neticesinde üretimde ve yatırımlarda meydana gelen azalma işsizliğe neden olur (Güney, 2009, s. 139).

1.2.2.2.4. Mevsimsel İşsizlik

Gelişmekte olan ülkelerde genelde tarım sektöründe görünen mevsimsel değişiklikler nedeniyle mal ve hizmet taleplerinde azalma nedeniyle oluşan işsizlik türüne mevsimsel işsizlik denir. Gelişmekte olan ülkelerde tarım işçilerinin kışın işsiz kalması, gelişmiş ülkelerde ise turizm ve gıda gibi sektörlerde mevsimsel işsizlik görülmektedir (Mahiroğulları & Korkmaz, 2005, s. 31).

1.2.2.2.5. Teknolojik İşsizlik

Üretimde, insan gücü yerine teknolojinin daha fazla kullanılması sonucu oluşan işsizlik türüdür. Teknolojinin gelişmesi ve daha fazla makinenin üretimde kullanılması sonucu bazı meslek gruplarında zanaatlarda çalışan kişiler işsiz kalır (Talas, 1997, s. 135). Teknolojik işsizlik zamanla yapısal işsizliğe dönüşür (Zaim S. , 1997, s. 180).

1.2.2.3. Sürekli Durgunluk İşsizliği

Sürekli durgunluk işsizliği, 1929 ekonomik buhranından sonra ortaya çıkmış bir kavramdır. Bir ekonominin belirli bir büyüme sonrasında karşılaşacağı ekonomik durgunluk halini ve bu sebeple ortaya çıkacak işsizlik durumunu ifade eder (Zaim S. , 1997, s. 170-194).

1.3. GENÇ İŞSİZLİĞİ

Gelişmiş ya da gelişmekte olan birçok ülkenin ortak sorunlarından birisi genç işsizliği sorunudur. Genç işsizliği ekonomik büyümeyi tehdit etmekle kalmayıp sosyal maliyetler yönüyle de önemsenmesi gereken bir sorundur. Gelişmişlik düzeyi fark etmeksizin neredeyse bütün ülkelerde gençler uygun bir iş bulmakta zorlanmaktadır. OECD tarafından Türkiye’de genç işsizlik oranı 2017 için 20,6 olarak belirlenmiştir. %20,6’lık kesim işsizdir ve eğitimde ya da istihdamda yer almamaktadır. TÜİK’e göre ise 2014 %17,9 2015 %18,5 2016 %19,6 2017 yılında ise %20,8 ülkemizin genç işsizlik oranlarıdır (TÜİK, 2018). Genç nüfusun fazla

olması gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler için bir fırsattır ve Türkiye'nin sahip olduğu geniş iş gücü fırsatını değerlendirebilmesi için yeni ve etkin işgücü politikaları ve iktisadi politikalar yapmalı ve geniş işgücünün atıl kalmaması için önlemler almalıdır.

1.3.1. Genç İşsizlik Kavramı

OECD'ye göre geniş işsizliği “15-24 yaş grubundaki genilerin toplam işgücünün içindeki yüzdesi” olarak tanımlamıştır. İşsizler ise “işsiz olduklarını, iş için uygun olduklarını ve son dört hafta içinde iş bulmak için aktif adımlar attıklarını bildiren kişilerdir” (OECD, 2018).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO), Birleşmiş Milletler (BM), Dünya Bankası ve ILO tanımlarına göre 15-24 yaş arasındaki nüfus “genç” olarak sınıflandırılmıştır.

TÜİK ise geniş işsizliğini “15-24 yaş grubundaki işsizlik” olarak tanımlamıştır. Genç işsizlik oranı; 15-24 yaş arası işsiz kişilerin sayısını bu yaş aralığındaki iş gücüne bölerek elde edilir. Genç işsizlik oranı en önemli geniş işsizlik göstergesidir (ondur & şimşir, 2017, s. 45).

1.3.2. Genç İşsizliğinin Ortaya ıkış Nedenleri

Genç işsizliğine sebep olan birçok faktör mevcuttur. Bu faktörler mikro düzeyde ve makro düzeyde incelenebilir. Genç işsizliğine neden olan mikro nedenlerden bazıları; “gençlere özgü nitelikler ve eğitimli işsizler, genilerin çalışma eğilimleri, genilerin piyasaya ilk kez giriş yapıyor olmaları ve etnik köken ve engellilik” olarak sayılabilir. Makro düzeydeki faktörler ise; “toplam talep yetersizliği, ekonomik durgunluk ve krizler, demografik faktörler, işgücü politikalarının yetersizliği, eğitim politikalarının yetersizliği, asgari ücret uygulaması ve gençlere yönelik ücret politikalarıdır” (Murat & şahin, 2011, s. 21).

Özellikle 15-24 yaş grubu genişler; çalışma hayatına yeni başlamaları, iş tecrübelerinin olmaması, işverene ek maliyet yaratmaları sebebi ile tercih edilmezler. İşgücü piyasasını yeterince tanımamaları, eğitim sistemi ile işgücü piyasasının ortak projeler geliştirememesi ve etkili ilişkiler kuramaması gibi sebepler dolayısıyla geniş

işsizlik oranları, genel işsizlik oranlarının neredeyse iki katı seviyesine çıkmaktadır (Taş & Bilen, 2014, s. 53).

Genç İşsizliğinin nedenleri arz yönlü nedenler ve talep yönlü nedenler olarak açıklanmaktadır.

Tablo 1: Genç İşsizliğinin Nedenleri

	Talep Yönlü Nedenler	Arz Yönlü Nedenler
Mevcut, piyasadaki işler bakımından	Ekonomik şartlar kötü olması, dolayısıyla gençlere yönelik işlerin az olması	Ücreti düşük işlerin varlığı
Ücretler bakımından	Asgari ücret uygulaması, düşük düzeyli işlerin sayısının azalması	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret taleplerinin varlığı
Mobilite	Kısa süreli ve geçici işler sebebiyle işsizlik oranının artması	Genç işçilerin yüksek bir mobiliteye sahip olması
Tavırlar	Gelecek garantisi- geleceği yüksek işlerin talep edilmesi	Cari ücret düzeyinin beğenilmemesi, zamanı boşa geçirme
Nitelikler	Birçok niteliğin işbaşında, çalışırken kazanılması	Nüfus artış hızının yüksek olması
Diğer işler, kolaycılık.	Gençlerin yasadışı faaliyetlerden kolay ve yüksek gelir elde etmesi.	

Kaynak: (Gündoğan, 1999, s. 53-69)

Ekonomide toplam talebin düşmesi genel işsizlik seviyesinin artmasına neden olur ve bu durumdan genç işsizliği genel işsizliğe göre daha çok etkilenir. Çünkü işverenler öncelikle genç işçileri işten çıkarırlar. İşveren açısından gençlerin iş tecrübelerinin az olması ve işçiye yapılan eğitim yatırımının daha az olması, son giren ilk çıkar politikası, işten çıkarma sonucu ödenmesi gereken tazminatların daha tecrübeli çalışanlara göre az olması gibi nedenler işten çıkarmada öncelikle gençlerin tercih edilmesinin sebebidir (Gündoğan, 1999, s. 69).

Genç işsizliği ile ilgili yapılan araştırmalarda, genç işsizliğinin nedenleri değişik şekillerde gruplandırılarak ifade edilmiştir. Özetle bu görüşler; demografik yaklaşımlar, yapısal yaklaşımlar ve konjonktürel yaklaşımlar şeklinde üç başlıkta toplanmıştır. Konjonktürel yaklaşıma göre, genç işsizlik, iktisadi faaliyetlerin eksikliğinden kaynaklanır. Yapısal yaklaşıma göre; genç işsizliğin iktisadi gelişmelerle ilişkisi yoktur ve genç nüfusta yaşanan işsizlik rakamlarının yüksek

olacağı benimsenmektedir. Demografik yaklaşımlar ise, işgücüne katılan gençlerin sayısına oranla gençler için yaratıl işlerin daha düşük olması görüşüyle açıklanmaktadır (Basmacı, 2011, s. 30).

Genç işsizliğinin nedenlerini iki başlık halinde inceleyebiliriz.

1.3.2.1. Mikro Nedenler

Kalifikasyon ve eğitilmiş işsizler, ilk kez iş hayatına girme, etnik köken gibi nedenler genç işsizliğinin mikron nedenleri arasında sayılabilir.

Nitelikli ve eğitilmiş işsizler: Gelişmekte olan ülkelerde eğitimi tamamlayan gençler bulunduğu ülkede iktisadi problemlerden dolayı, eğitimi ve niteliği karşılığında istediği işi bulamamaktadır ve genç iş gücü gelişmiş ülkelere gitmektedir. Bu durum literatürde beyin göçü olarak tanımlanır (Şentürk, 2018, s. 18).

Piyasaya ilk kez giriyor olma: Gençler ülkenin gelecekteki rekabet gücünü oluşturacak işgücüdür. Ancak eğitim ihtiyaçları karşılanmadığında ve çalışabilecekleri bir iş bulamadıklarında iş yaşamına geç girmek zorunda kalırlar ve bu gençlerin yetişkinliğe geç girmelerine, geç çocuk sahibi olmalarına sebep olur. Bütün bu ertelenerek devam eden durumlar dolaylı olarak istihdam piyasalarını olumsuz etkileyen bir durumdur (Tunalı & İlhan, 2009, s. 1).

Etnik köken: Etnik köken birçok ülkede gençlerin istihdamını olumsuz etkileyen faktörlerden birisidir. İşveren çalışmak isteyen kişinin etnik kökenini bir sorun olarak görebilir. Çalışmaya istekli kişinin aile hayatı, uyuşturucu madde bağımlılığı, sigara kullanımı ve toplumun değer yargıları da işçi seçiminde tercih sebebi olabilir.

1.3.2.2. Makro Nedenler

Genç işsizliğinin sebepleri arasında toplam talep değişimleri, ekonomik durgunluk ve krizlerin ortaya çıkması, eğitim sisteminin yetersizliği, asgari ücret uygulaması, demografik yapı, işgücü piyasalarının yetersizliği, ücret politikaları ve gibi makro nedenler sayılabilir.

Toplam talep: Yapılan araştırmalar toplam talebin genel işsizlik oranını nasıl etkiliyorsa, genç işsizliğini de olumsuz yönde etkileyen en önemli unsur olduğunu

göstermektedir. Ancak toplam talepteki değişimin genel işsizlik oranına göre genç işsizlik oranını daha çok etkiler ki asıl dikkat çekici nokta burasıdır. Araştırmalara göre genel işsizlikteki %1 artış genç söz konusu olduğunda genç işsizliğinde bu oran %2 civarında olmaktadır. Bunun sebebi işverenin öncelikle gençleri işten çıkarma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Genç işgücünü gözden çıkarmak deneyimli, yetişkin, yatırım yapılmış işgücüne göre daha az maliyetlidir. Çünkü genç işgücüne daha az tazminat ödenir ve daha az yatırım yapılmıştır. Ve yine gençler ekonomik sorumlulukları yetişkinlere göre daha az olduğu için iş kaybetme durumunu daha kolay kabul etmektedirler. Son giren ilk çıkar yaklaşımı talep azlığının en belirgin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yavaş, 2010, s. 32).

Ekonomik durgunluk ve krizler: Genç işsizliğinin yaşanmasına sebeplerinden biriside ekonomik durgunluktur. İktisadi kriz, toplumların ekonomik yapısı ve ilişkilerinden kaynaklanan sorunlar, durgunluk, bunalımdır (Murat & Şahin, 2011, s. 36-37). Bu problem, pratikteki iktisadi yöntemin tamamından doğabileceği gibi, iktisadi yöntemi meydana getiren türlü iktisadi ortamlarda yaşanan sorunlardan da doğabilmektedir. Kriz, milli gelirin kısa bir süre içinde beklenmedik oranda düşmesidir. Uzun süreli krizlere buhran (depresyon) denir. Reel olmayan ekonomi ile reel ekonomi arasındaki farktan ortaya çıkar. Diğer bir ifade ile finansal ekonomi ile fiziki ekonomi arasındaki farkın açılmasıdır (Erol M. , 2010, s. 166).

Demografik yapı: Demografik yapı, genç nüfusun büyüklük oranı, cinsiyet ve yaş faktörleridir. İşgücündeki ortalama yaş ile gelişmişlik seviyesinde doğru bir ilişki olduğu görülür. Bir devletin gelişmişlik seviyesi düştükçe nüfusun gençleştiği görülmektedir. İş yaşamında katılmak isteyen gençlerden nitelik ve eğitim düzeyi yüksek olanlar tercih edilirken, eğitim düzeyi yüksek olanlarda gördükleri eğitim çerçevesinde en iyi işi edinene kadar işsiz kalmayı tercih etmektedirler. Bu sebeple iyi eğitim görmüş olanlar ve az nitelik sahibi gençler işsizlik yaşayabilmektedirler. Cinsiyet faktörü de genç işsizlik probleminde etkilidir. Yapılan araştırmalar bayanların erkeklere oranla iş bulmakta daha çok zorlandıklarının göstermektedir (Şentürk, 2018, s. 20).

Eğitim düzeyi: Eğitim istihdam imkanlarını attırmakta ve yüksek nitelikler yüksek nitelikli işlerin elde edilmesini sağlamaktadır. Fakat özellikle gelişmekte olan ülkelerde, iyi eğitilmiş genç işgücü istihdam olanaklarının kısıtlı olmasından dolayı eksik istihdamda kalabilmektedir.

Eğitimi seviyesindeki artış toplumun yaşam kalitesini arttırmakta, bireyler kanuni haklarının farkında, politik ve sosyal anlamda daha etkin olmaktadır. Eğitilmiş toplumlarda demokrasi daha iyi özümsemekte ve uygulamakta, gelir dağılımı daha adil, bölgesel farklılıklar daha düşük öneme sahip olmaktadır. Eğitimin topluma katkısı ile devletin iktisadi büyüme sağlaması için gereken beşeri, ekonomik ve sosyal altyapıyı güçlü hale getirmekte ve o devleti yatırımlar için daha cazip hale getirmekte ve sonuç olarak genç işgücüne talep artmaktadır (Gündoğan, 2001, s. 27).

Ücret politikaları ve asgari ücret uygulaması: Asgari ücret ve istihdam maliyetinin yüksek olması gençlerin istihdam olanaklarını sınırlamaktadır. Dolayısıyla asgari ücretin ve maliyetlerinin yüksek olması genç işsizliğin yükselmesinde önemli bir sebep olarak gözükmemektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan gençlerin ücret beklentileri piyasada geçerli bir ücretlere göre yüksek olabilmektedir. Niteliğe uygun düşmeyen ücretler gençlerin işsizliğinin bir sebebi olabilir ancak genç işsizlik ücret talebinden çok iş olmamasından kaynaklanır (Freeman R. , 1979, s. 2).

1.3.3. Genç İşsizliğinin Etkileri

Kişiler hem hayatlarını, hem de ailelerinin hayatlarını sürdürebilmek için çalışmak zorundadırlar. Bireylerin geçimini sağlayacak bir işinin olması gerekmektedir. Bireylerin işsiz kalmasının hem kendine hem de içinde yaşadığı topluma etkileri olacaktır. Bu etkilerin bazıları direk işsiz kalmış olan kişiyi etkilerken diğer yandan içinde bulunduğu topluma olumsuz etkileri olacaktır. Bu etkileri özetlersek (Savcı, 2007, s. 115);

- İşsiz bir birey yaşadığı toplumun verimliliğini ve üretim kapasitesini olumsuz etkiler.
- İşgücü üretime katılmadığında, topluma ek maliyet getirmektedir.
- Gençlerin kendi başlarına sorumluluk üstlenme kabiliyetleri gelişmez.
- İş bulama beklentisinin azalıp ümitsizliğe düşme, dolayısıyla geçim sıkıntısı sebebi ile psikolojik ve ailevi sorunlar yaşanır. Bu da toplumsal huzursuzluğa neden olur.
- Ekonomik ve toplumsal huzursuzluk, toplumsal ve demokratik süreçlere tepkiye neden olur.
- İş bulamama nedeni ile topluma yabancılaşma ve tepki artar.

1.3.3.1. Psikolojik Etkiler

İşsizliğin gençler üzerinde oluşturduğu ciddi problemlerden bir tanesi psikolojik etkidir. Zira bu sorun direk kişinin sağlığı üzerinde etkilidir. Yaşamını devam ettirmek için gereken geliri elde edecek sağlığından yoksun olması, bireyin bu etkiyi uzun süre hissetmesi onu daha da zor durumlara itecektir (Murat & Şahin, 2011, s. 75).

Genç bir işsiz bireyin üzerinde oluşan psikolojik etkiler şu şekilde sıralanabilir (Güler, 2006, s. 377):

- Özgüven kaybı yaşamaları,
- Yaşamdan tatmin olma hislerinin azalması,
- Depresif hislerinin artması,
- Stres seviyelerinin artması
- Genel sağlık koşullarında bozulma oluşabilmesi,
- Kendilerini yetersiz hissetmeleri,
- Çaresizlik ve ümitsizlik hissi yaşamaları,
- Yalnızlık hissetmeleri ve içine kapanmaları,
- Öz saygılarının zarar görmesidir.

1.3.3.2. Ekonomik Etkiler

İşsizliğin en önemli ve ağır sonuçları ekonomik anlamda ortaya çıkmaktadır. Ekonomik probleme bağlı olarak psikolojik ve sosyal etkiler de gözlemlenmektedir. Çalışmak bir gelir kaynağı olduğundan dolayı, genç bir kişi de işini kaybetmiş ya da daha önce hiçbir işte çalışmamış olsa bile gelir sıkıntısı yaşayacaktır. Bu durum, işsizliğin ve genç işsizliğin mikro düzeyde ekonomik etkisini teşkil eder (Murat & Şahin, 2011, s. 60).

Genç işsizliğin makro seviyede etkisi ise genç kesimin işsiz olması nedeniyle üretime dahil olamaması ülke üretimi açısından eksik istihdam ve ciddi bir kayıp oluşturmaktadır (Taşçı & Darıcı, 2009, s. 141).

İşsizlik sigortasını güvence olarak uygulayan ülkelerde, genç nüfusun işsizlik oranının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Türkiye gibi nüfusu genç olan ülkelerde,

gençler için iş imkalarının sağlanamaması, işsizlik sigortasına olan talebi artıracakı için devletin giderleri de artacaktır (Murat & Şahin, 2011, s. 61).

Genç işsizliğin bir diğer sonucu da, devletin çalışan kişinin kazanmış olduğu gelir üzerinden aldığı vergi gelirinin azalmasıdır. Vergi gelirinin azalması da kamu maliyesi de zarar görmesine neden olur (Murat & Şahin, 2011, s. 62).

Genç işsizliğin yol açtığı bir başka problem de kayıt dışı çalışmadır. Kişinin işsiz olması yahut işsiz olma tehlikesi içerisinde bulunması, kayıt dışı istihdama razı olmasını tetikler. Bilhassa işsizlik sigortasının hiç uygulanmadığı ya da gereği gibi uygulanmadığı ülkelerde kayıt dışı çalışma probleminin ortaya çıkması muhtemeldir.

1.3.3.3.Sosyal Etkiler

Genç işsizliğin iktisadi etkileri yanında oldukça önemli sosyal ve toplumsal etkileri de mevcuttur. Geçim sorunu yaşayan işsiz genç, kendisini yenilmiş ve başarısız hissetmektedir. Bu durum genç kişinin toplumdan kopmasına, topluma karşı yabancılaşmasına yol açmakta ve sosyal statü ve kimlik edinmesini engellemektedir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, toplumdan soyutlanan gençlerin, ciddi oranlarda suç işleme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Gündoğan, 1999, s. 71).

Genç işsizlerin, çalışmakta olan kesime nazaran siyasal düzene ve hukuki sisteme, devlet sistemine güvenlerinin daha az olduğu, siyaset ile daha az alakadar oldukları ve genel olarak bütün sistemi kökten değiştirme görüşüne sahip oldukları gözlemlenmektedir (Seçer, 2006, s. 84).

İşsizliğin oluşturduğu sıkıntı ve buhran, gençlerin mevcut sosyal çevrelerinden kopmalarına yol açar. Arkadaşlarının devamlı kendisinin işsizliğini vurgulayacağını düşünen genç, kendisini değersiz görüp, sosyal ilişkilerini bitirme eğiliminde olmaktadır. Genç işsizlerin eski okul ve iş arkadaşlarından uzaklaşarak katıldıkları yeni çevre, genellikle aynı problemi yaşayan umutsuz kişilerden oluşmaktadır. İşsiz gençlerin sergiledikleri diğer davranışlar ise internet bağımlılığı, zararlı madde kullanımı, aşırı uyumak, aile içi sorunlar ve yer yer şiddet eğilimleri olmaktadır. Bunun yanında uzun süren işsizlik esnasında gençlerin çoğunluğunun, çaresizlik psikolojisinden kaynaklı olarak kendi nitelikleri ve eğitim seviyeleri ile bağdaşmayan tehlikeli ve düşük ücretli işlerde çalışmaya rıza göstermektedirler (Savcı, 2007, s. 96-97).

Gençlerin yaşadıkları bu sıkıntıların aşılmasında, eğitim sisteminin, ailenin, toplumun, devletin rolü büyüktür. Gençlerin mümkün oldukça kendi niteliklerine, becerilerine, bilgilerine ve eğitim seviyelerine uygun işleri seçmeleri için imkan oluşturulması gerekmektedir.

1.4. EKONOMİK BÜYÜME GENÇ İŞSİZLİĞİ İLİŞKİSİ

Son yıllarda yaş grubu itibari ile gerek kendine özgü gerekse işgücü piyasasının yapısına bağlı nedenlerle genç işsizliği rakamları artmakta, daha dikkat çekici olan ise genç işsizlik rakamları yetişkin işsizlik oranının üzerine çıkmaktadır.

Birçok ülkenin ortak sorunu artan genç işsizlik oranlarıdır. Genç işsiz sayısının artması ekonomik büyümenin önünde bir tehdit olması yanı sıra sosyal maliyetlerde nedeni ile de bütün ülkeler için önemli hale gelmiştir. Gençler aldıkları eğitime ve yeteneklerine uygun iş bulmakta zorlanmaktadır. Uluslararası çalışma örgütü dünya geneli 2014 yılı için genç işsizliği oranını %36,7 olarak belirlerken, bu rakam 10 yıl önce %41,5 olarak belirlenmiştir. Kısmen bir iyileşme olmuş gözükse de rakam hala çok yüksektir ve bu her 10 gençten 4'ü işsiz anlamına gelmektedir. Türkiye'de ise bu oran %19,7'dir (Çondur & Şimşir, 2017, s. 45).

Türkiye'de 1991, 1994, 1998-1999, 2000, 2001, 2004, 2008, 2009 ve 2014 yıllarında yaşanan sosyal ve siyasi sorunların etkisi ile ekonomik problemler yaşanmış ve işgücü piyasası bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Bahsi geçen sosyal ve siyasi sorunlar:

- 1991 krizi Körfez Savaşı sebebi ile dış kaynaklı
- 1994 krizi Uğur Mumcu cinayeti, Turgut ÖZAL 'ın vefatı ve iç siyasi problemler
- 1998 krizi siyasi problemler ve 28 Şubat süreci
- 2001 krizi bankaların kaynak kıtlığı çekmesi, dış borçlar döviz sıkıntısı, siyasi olaylar (MGK toplantısında gerçekleşen tartışma)
- 2008 Amerika merkezli finansal kriz şeklindedir.

Tablo 2: 1995-2014 Yıllara Göre Büyüme, İşsizlik, Genç İşsizlik Oranları

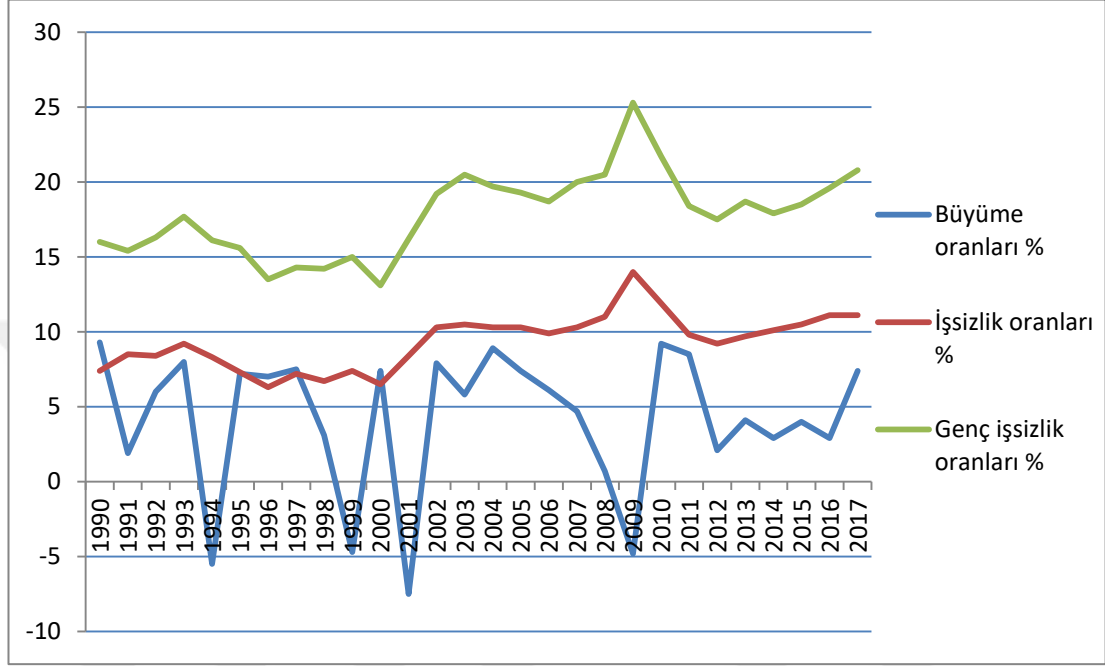
Yıllar	Büyüme Oranları %	İşsizlik Oranları %	Genç İşsizlik Oranları %
1990	9,3	7,4	16,0
1991	1,9	8,5	15,4
1992	6,0	8,4	16,3
1993	8,0	9,2	17,7
1994	-5,5	8,3	16,1
ORTALAMA 1990-1994	3,94	8,36	16,3
1995	7,2	7,3	15,6
1996	7	6,3	13,5
1997	7,5	7,2	14,3
1998	3,1	6,7	14,2
ORTALAMA 1995-1998	6,2	6,87	14,4
1999	-4,7	7,4	15
2000	7,4	6,5	13,1
2001	-7,5	8,4	16,2
ORTALAMA 1999-2001	-1,6	7,4	14,7
2002	7,9	10,3	19,2
2003	5,8	10,5	20,5
2004	8,9	10,3	19,7
2005	7,4	10,3	19,3
2006	6,1	9,9	18,7
2007	4,7	10,3	20
2008	0,7	11	20,5
ORTALAMA 2002-2008	5,92	10,3	19,7
2009	-4,8	14	25,3
2010	9,2	11,9	21,7
2011	8,5	9,8	18,4
2012	2,1	9,2	17,5
2013	4,1	9,7	18,7
2014	2,9	9,9	17,9
2015	4	10,3	18,5
2016	2,9	10,9	19,6
2017	7,4	10,9	20,8
ORTALAMA 2009-2017	4,03	10,73	19,82

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri veri tabanı ve ekonomi bakanlığı verilerinden faydalanılarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

Tablo 2'deki verilerden faydalanarak Türkiye'de ekonomik büyüme işsizlik ilişkisinin genel seyri Şekil-1 tablo oluşturulmuştur. Şekilden ekonomik büyüme ile işsizlik arasında negatif bir ilişki olduğu görülebilir.

1990-1994 arası dönemde büyüme oranlarında dalgalanmalar gözlenmiş ancak işsizlik oranlarında değişim daha düşük olmuştur. Söz konusu dönemde işsizlik büyüme ilişkisinin zayıf olduğu bir dönemdir.

Şekil 1: Türkiye’de 1990-2017 Yılları Arası Büyüme Oranları, İşsizlik Oranları Ve Genç İşsizlik Oranları

Kaynak: TÜİK işgücü istatistikleri veri tabanı ve ekonomi bakanlığı verilerinden faydalanılarak yazar tarafından düzenlenmiştir.

1994 krizi 1993 yılında başlamış 1994 yılında tam etkisini göstermiştir. Türkiye ekonomisi krizin etkisi ile daralmış, ekonomik büyüme oranı % -5,5 yani daralma gerçekleşmiştir. Yaşanan kriz sonucu işgücü piyasası olumsuz etkilenmiş genç işsizlik oranı %16,1 genel işsizlik oranı ise %8,3 olarak hesaplanmıştır.

1995-1998 yılları arası büyüme yaklaşık %7,1 genel işsizlik %7 genç işsizlik oranı ise % 14 seviyelerinde seyretmiş, ekonomik büyüme işsizlik ilişkisinin belirsizliği gözlenmiştir.

1999 ve 2001 yıllarında gerçekleşen iki büyük kriz ile ülke büyüme oranı % -4,7 ile % 7,5 seviyelerinde gerilemiş, genel işsizlik oranları ortalama 7,4 genç işsizlik oranları ise ortalama % 14,7 olarak hesaplanmıştır.

2001 krizi aynı dönemde işsizlik oranlarını çok etkilemese de etkisini devam eden yıllara yansıtmıştır.

2002 yılından itibaren 2008 e kadar ülkede ortalama büyüme oranı %6,8 genel işsizlik %10,3 genç işsizlik oranı ise %19,5 seviyelerini görmüştür. Bu

dönemdeki yüksek büyüme oranları istihdama yansımamış, başka bir ifade ile istihdamsız büyüme süreci başlamıştır. Yüksek büyüme hızına rağmen istenilen düzeyde istihdamın gerçekleşmemesinin göstergelerinden birisi ise genç işsizlik oranlarının %20'lere ulaşmasıdır.

Son yıllarda Türkiye'de büyüme artışının istihdam kapasitesi ilişkisi incelenirse, büyüme istihdam ilişkisinin zayıflamaya başladığı görülmektedir (Yentürk & Başlevent, 2007).

2008 yılında ABD de başlayan ve dünya genelini etkileyen finansal ekonomik krizin etkisi ile 2009 yılında Türkiye ekonomisi % 4,8 küçülmüş, genel işsizlik oranı %14'e genç işsizlik oranı ise %25,3 e ulaşarak son yılların en yüksek işsizlik rakamlarına ulaşılmıştır. 2008-2017 arası dönem için ortalama büyüme %4,03 ortalama genel işsizlik %10,73 ortalama genç işsizlik ise %19,82 seviyelerine çıkmıştır.

Toplumun sosyal yapısı içinde bulunan gençler, kadınlar, özürllü, niteliksiz işçiler, yabancı işçiler gibi gruplar işsizliğe karşı daha duyarlıdır ve işsizlikten diğerlerine göre daha fazla etkilenmektedirler. Bunun yanında hem genç hem kadın olmak ya da hem genç hem özürllü olmak duyarlılığı katlamaktadır (Gündoğan, 1999, s. 66).

Tablo geneline bakıldığında genç işsizlik oranları, genel işsizlik oranının iki katı olarak seviyelerindedir. Bu da gençlerin işten çıkarmada öncelikli tercih olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de genç işsizliğin yaş grubuna göre incelendiğinde, 20-24 yaş grubunun işsizlik oranının 15-19 yaş grubundan yüksek çıkmaktadır. Bunun sebepleri; okuldan yeni mezun olup iş arayanların deneyimsiz olması, mesleki eğitim eksikliği, uygun iş bulamama, üniversiteden mezun olanların yüksek ücret talebi sayılabilir (Sayın, 2009).

Türkiye ve Dünya'da yapılmış olan ekonomik büyüme genç işsizliği araştırmaları incelendiğinde bir çok araştırmacı ekonomik büyümenin genç işsizliği arasında negatif şekilde etkilediği, yani ekonomik büyüme istikrarlı bir artış trendine girdiğinde genç işsizliği oranının düşeceği yargısı ağırlık kazanmaktadır. Bu anlamda, Türkiye'de kronik bir sorun olan genç işsizliği ile mücadelede öncelikle; ekonomik büyüme artışına istikrar kazandırılmalı ve sadece ekonomik büyüme dışındaki değişkenlerin araştırılıp genç işsizliğini azaltmak için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

1.5. GENÇ İŞSİZLİĞİNİN SONUÇLARI

İşsizlik kişiye ve topluma olumsuz yönde yansımaktadır. Bu durumun ülkeye göre değişen aynı zamanda da global anlamda geniş bir etki alanı mevcuttur. Ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak farklılık göstermekte olsa da işsizlik birçok ülkenin ortak sorunlarından birisidir (Güney, 2009, s. 152).

İşsizliğin öncelikle ekonomik güvencenin kaybedilmesi demektir. Bunun yanında işsizliğin getirdiği maddi ve manevi tatminden mahrum kalan insan psikolojik anlamda da sorunlar yaşar. Bunun yanında kaybedilen iş ve gelir kaynağı ve buna bağlı olarak hayat standartlarının düşmesi, ruh sağlığının yitirilmesine ve fiziksel rahatsızlıklara neden olur. Kişinin yaşadığı sorunlar, sorunun büyüklüğüne ve kişilik yapısına göre; hayal kırıklığı, depresyon eğilimi, içine kapanma, özsaygının yitirilmesi, stres, saldırganlık, ümidini kaybetme, çaresiz hissetme, intihar, boşanma, toplumsal ve ailevi rolü kaybetmenin etkileri, belirsizliğin neden olduğu psikolojik baskı gibi değişik şekillerde etki ve sonuçlar ortaya çıkarabilir. Üstelik bu etkiler sadece işsiz olan kişi ile sınırlı kalmaz, çevresine ailesine de yansır (KAMU-SEN, 2009).

Ayrıca; genç işsizliğin diğer etkileri şöyle sıralanabilir (KAMU-SEN, 2009);

- Topluma faydalı olma, işe yarama duygusunun yitirilmesi,
- Aile ve toplumun amaçlarına ulaşmasına katkıda bulunamamak,
- Ailenin geçimini sağlama rolünün olmaması,
- Mesleki perspektifin ve statünün yitirilmesi, sonuçta sosyal olarak ikinci plana atılma,
- Mesleki tatminin, işteki meşguliyetin, zaman duygusunun yitirilmesi ve sonucunda kişinin yaşamdan kopması,
- İş arkadaşlarıyla ve çevresiyle olan sosyal ilişkilerden azalması ya da bitmesi sonucunda düzenli aktivitelere katılma sonucunda sosyal çevreyle olan bağların kopması.

Türkiye’de genç işsizliğin; gençlerin suça yönelmeleri, göç etmeleri, intihar eğilimleri ve boşanmalar üzerinde ciddi etkileri mevcuttur (Sözer & Topal, 2017).

Tablo 3 te cinsiyete göre boşanma nedenleri incelendiğinde; Türkiye’de genel olarak çiftlerin boşanma nedeninin %42,6 evin geçimini sağlayamama sonucu çıkmıştır.

Tablo 3: Türkiye’de Boşanma Nedenleri (2016 yılı)

Boşanma nedenleri	Toplam	Erkek	Kadın
İçki	13,2	3,5	23,0
Kumar	6,7	0,6	12,9
Madde bağımlılığı	2,5	0,7	4,3
Dayak/kötü muamele	19,5	2,5	36,4
Evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama	30,2	17,8	42,6
Aldatma	20,4	8,7	32,2
Aile içi cinsel taciz	1,5	0,2	2,8
Sorumsuz ve ilgisiz davranma	50,9	40,2	61,5
Terk etme/edilme	14,8	12,2	17,4
Çocuk olmaması	3,4	3,7	3,1
Ailedeki çocuklara karşı kötü muamele	5,9	2,6	9,2
Eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması	24,3	24,0	24,6
Ailelerin aile içi ilişkilere karışması	22,7	24,5	20,8
Eşin tedavisi güç bir hastalığa yakalanması	2,4	2,4	2,5
Hırsızlık, dolandırıcılık, gasp, taciz vb. suçlar	2,0	1,1	2,9
Diğer	14,2	20,2	8,2

Kaynak: TÜİK, Aile Yapısı Araştırması, 2016

Evin geçimini sağlayamama sorunu da iki şekilde açıklanabilir:

- i. Ailenin geçim ihtiyaçlarının haneye giren gelirden yüksek olması.
- ii. Kişinin geçim ihtiyaçlarını sağlayacak geliri elde edebileceği uygun bir iş bulamaması.

Her iki durumda da aile içi huzursuzluklar baş göstermekte ve aileler dağılmaktadır.

Boşanma nedenlerinden sorumsuzluk %50,9 boşanma nedeni olarak gösterilmiştir. Burada kişinin eşini sorumsuz olarak nitelemesindeki kastın ne olduğu da açıklanmaya muhtaç bir bilgidir. Çünkü *sorumsuzluk* kişinin ailesini manevi ihtiyaçlarını gidermemesinin yanında; iş bulma, çalışma, gelir elde etme azmi eksikliğine de neden olmuş olabilir.

İKİNCİ BÖLÜM:

EKONOMİK BÜYÜME İŞSİZLİK İLİŞKİSİ

2.1. EKONOMİK BÜYÜME

Toplumsal yaşamda bireylerin farklı faaliyetler üretirler. Bu faaliyetlerden en önemlisi ekonomik faaliyetlerdir. Ekonomik faaliyetlerin amacı bireylerin geçim ihtiyaçlarının giderilmesi ve engellerin bertaraf edilmesi için etkili mücadele göstermektir. Toplumların refahının artırılması ve sürdürülmesi temel iktisat politikasının hedeflerinden birisidir. Bu durumda ekonomik büyüme kavramının açıklanması gerekmektedir. Ekonomik büyüme; ulusal ekonominin temel büyüklüklerinde sayı ve hacim değişiklikleridir. Ancak bu genişleme, artış ya da değişme kişi başına devamlı gelir artışını sağlayacak biçimde olmalıdır (Ülgener, 1991, s. 456). “*Bir ülkede bir dönemde tüm mal ve hizmetlerin parasal ifadesindeki artış*” iktisadi büyümedir (Arslan, 2013, s. 46). Ekonomik büyümenin sağlanması ve devamlı hale gelmesi ise büyük ölçüde, ülkenin sahip olduğu fiziki ve beşeri sermaye büyüklüğünün doğru ve etkin kullanımına ve artırılmasına bağlıdır. Ekonomik faaliyetlerin gerçekleştiren insandır. Dolayısıyla ekonomik büyümeyi gerçekleştiren de insandır (Afşar, 2009, s. 87).

Tanımda vurgu yapılan kişi başına üretimin ya da gelirin sürekli ve reel artışının gerçekleşmesi için öncelikle tasarrufların artması gerekir. Diğer koşullar değişmemesi koşulu ile artan tasarrufların yatırıma dönüşmesi sonucu büyüme oranı o kadar fazla olacaktır (Dinler, 2011, s. 538).

Ekonomik büyüme; ekonominin eksik istihdamdan kurtularak üretimin artması sebebi ile üretimin artması şeklinde kısa dönemli büyüme olarak karşımıza çıkabileceği gibi teknoloji destekli tam istihdam halinde ve bütün üretim faktörlerinin ekonomiye eklenerek meydana gelen orta ve uzun dönemli büyüme olarak da ortaya çıkabilir.

İktisadi büyüme, kişi başına fiyat değişimlerinden arındırılmış olan reel gelirdeki artışlar anlamına gelir. Reel gelirdeki artışlar, ülkenin üretim potansiyelinin artması ve daha verimli kullanılması sayesinde ancak uzun dönemde ortaya çıkartılabilir. Bu sebeple ekonomik büyüme genellikle bir *uzun* dönem sorunu olarak kabul edilir. Dolayısıyla büyüme daha çok arz yönlü belirlenir. “*Diğer ifade ile bir*

ülkenin üretim olanakları eğrisinin dışarıya doğru kaymasına veya uzun dönem toplam arz eğrisinin sağa doğru kaymasına yol açan faktörler, ekonomik büyüme kuramlarının konusunu belirler” (Kibritçioğlu, 1998, s. 208).

Kişi başına üretim ve gelirdeki artış sanayi devrimiyle birlikte teknolojik gelişmelerin ve yatırımların artması ile beraber sürekli hale gelmiştir. Kişi başına üretim ve gelirdeki artış olarak tanımlanan iktisadi büyüme nitelemesindeki “gelirde artışın” uzun dönemde geçici değil kalıcı olması şartı göz ardı edilmemelidir. İktisadi büyümenin ölçülmesinde, ekonomilerin yalnızca uzun dönemde değerlendirmeleri yeterli olmayıp; yatırımlar, teknolojik gelişmeler, doğal kaynaklar, fiziki sermaye düzeyi, beşeri sermaye düzeyi ve etkin nüfusta ortaya çıkan değişimler dikkate alınması gereken diğer unsurlardır. En önemli unsur ise milli gelirdir (Acar, 2002, s. 11).

Bir ülkenin ekonomik büyümesi reel gayri safi milli hasıla veya reel gayri safi yurt içi hasıla değeri ile ölçülebilir. Gayri safi milli hasıla, bir ekonomide o ülke vatandaşları tarafından belli bir dönemde üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam değeridir. GSMH hesaplamasında üretimin hangi ülkede yapıldığı dikkate alınmaz. Üretimi o ülkenin vatandaşlarının yapması önemlidir. Gayri safi yurtiçi hâsıla ise, bir ekonomide yine belli bir dönem yurtiçinde üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam değeridir. GSYİH hesaplanmasında üretimin yapıldığı yer dikkate alınmaktadır (Bocutoğlu, 2015, s. 34-35).

1998 yılından beri Türkiye’de ekonomik performans ölçümünde GSYİH değerleri kullanılmaktadır. Ekonomik büyüme oranı, GSYH’da ortaya çıkan artışın yıla bölünüp 100 ile çarpılması ile bulunur (Kaynak, 2009, s. 35-38).

$$g = \frac{GSYH_t - GSYH_{t-1}}{GSYH_{t-1}} \times 100$$

GSYH t ; içinde bulunulan yılın gayri safi yurtiçi hasılası

GSYH t-1 ; bir önceki yılın gayri safi yurtiçi hasılası

Hesaplama belli bir dönemde ortaya çıkan ekonomik faaliyetlerin dolar cinsinden değerinin gösterilmesidir. Bu durum GSYH’nın ya *toplam gelir* olarak kabul edilmesiyle ya da *üretilen mal ve hizmetlere yapılan harcamalar* olarak kabul

edilmesiyle mümkün olabilir. Ülke ekonomisinin toplam geliri ve toplam harcamasının birbirine eşit olması eşit olduğu için iki kabul de doğru sonucu verecektir (Mankiw, 2009, s. 20).

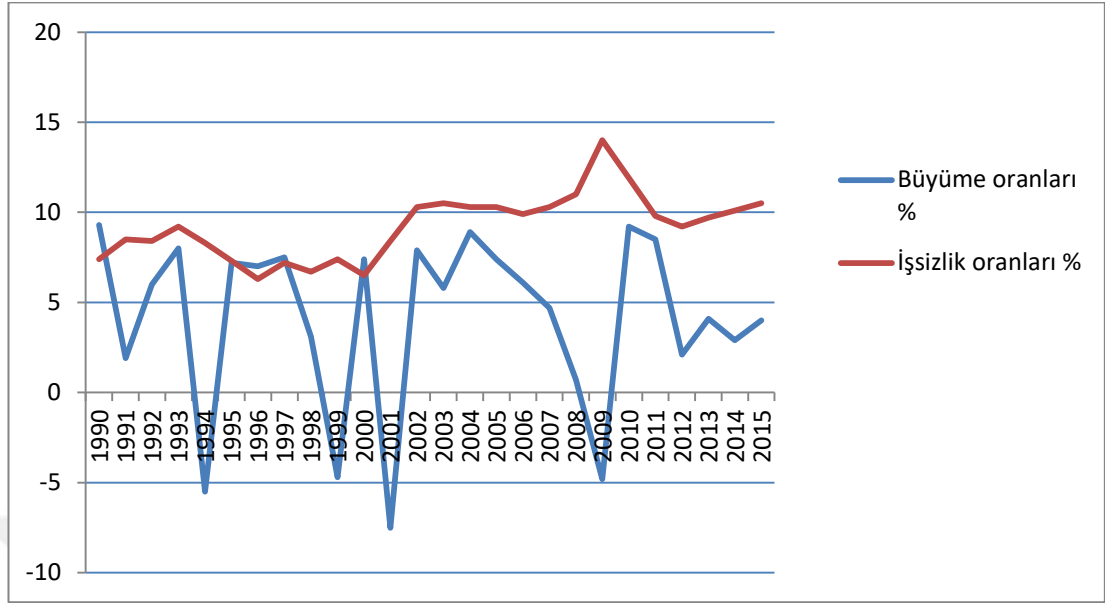
2.2. EKONOMİK BÜYÜME İŞSİZLİK İLİŞKİSİ

Büyüme ve işsizlik oranı arasındaki ilişki Arthur M. Okun tarafından 1962 yılında “Potential GNP: Its Measurement and Significance” makalesiyle ortaya konmuştur. Literatürde Okun Yasası şeklinde bilinen çalışmada reel üretim ile işsizlik oranı arasında ilişki tespit etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ekonomisini incelediği çalışmasında Okun; reel hasıla düzeyinin artışı ile işsizlik oranı arasında negatif yönlü ilişkiyi ampirik olarak kanıtlamıştır. Okun çalışmasında “*yüksek büyüme oranlarının işsizlik oranını azalttığı, düşük ya da negatif büyüme oranlarının ise işsizlik oranını artırdığını*” savunmaktadır. Okun’a göre doğal işsizlik oranı kabul edilen % 4 üzerinde meydana gelen her % 1’lik artış, reel üretimi yaklaşık olarak % 3 azaltmaktadır (Öztürk E. K., 2015, s. 118).

Diğer taraftan, özellikle son yıllarda pek çok ülkede yapılan çalışmalarda ekonomik büyümenin istihdamı arttırmadığı bulgusu elde edilmiştir. Yani ekonomik büyümenin ortaya çıkardığı hasıla artışı yeni iş olanakları yaratamamakta ya da hasıla artışı için emek faktörünün artmasına gerek olmamaktadır (Ceylan & Şahin, 2010, s. 158). Bu durum literatürde istihdam yaratmayan büyüme olarak adlandırılır. Ekonomik genişleme olmasına rağmen yeterli istihdamın sağlanamamasının sebepleri; ekonomik büyümenin genel olarak emek dışı faktörlere dayalı olması, çalışanların ortalama çalışma sürelerinin uzun olması, teknolojik gelişmelerin istihdama olan olumsuz etkileri, ekonomik büyümenin bölgesel olarak dengesiz olması, kayıtdışı istihdamın çok yüksek olması ve etkin politikaların eksikliğidir (Öztürk & Tuzcu, 2012, s. 67).

Türkiye’de 1990-2016 yılları arasında işsizlik ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi sosyal ve siyasi olaylardan kaynaklanan ekonomik problemleri dikkate alarak analiz edilmiştir (Yazıcı, 2018, s. 61).

Şekil 2: Türkiye’de Büyüme ve İşsizlik Oranı (1990-2016)

Kaynak: (Yazıcı, 2018, s. 61)

Türkiye 1970-2010 yılları arasında birçok kez ekonomik sorunla karşı karşıya kalmıştır. 1974 birinci petrol krizi ve 1986 krizlerinde ekonomik büyüme ile istihdamda bir azalma olmamasına rağmen işsizlik 1974 te krizinde % 10.30, 1986 da ise % 14.02 oranında artış göstermiştir. 1979-1980 ikinci petrol krizinde ise ekonomik büyümenin azaldığı fakat istihdamın arttığı ve işsizlikte azalma olduğu görülmektedir. 1988-89 ve 1991 finansal krizlerinde ise ekonomik büyüme, istihdam ve işsizlik oranlarının tümünde artış olduğu görülmüştür. 1994 finansal krizinde istihdam ve işsizlik artarken, büyümede % 4.67 oranında küçülme yaşanmıştır. 1998 Asya-Rusya krizinin ardından 1999 krizinde de yine istihdam ve işsizlik artmış, ekonomik büyüme % 3.37 oranında azalmıştır. 2001 krizinde ise, işsizlik % 31.40 artmış, istihdam % 0.26 oranında, ekonomik büyüme ise % 5.70 oranında azalmıştır. 2001 yılından sonra ekonomik büyüme açısından olumlu gelişmeler olsa da, istihdam azalmaya ve işsizlik de artmaya devam etmiştir. 2008 küresel krizinde her üç göstergede artış ortaya çıkmış, krizin etkilerinin Türkiye’de daha geç görülmesinden dolayı işsizlik 2009 yılında % 32.94 artmış, ekonomik büyüme de % 4.83 oranında azalmıştır (Eser, 2012, s. 87).

Türkiye’de 1980 öncesine kadar büyüme rakamları istihdama yansımakta ve büyüme ile istihdam arasında doğrusal bir ilişki kurulabilmekteydi. Ancak 1980 sonrası izlenen iktisat politikaları, işsizlik ve istihdam ile büyüme arasındaki bu

ilişkiyi bozmuştur. Bunun nedeni; iç pazarın göz ardı edilip, dış pazara yönelik üretimin yapılması, bunun sonucunda kapasitenin artırılması, yeni yatırımların teşvik edilmemesi, işletmelerin maliyetleri düşürmek için daha az işgücü ile daha çok üretim yapmaya yönelmesidir. Bunun yanında kırsal kesimden kente göçü etmesi, kentlerde var olan işsizliğin daha da artmasına neden olmuştur. Ayrıca işletmelerin teknoloji yenileme ile verimliliği arttırarak daha az işgücü istihdam etme şeklindeki politikaları, artan büyüme rakamlarının istihdam ve işsizlik rakamlarını etkilemede yetersiz kalmasına neden olmuştur. 2002 - 2005 yılları arasındaki olumlu tablo, gelecekteki beklentileri pozitif çevirse de, tüm Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de artan küresel rekabetin etkisiyle yaşanan yüksek büyüme oranları istihdam oranlarına yansımamıştır. Bu sebeple işsizlik oranlarındaki artış devam etmiş ve istihdamsız bir büyüme süreci başlamıştır (Akkaya & Gürbüz, 2012, s. 7).

Türkiye ekonomisinde 1970’li yıllardan günümüze kadar çözüme kavuşturulmaya çalışılan en büyük sorunlardan biri olan enflasyon, ekonomide büyük sıkıntılara neden olmuştur. Enflasyonun neden olduğu önemli sorunların başında işsizlik gelmektedir. Bu ise büyüme hızını ve kişi başına düşen milli geliri azaltarak ekonominin küçülmesine sebebiyet vermektedir. 2002-2007 yılları arasında Türkiye ekonomisinde enflasyonun kontrol altına alınması ve mali disiplinin sağlanması ile birlikte ortalama büyüme oranı %7'lere kadar yükselmiştir. Türkiye'nin yüksek büyüme evresi olarak nitelendirilen 2002-2007 yıllarında istihdam ve işsizlik göstergelerinin ortaya çıkardığı sonuçlara bakıldığında, ekonomideki genel olumlu havanın emek piyasasına fazla yansımadağı ve işsizlik ve istihdam konularında istenilen düzeye gelinemediği görülmektedir (Kesici, 2010, s. 12).

Yatırımlar ekonomik büyümenin temel belirleyicilerinden olan istihdam artışını önemli ölçüde etkiler. Bu sebeple yatırımları etkileyen sermaye ve teknolojik gelişme gibi unsurlar ekonomik büyümenin önemli kriterleri arasında sayılır ve sermaye birikiminin belirleyici rolü ihmal edilerek ülkenin büyümesini açıklamak mümkün değildir (Saygılı, Cihan, & Yurtoğlu, 2002).

Türkiye’de son dönemlerde zayıf bir büyüme performansı gösterdiği halde istihdam önemli derecede artmış, ancak işsizlik oranı beklenildiği gibi düşmemiştir. Yani artan istihdam işsizliği düşürmemiştir. Bu literatürde istihdamsız büyüme olarak adlandırılır.

Türkiye’de 2002 yılından sonra gerçekleşen yüksek büyüme hızının işsizliği neden düşürmediği tartışılmaktadır.

2.3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisinin Türkiye’de ve uluslararası alanda araştırıldığı birçok çalışma bulunmaktadır. Ekonomik büyüme işsizlik ilişkisinin analizi için genellikle üretim ve işsizlik oranı değişkenleri kullanılmıştır. Araştırmalar, ekonomik krizler ve bunalımlar sonucunda büyüme hızının olumsuz etkilendiği ve buna bağlı olarak da işsizlik sorununun giderek büyüyerek en önemli sorunlardan biri haline geldiği göstermiştir. Söz konusu çalışmalarda, genelde işsizlik ve büyüme oranları arasında negatif bir ilişkinin olduğu, bir diğer ifade ile büyüme hızının arttığı zamanlarda işsizliğin azaldığı şeklinde çıkarımlar bulunmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde önce Dünya’daki farklı bölgelerde yapılan çalışmalar devamında da Türkiye içinde yapılmış olan ampirik ve sosyal çalışmalar ele alınmıştır.

2.3.1. Ekonomik Büyüme İşsizlik İlişkisi İçin Yapılan Bazı Çalışmalar

Türkiye ve Dünyada ekonomik büyüme ve işsizlik, genç işsizliğini konu alan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bazı çalışmaların bazıları ekonomik büyüme ile işsizlik arasında ekonomik büyümenin işsizliği azaltacağı yönünde sonuçlar elde etmiş olsa da son zamanlarda bilim insanları ekonomik büyümenin işsizliği tek başına düşürmede yetersiz kaldığı yönünde görüşler açıklamışlardır.

2.3.1.1. Türkiye Dışı Ülkelerde Yapılmış Olan Bazı Çalışmalar

İşsizlik ekonomik büyüme ilişkisinin araştıran çalışmaların başında Okun (1962) çalışmasından bahsedilebilir. ABD ekonomisi için yaptığı çalışmada 1947-1960 dönemi için GSYİH yerine GSMH’yi kullanarak reel çıktı düzeyi ve işsizlik oranları arasındaki ters yönlü ilişkiyi ampirik olarak ispatlamış ve çalışmada kullandığı denklemler İktisat literatüründe Okun Yasası olarak geçmiştir. Okun doğal işsizlik oranı olan %4 işsizlik oranının aşan her %1 lik artışın reel GSMH’yi %3 oranında azalttığını tespit etmiştir.

Barro & Sala-i-Martin (2004) 1960-1990 dönemi için yedi sanayi ülke ekonomisi (G-7) için araştırma yapmıştır. Çalışmada elde edilen verilere göre Latin Amerika ve Doğu Asya ülkelerinde istihdam artışının ekonomik büyümeye %30 katkı sağladığı tahmin edilmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde istihdamın ekonomik büyümeye katkısının gelişmiş ülkelere kıyasla daha fazla olduğu görülmüştür.

Brauninger & Pannenber (2002), Aghion & Howitt (1994) ve Eriksson (1997) çalışmalarında işsizlik oranı ile uzun dönem ekonomik büyüme arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir.

Prachowny (1993) ABD ekonomisi için işsizlik oranı ve çıktı ilişkisini NAURİ veri setlerini kullanarak araştırmıştır. Araştırma sonucunda Okun katsayısını farklı hesaplamış, farkın nedenini ise emek arzı, çalışma saatleri, kapasite kullanım oranlarının etkisi ve verimlilik faktörlerinden kaynaklandığını ifade etmiştir.

Harris & Silverstone (2001) eşik otoregresif modeller (TAR) ve çoklu ekonometrik yöntemlerle yaptıkları çalışmalarında ekonominin daralma ve büyüme dönemlerinde çıktı ve işsizlik arasındaki asimetri etkisini incelemişler ve Yeni Zelanda ekonomisi için Okun yasasının geçerli olmadığını tespit etmişlerdir.

Freeman D. G., (2000), ABD geneli için 1959-1998 dönemine ait üçer aylık verilerini ve ABD'nin 8 bölgesi için 1977-1997 dönemine ait yıllık işsizlik ve büyüme verilerini kullanarak araştırmalar yapmış, Amerika geneli için Okun katsayısını 2 olarak, 8 bölge için ise (-1.8) ile (-3,6) aralığında olduğunu bulmuştur. Çalışma sonucunda Okun sayısının Amerika geneli ve 8 bölge için farklı çıkmasının nedeninin coğrafi konum olduğunu belirtmiştir.

Lee (2000) 16 OECD ülkesinin (ABD, Almanya, Danimarka, Avusturya, Avustralya, Belçika, Birleşik Krallık, Finlandiya, Japonya, İtalya, Fransa, Hollanda, İsveç, İsviçre, Kanada, Norveç) ikinci dünya savaşı sonrası verilerini dikkate alarak ve Kalman filtreleme tekniği kullanarak işsizlik oranı ile ekonomik büyüme ilişkisini araştırmıştır. Yapılan analiz sonucunda Okun kanununun birçok ülkede geçerli olduğu bulunmuştur. Okun katsayısının ülkeden ülkeye farklılaşmasının nedeni olarak ta ücret ve verimlilik artışlarının azalmasını, firma yapılanmalarını, demografik yapıdaki dengesizlikleri ve piyasaları düzenleyen politika yapılarını göstermiştir.

Sögner & Stiassny (2002) 15 OECD üyesi ülke için Okun Yasasını ve Okun ilişkisinde ortaya çıkan yapısal kırılmaları Bayesian ve Kalman filtreleme yöntemleriyle incelemişlerdir. Çalışma sonucunda Okun katsayıları -0.12 ile -0.82

arasında değişiklik göstermiştir. İşsizliğin GSYİH değişikliklerine karşı gösterdiği reaksiyonun Avrupa bölgesi ülkeleri ile diğer ülkeler arasında büyük ölçüde değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Cuaresma (2003) ABD ekonomisi için 1965-1999 dönemi için üçer aylık verilere Hodrick-Prescott filtresini, iki değişkenli yapısal zaman serisi modelini ve TAR kullanarak çalışma yürütmüşlerdir. Çalışma sonucunda büyümenin işsizlik üzerinde eş zamanlı etkisi genişleme dönemlerine göre resesyon dönemlerinde çok daha yüksek olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında işsizlik üzerindeki şokların genişleme dönemlerinde daha kalıcı olma yönünde olduğu saptanmıştır.

Apergis & Rezitis (2003) 1960-1997 dönemi için Yunanistan'ın 8 bölgesinde Hodrick-Prescott ve Band-pass filtreleri kullanılarak Okun katsayısını test etmişlerdir. Çalışma sonucunda, Okun katsayısının bölgeler arasında önemli bir farklılık ortaya çıkarmadığı görülmüştür. Aynı çalışmada 1981 sonrası işsizliğin üretimdeki değişime karşı daha az tepki verdiği tespit edilmiştir.

Zagler (2003) Avrupa'nın dört büyük ülkesi olan Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere için ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkisini ve nedenselliğini 1968-1999 dönemi için üçer aylık verileri ele alarak Granger Nedensellik Testini kullanmıştır. Test sonucunda Avrupa geneli için bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır. Ancak İngiltere için ise çift yönlü, İtalya ve Almanya için işsizlikten ekonomik büyümeye doğru tek yönlü, Fransa için ekonomik büyümeden işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Araştırma sonucunda uzun dönemde ekonomik büyüme ile işsizlik arasında pozitif bir ilişki varken kısa dönemde Okun yasasıyla benzer bir negatif ilişki olduğu ve işsizlikte meydana gelen bir artışın ekonomik büyümede azalışa neden olduğu tespit edilmiştir.

O'Higgins (2003) geçiş aşamasında ve geliştirmekte olan ülkelerde genç işgücü piyasasının özelliklerini araştırmış; geçiş aşamasındaki ülkelerde ve geliştirmekte olan ülkelerde genç işsizliğinin, işgücü piyasası şartlarından ve demografik faktörlerden etkilendiğini tespit etmiştir. Çalışanlar içinde genç çalışanların oranının çoğu ülkede düşük olduğunu tespit etmiştir. Uzun dönem ise işsizler arasında gençlerin, özellikle eğitilmiş gençlerin sayısının fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Silvapulle, Moosa, & Silvapulle (2004) ABD ekonomisi için 1947:1 1999:4 döneminde üçer aylık verilerle hâsıla ve işsizlik arasındaki ilişkide asimetri etkisiyle Okun katsayısının geçerli olduğunu göstermişlerdir. Çalışma sonucunda negatif üretim açığı durumunda işsizliğin üretime olan tepkisinin daha güçlü olduğu ve Okun

katsayısının pozitif ve negatif konjonktürel üretimde eşit olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hori (2009) İşsizlik büyüme ilişkisini konjonktürel dalgalanmaları katarak incelemiş, yaşanan resesyonların sıklığı ile öngörülen büyüme oranları arasında negatif bir ilişki tespit etmiştir. Sürekli tekrarlanan konjonktürel dalgalanmaların işsizliğe neden olduğunu ve geçici dalgalanmaların ise ekonomiyi tam istihdama ulaştırabileceğini ifade etmiştir.

Momete (2007) Romanya için 1997-2005 yılları için Romanya’da ekonomik büyüme arttıkça istihdamın azaldığını sonucuna ulaşılmıştır.

Moosa (2008) Dört Kuzey Afrika ülkesi olan Cezayir, Fas, Mısır, Tunus için açık versiyon ile büyüme oranı modelini kullanarak 1990-2005 dönemine ait işsizlik ve büyüme verilerini kullanarak Okun katsayısı tahmin etmeye çalışmış ve Okun yasasının geçerliliği araştırmıştır. Çalışmasında işsizlik ve büyüme arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır. Okun yasasının bu ülkelerde geçerli olmamasını ise üç sebebe bağlamıştır. Birincisi, bu ülkelerde işsizlik konjonktürel değil yapısaldir. İkincisi, esnek işgücü piyasası koşulları Okun katsayısının daha yüksek olmasına sebep olmaktadır. Üçüncüsü ise Petrol üretimi yapan bu ülkelerin ekonomik yapılarının hükümet baskısı altındadır. Ek olarak söz konusu bölgede sektör emek yoğun olmadığı için ekonomik büyüme işsizliği azaltmamaktadır.

OECD (2009) Avustralya’da gençlerin çalışmasını konu edindiği çalışmada, Avustralya işgücü piyasasının özelliklerini incelemiştir. 1980’lerden itibaren düşüşe geçen işsizliği, özellikle genç işsizliğini, artan büyüme oranları ile ilişkilendirmiştir.

Villaverde & Maza (2009) 1980-2004 dönemi için İspanya geneli ve İspanya’nın on yedi bölgesinde panel veri analizini kullanarak yaptıkları çalışmada Okun katsayısını tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışma sonucunda çıktı düzeyinin işsizlik üzerinde göstermiş olduğu etkinin, üretim teknolojisi, faktör verimliliği gibi etkenlerin bölgeler arasında farklılık göstermesi nedeniyle her bölge için farklı değerler alabildiği tespit edilmiştir.

Dritsaki & Dritsakis (2009) Dört AB üyesi ülkesi (İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan) için Okun katsayısını tahmin etmeye çalışmış, değişken olarak 1961-2002 döneminin işsizlik ve reel GSMH verilerini kullanmışlardır. Okun katsayılarını ülkelerde farklılık gösterdiğini bulmuşlardır.

Siddiqi, Hussian, & Iqbal (2010) Pakistan ekonomisi için 1972-2006 dönemi için işsizlik büyüme ilişkisinin nedenselliğini, Johansen Eşbütünleme Testini ve

vektör hata düzeltme modelini kullanarak araştırmışlardır. Johansen Eşbütünleme Test sonuçlarına göre sadece uzun dönemde, vektör hata düzeltme modeline göre ise hem uzun hem de kısa dönemde nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Beaton (2010) ABD ekonomisi için 1948-2009 dönemi ve Kanada ekonomisini 1961-2009 dönemi için, zamanla değişiklik gösteren parametrik regresyon yöntemi ile Okun yasasını test etmiştir. Her iki ülke için işsizliğin çıktı üzerindeki hareketlere verdiği tepki resesyon dönemlerinde daha çok artmaktadır. İşsizlik ve ekonomik çıktı ilişkisi her iki ülke için de zamanla güçlendiği sonucuna ulaşmışlardır. Okun yasasının çıktı da %3 lük düşme işsizliği %1 azaltma durumunun Kanada için çıktının %2,6 ABD için ise %2 seviyesine ulaştığında mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Kitov (2011) Okun Yasasını ABD, Fransa, İngiltere, Avustralya, Kanada ve İspanya ekonomileri için, kişi başına düşen reel GSYİH ve işsizlik oranıyla ilgili en son verileri kullanarak, tahminde tahmin etmeye çalışmıştır. Araştırmada değişken olarak istihdam ile kişi başına düşen reel GSYİH değişkenleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda incelenen ülkelerde yapısal işsizliğin olmadığı, yüksek işsizlik rakamlarının düşük büyüme oranlarından etkilendiğini ve incelenen gelişmiş ülke ekonomilerinde yılda %2'nin üzerinde gerçekleşen büyüme hızı, işsizlik oranının düşmesine neden olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Choundry, Maretti, & Signorelli (2012) 1980-2009 dönemi için yaptıkları çalışmada yüksek gelirli OECD ülkelerinde; ekonomik büyüme, enflasyon, reel faiz oranı, eğitim düzeyi, kısmi çalışma, genç nüfusun toplam nüfus içindeki payı gibi kontrol değişkenleri durumunda işgücü piyasa reformları genç işsizliği azaltıcı etkiye sahip olduğunu savunmuşlardır. Eğitim, ekonomik büyüme, ekonomik özgürlükler, kısmi zamanlı istihdam, aktif işgücü piyasası politikaları genç işsizliği azaltırken genç nüfusun toplam nüfus içindeki payının artması ve işsizlik yardımları genç işsizlik oranını arttırmakta olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Ball, Leigh, & Loungani (2013) Çalışmalarında ABD için 1948-2011 dönemi için, 20 OECD ülkesinin 1980-2011 dönemi verileri kullanılarak Okun yasasının kısa dönemde işsizlik hareketlerini nasıl etkilediği araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, Okun yasasının incelemeye alınan pek çok ülke için geçerli olduğu ve durgunluk dönemlerinde bile bu yasanın geçerliliğini koruduğu ortaya konulmuştur.

Göçer & Erdal (2015) Merkez ve Doğu Avrupa ülkelerinde (18 ülke) genç işsizliği ve ekonomik büyümenin ampirik analizini, Panel Veri Analizi ve

Eşbütünleme Testleri yardımı ile yapmıştır. Çalışma sonucunda, 18 Avrupa ülkesinin genç işsizlik oranı EU-28'e göre ortalama %25 daha fazla olduğunu saptamış ve genç işsizliğinin yüksek oranda yaşandığı bir ülkede, ekonomik büyümenin genç işsizliğini azaltmada tek başına yeterli olmayacağı sonucuna ulaşmışlardır.

Bölükbaş (2018) Enflasyon ve büyümenin genç işsizliğine etkilerini geliştirmekte olan 20 ülke (Brezilya, Filipinler, Çek Cumhuriyeti, Malezya, Çin, Güney Afrika, Endonezya, , Hindistan, Tayland, Kolombiya, Macaristan, Meksika, Mısır, Pakistan, Peru, Polonya, Rusya, Türkiye, Şili ve Yunanistan) ekonomisinden kanıtlar sunarak açıklamaya çalışmıştır. Çalışmada 1991-2016 dönemi verileri Panel Eşbütünleme ve Panel Nedensellik Testi kullanılarak analiz edilmiş ve ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasında istatistik olarak anlamlı olan iki yönlü nedensellik ilişkisi saptanmıştır. Bu sonuçlara dayanarak enflasyonun ve ekonomik büyümenin, genç işsizliği gerçek anlamda etkilediği ve bu etkinin negatif yönde olduğu belirtilmiş, çalışma kapsamındaki geliştirmekte olan ülkelerde enflasyonda ve ekonomik büyümede meydana gelecek pozitif gelişmelerin genç işsizliği azaltmada etkili olduğu savunulmuştur.

Genel olarak Dünya'daki farklı ülkelerde ve bölgelerde, işsizlik ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, çalışmalarda işsizlik ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki hem Okun yasası üzerinden hem de işsizlik ve genç işsizliği nedenleri ve çözüm önerileri irdelenmiştir. Ele alınan yıllar veya dönemler için Okun katsayısı; ülkelerin kendilerine özgü ekonomik yapıları, coğrafi konumları ve kullanılan farklı ekonometrik yöntemler gibi nedenlerle ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. İşsizlik ve genç işsizliğine çözüm arayışlarında uygulanan politikalar ise genel olarak mesleki eğitim, işe alma işten çıkarmada işçi lehine uygulamalar, iş kanununda düzenlemeler ve aktif istihdam politikalarının uygulanması şeklinde ortak öneriler olmuştur. Yine de gelişmiş ülkelerin pek çoğunda Okun yasasının geçerli olduğu, yani ekonomik büyüme ile işsizlik ilişkisinin negatif yönde olduğuna yönünde bulgular ağırlık kazanmıştır.

2.3.1.2. Türkiye'de Yapılmış Olan Bazı çalışmalar

Türkiye'de yapılan çalışmalar daha çok ekonomik büyüme, istihdam ve işsizlik değişkenleri arasında nedensellik ilişkisi araştırılarak yürütülmüştür.

Demiray (2003) Türkiye’de genç işsizliği ve üniversite/üstü eğitilmiş gençlerin çalışma yaşamına geçişteki sorunlarını incelemiş, eğitimi düzeyi arttıkça vasıflı işgücü arzının yükselmesine rağmen işsizliğin de arttığı gözlemlenmiştir. Çalışmada gençlerin işsiz kalmasının sebeplerini gençlerin bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamıştır. Gençlerin iş bulamama sebepleri de; a) ailenin, sosyo-ekonomik durumun ve çevrenin olumlu olumsuz etkileri b) gencin çalışmaya karşı tutumu hayat beklentileri iş arayış davranışları c) almış olduğu eğitim d) işverenlerin tutumu e) devlet politikaları f) işsiz kalan sürenin verimli geçirilmesi g) işsizlik sebebiyle ruhsal bunalım ve bunalımdan çıkamama gibi ortak sorunlar olarak belirtmiştir.

Yılmaz Ö. G. (2001) 1978-2004 dönemi için Türkiye’deki büyüme oranı ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi Granger ve Hsiao Nedensellik Testlerinden faydalanarak araştırmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye ekonomisinde büyüme oranı ile işsizlik oranı arasında işsizlik oranından büyüme oranına doğru bir ilişki bulunduğu, karşılıklı bir nedensellik ilişkisinin ise bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Akgeyik & Karagöl (2004) Türkiye’de 1970-2003 yılları için ekonomik büyüme işsizlik değişkenleri arasındaki nedensellik ilişkisini analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, kısa dönemde için ekonomik büyümeden işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğunu tespit etmişlerdir.

Kızılgöl (2006) ise uzun dönemde işsizlik oranlarından büyüme oranlarına doğru ve tek yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yüceol (2006) Türkiye’de 1950-2004 dönemini iki alt döneme ayırarak, büyüme ve işsizlik oranları arasındaki ilişkiyi Eş-bütünleşme testini kullanarak analiz etmiştir. Çalışmada iki değişken arasında 1950-1980 alt dönemi için büyüme işsizlik arasında uzun dönemde artan oranda güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu, 1980-2004 alt dönemi için ise bu ilişkinin ortadan kalktığını belirtmiştir.

Buluttekin (2008) Türkiye’de genç işsizliği sorununun makroekonomik boyutlarını incelediği ve “Avrupa istihdam Stratejisi” çevresinde çözüm politikalarını değerlendirdiği çalışmasında, genç işsizliği önündeki en genel makroekonomik engellerin istihdam yetersizliği, eğitim-iş uyumunun yeterince sağlanamaması, istihdam üzerindeki vergi yüklerinin ağırlığı ve kayıt dışı istihdamın yaygınlığıdır sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada Türkiye ve AB ülkeleri karşılaştırmış ve Türkiye AB ye kıyasla daha genç nüfusa sahip olduğu ve Türkiye’deki genç nüfusun yükselme trendinin devam edeceği, bu durumda yeterli düzeyde kullanıldığı takdirde Türkiye’nin avantajı olacağını belirtmiştir.

Ceylan & Şahin (2010) Türkiye’de 1950-2007 döneminde İstihdam ve büyüme arasındaki asimetrik ilişkinin varlığı araştırmışlar, Türkiye ekonomisi için Okun katsayısı (ilişkisi) asimetrik olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı çalışmadan çıkan bir diğer sonuç ise reel çıktının genişleme döneminde işsizliği azaltma etkisi ile daralma döneminde işsizliği artırma etkisinin aynı değildir.

Barışık, Çevik, & Çevik (2010) Türkiye’de 1988-2008 dönemi için Markov rejim değişimi modellemesi ampirik yönteminden faydalanarak İşsizlik ve büyüme arasındaki asimetrik ilişkiyi istihdamsız büyüme kavramını Okun kanunu çerçevesinde analiz etmişlerdir. Çalışma sonucuna göre Okun katsayılarının ekonominin genişleme ve daralma dönemlerinde değişiklik göstermektedir. Ekonomi daralma eğiliminde iken, hasılanın beklenenden fazla çıkması işsizlik oranını azaltıcı etki yaparken, genişleme durumunda hasıla ile işsizlik oranı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ve Türkiye ekonomisinde istihdamsız büyüme kavramının geçerli olduğunu tespit etmişlerdir.

Kara & Duruel (2010) 1990-2003 dönemi için yaptıkları çalışmada Türkiye’deki ekonomik büyümenin ancak belli koşullarda istihdamı etkileyeceği ve yeni istihdam olanaklarının meydana gelmesi için tek başına ekonomik büyümenin sağlanmasının yeterli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada ekonomik büyümenin yanında, istikrarlı büyüme ve yatırım imkanlarının bitmesi, kırsal kesimden kentlere göç olgusu, hızlı nüfus artışı, verimlilik artışları, işgücü piyasasındaki yapısal katılıklar ve siyasi istikrarsızlıklar da istihdamı etkileyen ciddi unsurlar olduğu , bu unsurlarında ekonomik büyüme ile birlikte dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu belirtmiştir.

Tarı & Abasız (2010) Türkiye’de 1968-2008 dönemi için İki Rejimli Eşik Eş-Bütünleşme ve Eşik Hata Düzeltme Modellerini kullanarak Okun Katsayısının ekonominin daralma ve genişleme dönemlerinde nasıl değiştiği araştırmışlardır. Ekonomik büyümenin resesyon dönemlerinde genişleme dönemine göre işsizliği daha çok etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Akçoraoğlu (2010) Türkiye ekonomisinde 1995-2007 dönemi için istihdam ve büyüme arasındaki nedensellik ilişkisini modern zaman serileri analizini kullanarak, nedensellik ilişkisini ise Granger Nedensellik Testi ile araştırmıştır. Çalışma sonucunda reel GSYİH ile istihdam arasında uzun vadeli ve çift yönlü bir nedensellik ilişki olduğunu tespit etmiş ve ekonomik büyümeyi destekleyen politikaların uzun zamanda istihdamı desteklediğini belirtmiştir.

Takım (2010) Türkiye’de 1975-2008 dönemi için ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik analizi ile test etmiş ve iki değişken arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Demirgil (2010) Türkiye’de 1987-2007 dönemi için Okun Yasası’nın geçerliliğini test etmiştir. Verimlilik artışının ortalamanın üzerine çıktığı dönemlerde Okun Yasası geçerliliğini yitirdiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca hâsıla artışı ile işsizlik oranı arasındaki ilişki, ekonominin daralma ve genişleme dönemlerinde farklılık gösterdiğini, genişleme dönemlerinde Okun Katsayısı azalma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Çalışma sonucuna göre Türkiye’de işsizlik oranları sadece çıktı artışına bağlı olmayıp, hasılda verimlilik artışı olduğu dönemlerde istihdam artışı yaşandığı ve işsizlik oranının düştüğünü göstermektedir.

Yavaş (2010) Türkiye’de genç işsizliği ve istihdam politikalarının genç işsizliğe etkilerini araştırdığı çalışmada, genç işsizliğinin; istihdamsız büyüme, işgücü piyasasına ilk giriş yaşları olması, okul hayatından çalışma hayatına geçişte yaşanan sorunlar, emek arz ve talebin eşleşmemesi, gençlerin işverenlerin beklediği deneyim ve beceriden yoksun olmaları gibi sebeplerden ileri geldiğini savunmuştur.

Muratoğlu (2011) Türkiye’de 2000–2011 dönemi için üç aylık istihdam ve GSYİH rakamlarını Granger nedensellik testi ile analiz etmiş, istihdam ile hasıla artışı arasında nedensellik ilişkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sayın (2011) Türkiye’de eğitim ve büyümenin genç işsizliğe etkileri 1998-2010 yılları arasında Vektör Regresif Model (VAR) modeli ile ekonometrik olarak incelemiştir. Çalışma sunucunda; i) genç işsizliğinden ortaöğretim okullaşma oranına, ii) ortaöğretim okullaşma oranından büyüme oranına, iii) genç işsizliği ve ortaöğretim okullaşma oranından yükseköğretim okullaşma oranına doğru bir nedensellik olduğunu tespit etmiştir. Genç işsizliğini uzun dönemde kendisinden sonra en çok etkileyen değişkenin, büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranı olduğunu ve bu değişkenlerin genç işsizliği ile mücadelede bir politika aracı olarak belirlendiği takdirde genç işsizliği oranlarının azalma yönünde olabileceğini belirtmiştir.

Basmacı (2011) genç işsizliği ve Türkiye’de genç işsizliğine yönelik çözüm arayışlarını incelediği çalışmada genç işsizliğinin iki adet kendine özgü özelliği olduğunu belirtmiştir. Birincisi; Türkiye için genç işsizlik oranları yetişkin işsizlik oranlarından daima daha yüksektir. İkinci özellik ise; genç işsizliğindeki değişimler, yetişkin işsizliğindeki değişimlerle yakından ilişkilidir. Bunun yanı sıra genç işsizliği

oranları, ekonomik koşullara karşı yetişkinlerinkine oranla daha duyardır. Genç işsizlik rakamlarının durgunluk dönemlerinde daha çok yükseleceğini ve canlanma dönemlerinde daha hızlı toparlanacağını belirtmiştir.

Özdemir & Yıldırım (2013) Türkiye’de 2005-2013 dönemi için istihdam artışı ve ekonomik büyüme arasında Granger Nedenselliğin varlığını araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre istihdamsız büyüme görüşünün geçerli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kısa dönemde istihdamsız büyüme sorununun var olduğunu, orta dönemde istihdam artışı ve büyümenin karşılıklı birbirlerini desteklediği, uzun dönemde ise bu ilişkinin ortadan kalktığını tespit etmişlerdir.

Bayraktar & İncekara (2013) Türkiye ve OECD ülkeleri 2003-2011 verileri kullanarak Türkiye’nin genç işsizlik profili incelemiş, Türkiye’de uygulanan ulusal istihdam politikaları değerlendirerek gençler arasında giderek artan işsizlik olgusuna dikkat çekmiştir. Bu politikalar arasında etkinliği yüksek olan “*mesleki eğitim, istihdam danışmanlığı ve girişimcilik faaliyetlerinin*” önemszenmesinin genç işsizliği azaltmada etkili olacağını vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda Türkiye’de uygulanan ulusal aktif istihdam politikalarının genç işsizliği önlemede tek başına yeterli görülmemiş, Türkiye’de gençlerin istihdama katılım oranlarının düşük olmasının temel nedeninin; Türkiye’nin demografik yapısı, eğitim politikaları ve işgücü politikaları olarak belirtmiştir.

Bilen & Taş (2015) Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizliği sorunu ve çözüm önerilerini araştırdıkları çalışmada, genç işsizliğinin sadece ülkelerin ekonomik büyümesi ile ilişkili olmadığı, ülkelerin genç işsizliği ile mücadelede kendi ulusal politikalarını oluşturmaları gerektiği ve var olan politikaların daha etkin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye’de genç işsizliğinin en temel sebeplerinden biri olan “*yeterli yeni işlerin oluşturulamaması*” sorununun çözümünde yeni istihdam stratejisinin gerekliliğini vurgulamıştır.

Günaydın & Çetin (2015) Türkiye’de 1988-2013 için Augmented Dickey-Fuller klasik birim kök testi ve yapısal kırılmalı birim kök testini kullanarak genç işsizliğinin makroekonomik belirleyicilerini ve “*ekonomik büyüme, ticari dışa açıklık, enflasyon ve doğrudan yabancı yatırımların*” genç işsizliğine etkilerini araştırmışlardır. Çalışmada değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisinin varlığı ARDL sınır testi yaklaşımıyla, kısa ve uzun dönem nedensellik ilişkisi ise Granger nedensellik testi belirlenmiştir. ADL sınır testine göre; uzun dönem sonuçları kişi

başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermaye ile genç işsizlik arasında negatif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve söz konusu değişkenlerdeki gelişmelerin genç işsizliğini azalttığı belirlenmiştir. Enflasyon ile genç işsizliği arasında ilişki tespit edilememiş, kısa dönemde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Granger Nedensellik Testi sonuçlarına göre; genç işsizliği ile doğrudan yabancı sermaye arasına uzun dönemde çift yönlü bir nedensellik vardır. Uzun dönemde kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve enflasyondan genç işsizliğine doğru işleyen bir nedensellik bulunmuştur. Elde edilen ampirik bulgular kişi başına gelir, ticari açıklık ve doğrudan sermayenin genç işsizliğinin önemli belirleyicileri olduğu ve ekonomik büyümenin genç işsizliğini azaltan en önemli bulgu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akay, Aklan, & Çınar (2016) 2016 yılında yaptığı çalışmada Türkiye’de 1969-2014 dönemi için ekonomik büyüme işsizlik oranı araştırmasında işsizlik oranı ile çıktı düzeyi arasında kısa ve uzun dönemli bir ilişki belirlenmiştir. Ekonomik daralma döneminde ekonomik büyüme ile işsizlik oranları arasında daralma dönemlerine göre daha güçlü bir ilişkinin var olduğunu tespit etmişlerdir.

Bayrak & Tatlı (2016) Türkiye’de genç işsizliğini etkileyen faktörlerin uzun ve kısa dönemde etkisini incelemiştir ve genç işsizliğini azaltıcı bir takım teklifler getirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada yöntem olarak Augmented Dickey Fuller ve ARDL-Bound Test Yaklaşımı kullanılmış, değişken olarak ise 1988 ve 2014 yılları için genç işsizlik oranı, ekonomik büyüme oranı, üretici fiyat endeksindeki (ÜFE) ve yüksek eğitimdeki yıllık ortalama yüzde değişim Okullaşma oranı rakamları kullanılmıştır. Araştırma sonucunda GSYİH büyüme oranı ve genç işsizliği arasında negatif bir ilişki olduğu, GSYİH büyüme oranının cari dönemde genç işsizliği oranını önemli ölçüde azalttığı ve bu ilişkinin ekonomik beklentilerle uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

Çondur & Şimşir (2017) Türkiye’de 1991-2016 dönemi için GSYH genç işsizlik rakamlarını kullanarak eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkisinin en küçük kareler yöntemi ile incelemiştir. Çalışmada; eğitim harcamalarının GSYH’daki payındaki bir artış genç işsizliğini arttırdığını, GSYH’daki artışın ise genç işsizliği azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yeterli düzeyde yeni iş yaratılması amacıyla yüksek ve istikrarlı büyüme ortamı sağlanmalı, istenen düzeyde istihdam artışı sağlanabilmesi için sanayi, inşaat, hizmet gibi tarım dışı sektörlerdeki büyümenin istihdam yaratma kapasitesinin yükseltilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Türkiye için ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyle ilgili literatür araştırıldığında, yapılmış olan çalışmalarda genellikle farklı testlerle farklı dönemler için nedensellik analizinin yapıldığı ve bu analizler sonucunda; kimi zaman herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamazken, kimi zaman da ekonomik büyümeden işsizliğe ya da işsizlikten ekonomik büyümeye doğru tek yönlü ilişkinin olduğu, bazen de iki değişken arasında çift yönlü bir nedensellik ilişkisinin olduğu görülmektedir. Kısacası Türkiye açısından yapılan çalışmalar doğrultusunda büyüme ve işsizlik arasındaki henüz kesin bir sonuca varmak mümkün değildir.

2.4. TÜRKİYE'DE İSTİHDAMIN YAPISI

İşgücü piyasalarının önemli belirteçlerinden birisi de istihdamdır. İstihdam dar anlamda, emek faktörünün üretim sürecine dahil edilmesi anlamına gelirken, geniş anlamda ise emek, sermaye, toprak, teknoloji ve girişimcilik gibi üretim faktörlerinin tümünün üretim sürecine katılmasıdır (Metin, 2003).

İşsizlik sorunu kısa dönemli gelişmelerin biryana, bireysel ve toplumsal birçok etkiyi içinde barındırmaktadır. İşsizlik hem bireysel hem de toplumsal düzeyde değişik boyutlarıyla ele alınması gereken bir olgudur. Bu nedenle bazı ülkeler son derece isabetli politikalar izleyip bir işsizliği düşürmeyi yoksullukla mücadelede en etkin araç olarak benimserken, bazıları iş bulmayı en temel insani hak olarak nitelemektedirler (Öztürk & Tuzcu, 2012).

2.4.1. Türkiye'de Kayıtdışı Çalışma Sorunu

İşsizliğin yapısını incelerken mevcut istatistiklerin yetersizliği, kayıt dışılık, standardizasyon ve tasnif sorunları ile karşılaşmaktayız. Türkiye için bu sorunlardan en önemlisi kayıt dışılıktır (Öztürk & Tuzcu, 2012).

Kayıtdışılığın birçok nedeni olmakla birlikte en belirgin faktör ekonominin gelişme seviyesi yani kalkınmanın düzeyidir. Özellikle tarım ve hizmet sektörlerinin ağırlıklı olması ve bu sektörlerin denetimlerinin zor olması, işletmelerin giderek daha küçük ölçekli şubeleşmeleri gibi hususlar, kayıt dışılığı arttırmaktadır. Kayıtdışılık bir rekabet edebilme şekli olarak görülmekte, iş yapma ortamını geliştiren rekabetçi

düzenlemeler hayata geçirilemediği oranda da derinleşmektedir. Kayıtdışılıkta, aşırı düzenleme ve katılıklar ile istihdam maliyetlerin en önemli unsur olduğu söylenebilir. Küresel rekabette maliyetin düşürülmesi amacı güdüldüğü, eğitim seviyesinin yetersizliği, evde üretim imkânlarının artması da ekonomide kayıtdışılığı artırıcı olmaktadır (Uyanık, 2008, s. 220).

Kayıtdışılığın en temel bileşeni iş yapma kolaylığıdır. Türkiye’yi küresel rekabetçilikte geride bırakan rekabetçilik endeksi kayıtdışılık konusunda dikkati çekmektedir. Örneğin, Dünya Bankası’nca hazırlanan “iş yapma kolaylık endeksi” verileri, Türkiye’nin 2011 yılında iş yapma kolaylığında dünya sıralamasında 71. sırada olduğunu göstermektedir ve Türkiye’de kayıtdışı ekonomide GSYH’nin yüzde 40’larına seviyeleridir (Öztürk & Tuzcu, 2012, s. 124).

Kayıtdışılık; vergi kaybı, verimlilik kaybı, teknoloji yoğunluğundan uzak üretim modeli, yeterince istidam olanağı oluşturmama, istihdam edilen insanların kötü çalışma koşulları eksenlerinde problemlere yol açan bir durumdur.

Kayıtdışılık aşağıdaki nedenlerden ötürü derin bir sorun olarak görülmelidir (Öztürk & Tuzcu, 2012):

- i. *Sosyal güvenlik kurumları yeterli derecede prim toplayamaz hale gelmektedir.*
- ii. *Vergi kayıpları nedeniyle kurumların bütçe açıkları artmaktadır.*
- iii. *Çalışanların birçoğunun sosyal güvenlik ve emeklilik haklarının olmaması sebebiyle sosyal devlet kurumsallaşamamaktadır.*
- iv. *Kayıtdışı çalışanlardan toplanamayan vergi ve prim ödemelerinin kayıtlı çalışanlara yüklenmesi ve böylece adaletsizliklere neden olunmasıdır.*

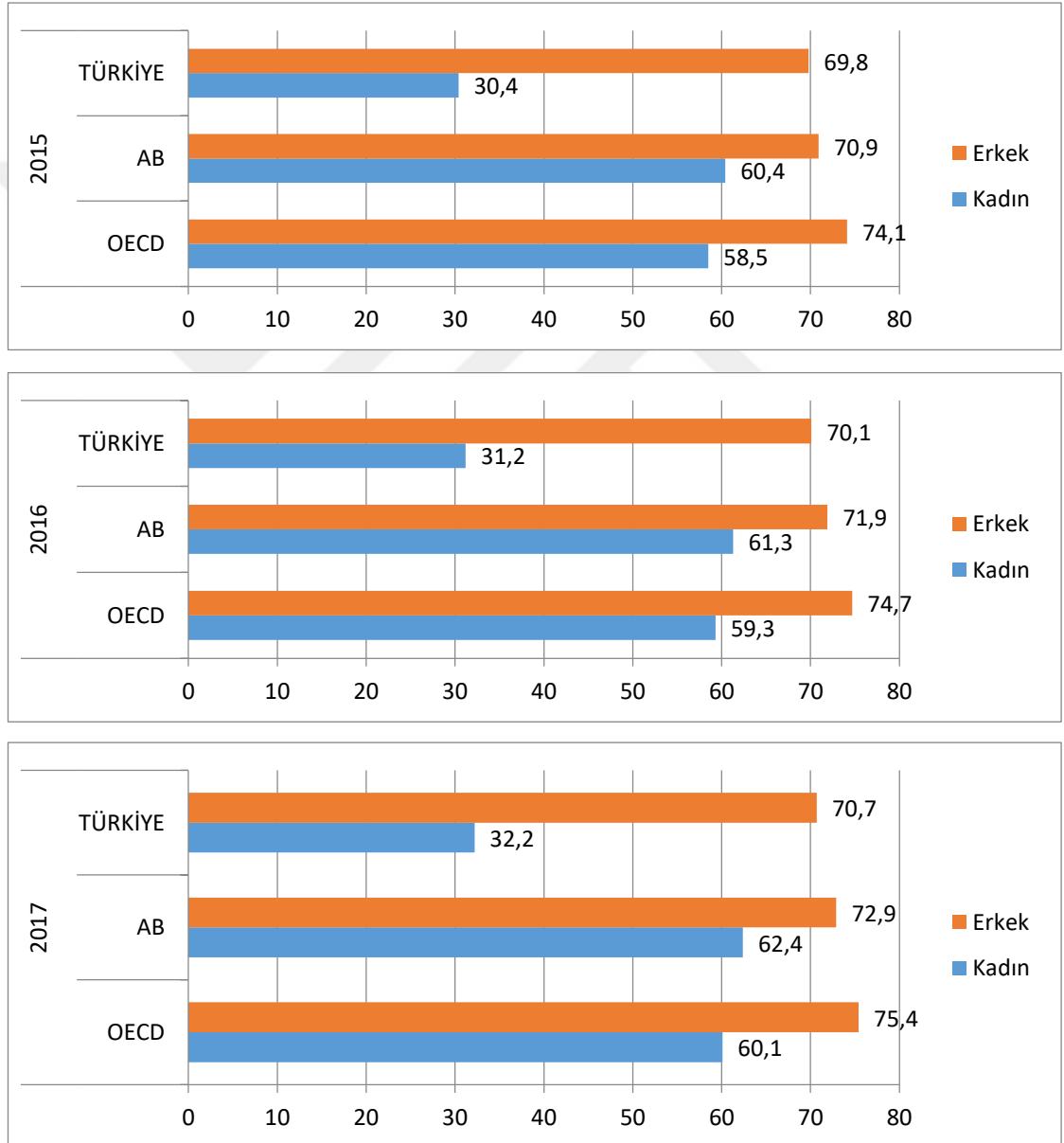
2.4.2. Türkiye’de İstihdamın Görünümü

Türkiye’de istihdamın durumunu incelemeyi önce, hem AB hem de OECD ülkeleri ile karşılaştırdığımızda ülkemizin genel istihdam oranının her iki grup ortalamasının altında gerçekleştiği görülmektedir. Bunun en önemli sebebi

grafiklerde de görüldüğü üzere kadın istihdamının çok düşük seviyelerde gerçekleşmesidir.

15-64 yaş aralığındaki kadın ve erkek istihdam oranları 2015, 2016 ve 2017 için AB ve OECD ve Türkiye ortalamalarına göre karşılaştırılması Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3: 2015-2016-2017 Yılları İstihdam Oranları Karşılaştırması (15-64 yaş)

Kaynak: (OECD, 2018)

Şekil 3 incelenerek Türkiye’de 2015-2017 yılları için kadın erkek istihdam oranları karşılaştırıldığında, özellikle kadın istihdamının AB ve OECD ülkelerinin %60 civarındaki ortalama istihdam oranının altında olduğu görülmektedir. Türkiye’de kadın istihdamındaki gerçekleşen %30-%32 lik oran genel istihdam oranını da olumsuz etkilemektedir. Erkeklerin istihdamında ise; ortalama %70 seviyelerine ulaşarak, AB ülkeleri ortalama istihdam ortalamasının üzerinde, OECD ülkeleri ortalamasının ise altındadır.

Türkiye’de istihdamın yapısını incelemek için öncelikle istihdamın sektörlere göre dağılımına bakmamız gerekmektedir. İstihdamın sektörel dağılımı ekonomik yapıyı ve gelişme düzeyini gösteren en önemli kriterlerden birisidir (Ay, 2012). Tablo 4 de istihdam edilenlerin 2018 itibariyle sektöre göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4: 2017 Ağustos - 2018 Temmuz Dönemi 15+ Yaş İşgücü Durumu Ekonomik Faaliyetler (Mevsim Etkilerinden Arındırılmış) (Bin Kişi)

2017 Ağustos - 2018 Temmuz	İşgücü	İstihdam	Tarım	Tarım Dışı				İşsiz
				Toplam	Sanayi	İnşaat	Hizmet	
Ağustos	31 755	28 382	5 468	22 914	5 437	2 163	15 314	3 373
Eylül	31 867	28 502	5 528	22 974	5 421	2 134	15 419	3 365
Ekim	31 878	28 617	5 507	23 111	5 470	2 120	15 521	3 261
Kasım	31 979	28 741	5 520	23 221	5 470	2 146	15 605	3 237
Aralık	32 032	28 853	5 548	23 304	5 514	2 179	15 612	3 179
Ocak	32 040	28 857	5 491	23 366	5 567	2 196	15 603	3 183
Şubat	32 059	28 877	5 416	23 461	5 627	2 187	15 647	3 182
Mart	32 019	28 806	5 360	23 445	5 618	2 135	15 693	3 213
Nisan	32 089	28 767	5 340	23 427	5 650	2 080	15 698	3 322
Mayıs	32 081	28 666	5 292	23 374	5 669	2 027	15 678	3 415
Haziran	32 248	28 739	5 262	23 477	5 737	2 018	15 722	3 509
Temmuz	32 295	28 733	5 265	23 468	5 703	1 966	15 799	3 562

Ortalama	32029	28712	5416	23295	5574	2113	15609	3317
-----------------	--------------	--------------	-------------	--------------	-------------	-------------	--------------	-------------

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

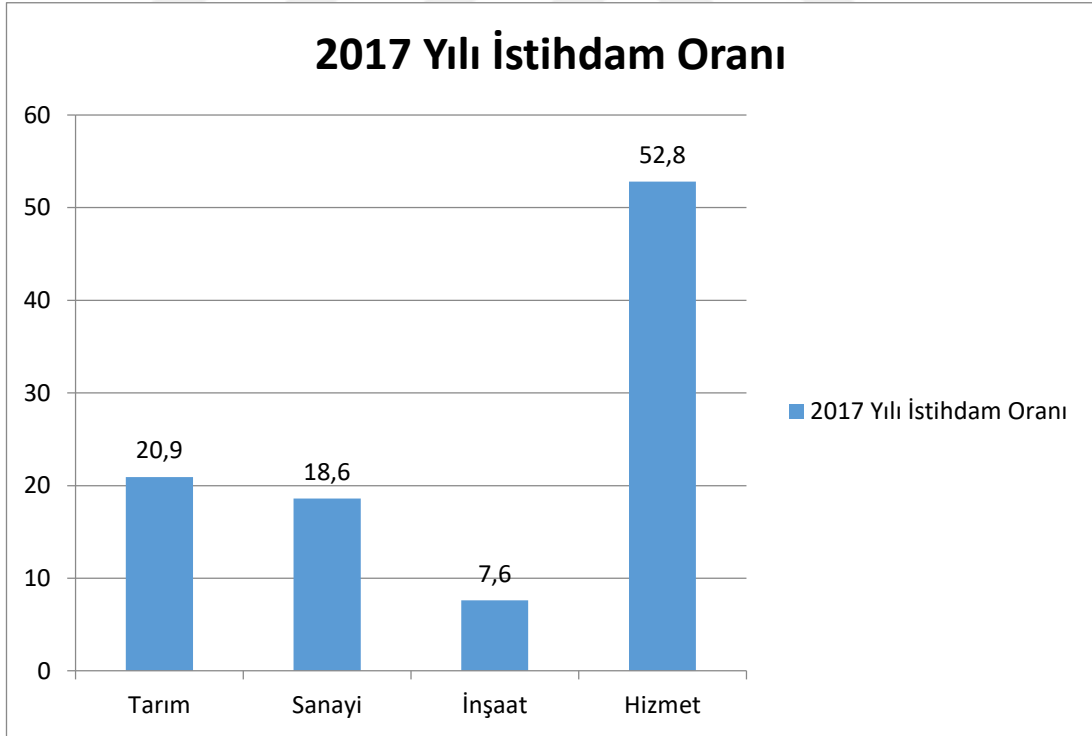
Tablo 4’te görüldüğü üzere Türkiye’de 2017 yılında yaklaşık 32 milyon 295 bin işgücü mevcuttur. Bu işgücünün 28 milyon 712 bini istihdam edilmiştir. 16 milyona yakın kişinin hizmet sektöründe, 5 milyondan fazla kişinin tarım sektöründe istihdam edildiği ve 3,5 milyon kişinin de işsiz olduğu görülmektedir.

Oransal olarak ise; Türkiye’nin son 1 yılı incelendiğinde genel olarak istihdamın hizmet sektöründe daha çok gerçekleştiği görülmektedir. Çalışanların %52,8’i hizmet sektöründe, %20,9’u tarım sektöründe, %18,6’sı sanayi sektöründe ve son olarak %7,6’sı da inşaat sektöründe istihdam edilmektedir.

Tarım ülkesi olan bir ülkede hizmet sektörünün istihdamın %52,8 ini oluşturması bir çelişkidir.

Türkiye’de toplam istihdam içinde sektörlere göre istihdam oranları Şekil 4 te verilmiştir. Şekle göre en yüksek istihdam hizmet sektöründe %52,8 en düşük istihdam ise %7,6 ile inşaat sektöründe sağlanmıştır. Sanayide %18,6 tarımda istihdam ise % 20,9 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 4: 2017 Yılı İçin İstihdam Oranı (%)

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

Tablo 5: 2017 Ağustos - 2018 Temmuz Dönemi 15+ Yaş (Mevsim Etkilerinden arındırılmış) İstihdam Oranları (%)

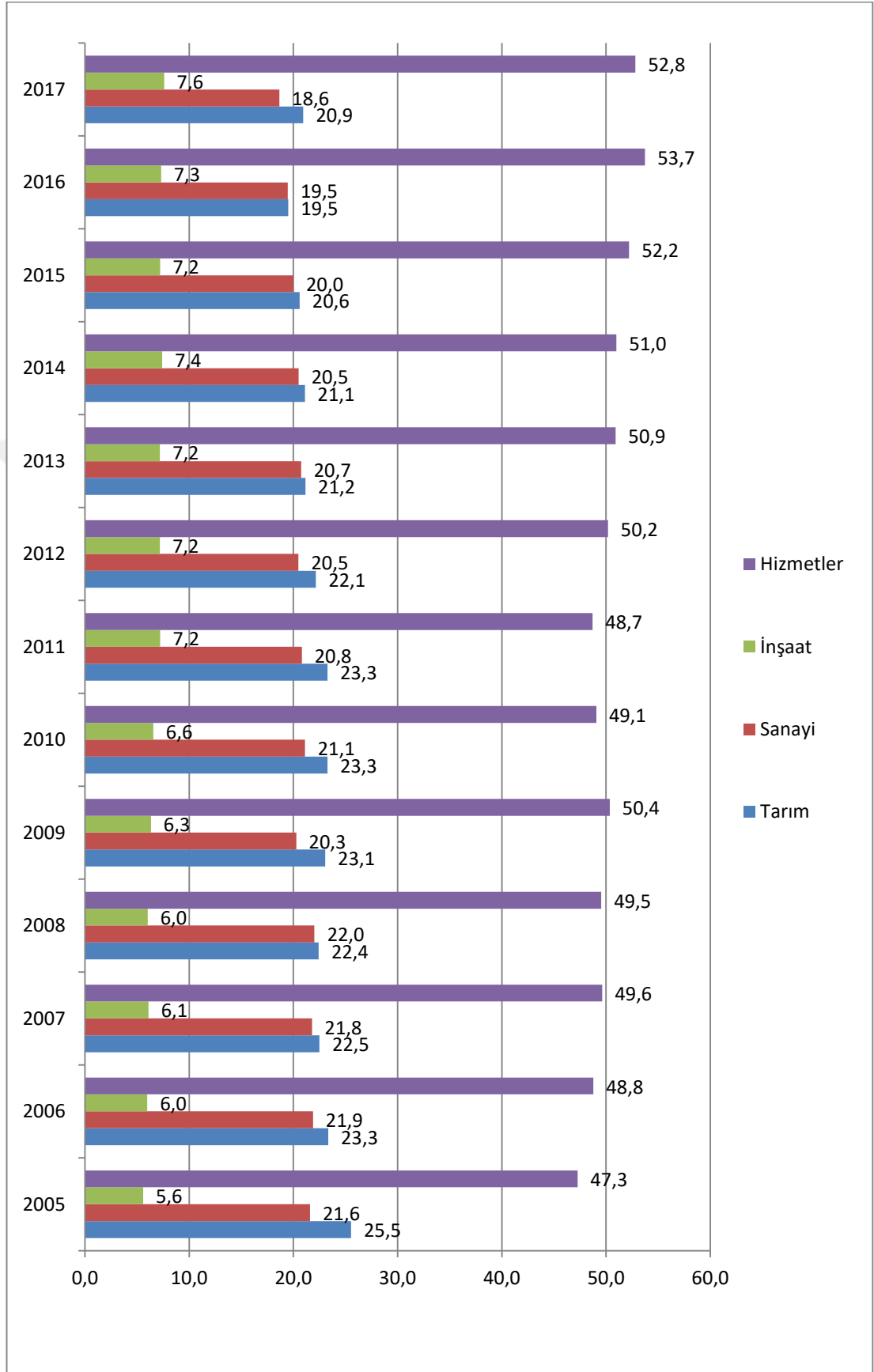
2017 Ağustos - 2018 Temmuz	İşgücüne Katılma Oranı	İstihdam Oranı	İşsizlik Oranı	Tarım Dışı İşsizlik Oranı	Genç Nüfusta İşsizlik Oranı
Ağustos	52,9	47,3	10,6	12,6	20,4
Eylül	53,0	47,4	10,6	12,6	20,2
Ekim	53,0	47,6	10,2	12,2	19,7
Kasım	53,1	47,7	10,1	12,1	19,4
Aralık	53,1	47,9	9,9	11,9	19,1
Ocak	53,1	47,8	9,9	11,8	19,1
Şubat	53,1	47,8	9,9	11,8	18,9
Mart	53,0	47,6	10,0	11,9	18,7
Nisan	53,0	47,5	10,4	12,3	18,6
Mayıs	53,0	47,3	10,6	12,6	18,7
Haziran	53,2	47,4	10,9	12,8	18,9
Temmuz	53,2	47,4	11,0	13,0	18,9
Ortalama	53,06	47,56	10,34	12,30	19,22

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

2017 Ağustos-2018 Temmuz arası en güncel durum incelendiğinde, son 1 yıl için Türkiye’de işgücüne katılma oranı %53,6 istihdam oranı ise %47,56’dır. İşsizlik oranı ise %10,34 genç işsizlik oranı ise %19,22 dir. Aynı dönem için genç işsizliği %20,4 seviyelerinden %18,9 seviyelerine inmiştir.

Şekil 5 te istihdam edilen kişilerin yıllara göre iktisadi faaliyet kollarına dağılımı gösterilmiştir. Türkiye’de en çok istihdam sağlayan sektör hizmet sektörüdür. Son 12 yılda tarımda istihdam %25,5 ten %20,9 seviyesine, sanayi de %21,6 dan %18,6 ya düşmüştür. Bu da işgücüne katılım ile sanayi ve tarım sektöründe istihdamın aynı oranlarda sağlanmadığı, işgücüne katılanların sürekli hizmet sektörünü istediğini ya da yönlendirildiğini göstermektedir.

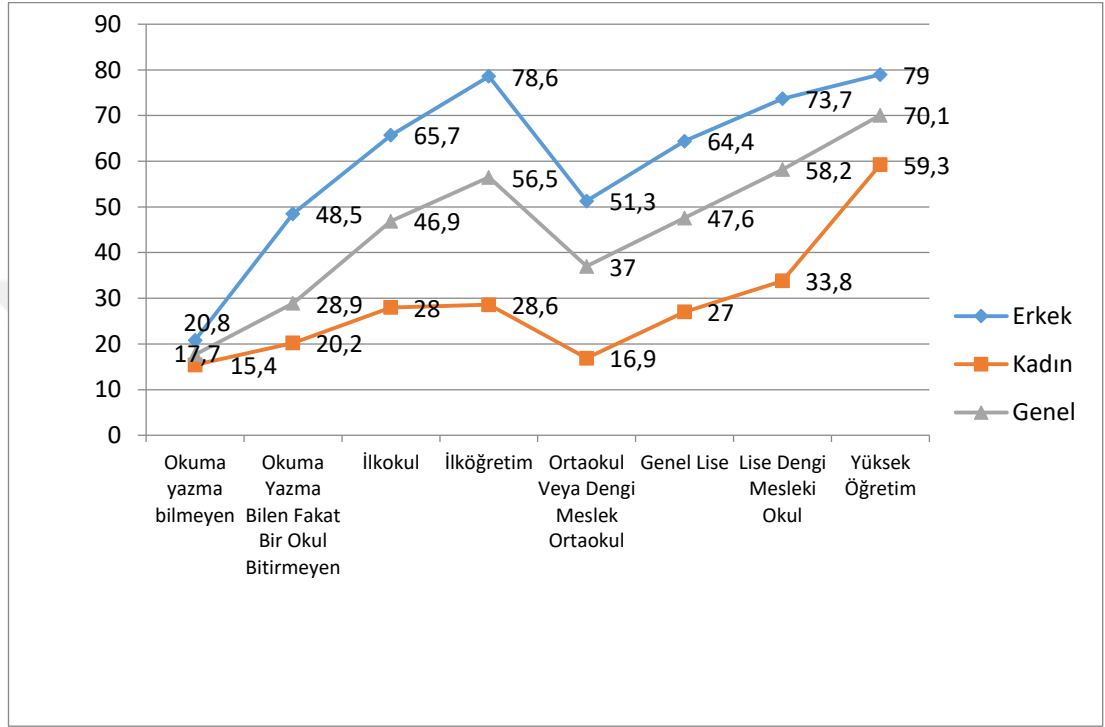
Şekil 5: İstihdam Edilen Kişilerin Yıllara Göre İktisadi Faaliyet Kollarına Dağılımı

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

Yıllara göre istihdam durumu incelendiğinde 2005 ve sonrası için genel seyir; tarımda ve sanayide istihdam azalmakta, İnşaat ve hizmet sektörlerinde istihdam artmaktadır.

Şekil 6: Eğitim Durumlarına Göre İstihdam Oranları (2017)

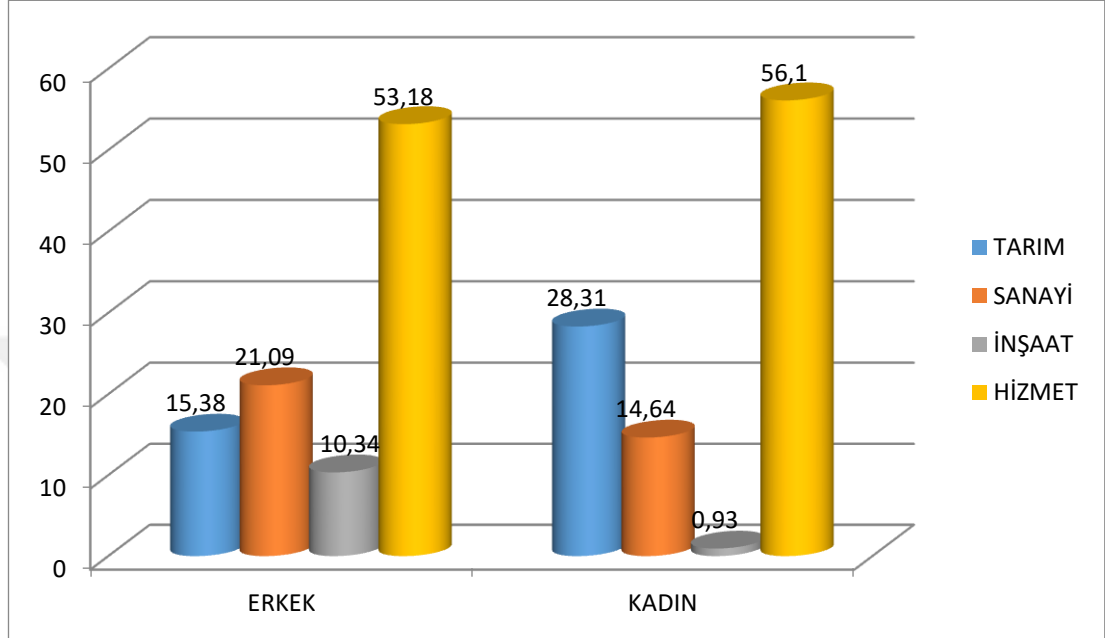

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

Eğitim durumlarına göre istihdam oranlarını incelediğimizde genel olarak erkeklerde en yüksek istihdam %78,6 oranında ilköğretim ve %79 oranında yükseköğretim mezunlarında, en düşük istihdamsa okuma yazma bilmeyenlerdedir. Kadınlarda ise en yüksek istihdam %59,3 ile yükseköğretim mezunlarında en düşük istihdam ise okuma yazma bilmeyenler ile ortaokul mezunlarındadır. Kadınların istihdamında lise ve dengi okul mezunlarının istihdamı birbirine yakınken yükseköğretim mezunları kadınlarda istihdamı eğitim seviyesinin artışı ile paralel görmektedir. Yani eğitim seviyesi kadın istihdamında önemli bir faktördür. Erkeklerde ise okuma yazma bilen ancak bir okul bitirmeyenler ile ortaokul mezunları istihdamı benzer orandadır. Yine erkeklerde ilköğretim mezunları ile yükseköğretim mezunlarının istihdamı da benzerdir.

Bu sonuç bize eğitimin istihdamda, özellikle de kadın istihdamında önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan kadınlar istihdama daha çok katılırken eğitim seviyesi düşükçe istihdam azalmaktadır.

Şekil 7: İstihdam Edilenlerin Cinsiyet-Sektör Dağılımları (2017)

Kaynak: TÜİK, İşgücü Durumu, 2018

Cinsiyet ayrımına göre istihdam oranları incelendiğinde; hem erkek hem de kadınlar için istihdam seviyesinin en yüksek olduğu sektör hizmet sektörüdür. Erkeklerin ikinci en çok istihdama katıldıkları sektör %21,09 ile sanayi iken, kadınların ikinci olarak en çok istihdamını sağlayan sektör tarım sektörüdür. Bunun sebebi kadınların kırsal kesimde en çok tarım alanında istihdam ediliyor oluşudur. Bunun yanında inşaat sektöründe kadınların istihdamı beklenildiği üzere %1 seviyesindedir.

2.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU

Bu bölümde Dünya'da bölgelere göre genel işsizlik ve genç işsizliği probleminin boyutları, karşılaştırılması, genç işsizliğin sebepleri, sonuçları ve etkileri ele alınmıştır.

2.5.1. Dünyada Genç İşsizlik Sorunu ve Boyutları

20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren dünya genelinde istihdam oranları gerileme eğiliminde girip ve işsizlik artmaya başlayınca, işsizlik gelişmiş ülkelerin gündeminde de ilk sıralarda yer almaya başlamıştır. Özellikle 1980 ve sonraki bir çok ülkede yeni işlerin yaratılmaması sonucu işgücünün büyük kısmı işini yitirmiştir. Dünya genelinde de 1994'ten 2005 yılına kadar işsizlik oranları her yıl artış göstermiştir (Özdemir, Ersöz, & Sarıoğlu, 2006, s. 76).

Genç nüfusun oranı dünya genelinden 15 yaşından büyük olan çalışma çağındaki nüfusun içinde % 25 civarında iken, toplam işsizlik rakamları değerlendirildiğinde genç işsizlerin oranının % 40 dolaylarına ulaşmaktadır. Birçok ülkede genç nüfusun işsizlik oranı yetişkin nüfusun işsizliğine göre daha hızlı artmakta olduğu görülmüştür (Okur, 2014).

Tablo 6 da 2017 yılı için Dünyada bölgelere göre genç istihdam oranları ve istihdam sayıları kadın ve erkek işgücü dikkate alınarak verilmiştir.

Dünyada bölgeler göre gençlerin ve genel işsizlik oranlarına bakıldığında en yüksek genç işsizlik rakamları %51,2 Güney Afrika ülkelerinde, %35,5 Güney Avrupa ülkelerinde, %29,3 Kuzey Afrika ülkelerinde gerçekleştiğini görmekteyiz. Dünya genelinde genç işsizlik rakamları genel işsizlik rakamlarının 2 ya da 3 katına çıktığı görülmektedir. Bayanların işsizlik rakamları ise hem gençlerde hem de 15 yaş üstü işgücünde erkeklerden daha yüksektir.

Türkiye'de ise gençlerin istihdam oranının %34,3 seviyesinde olduğu, % 37,7 olan Dünya geneli genç istihdamının gerisinde olduğu, Avrupa Birliği ülkeleri ve G20 ülkelerinde yakın oranda genç istihdamı sağladığı görülmektedir. Avrupa, Doğu Avrupa, Güneydoğu asya, pasifik ülkelerinde ve ASEAN ülkelerinde bayan işsizlik oranı-erkek işsizlik oranı rakamları birbirine yakındır.

Gelişmiş Ülkelerde ve AB üye ülkelerinde hem genç ve hem de yetişkin işsizliğinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Arap ülkeleri ve Türkiye'de genç işsizlik oranı %20'nin üzerine çıkmıştır. Avrupa ülkelerinde %17,4 Amerika ülkelerinde % 15,6 genç işsizliği mevcuttur. Avustralya'nın ise genç işsizlik oranı %12,6 ile dünya ortalamasına eşittir.

Tablo 6: Dünyada Cinsiyete Göre İstihdam Oranları ve Sayıları (2017)

BÖLGE	Genç İşsizlik Oranı (15-24) %			Genel İşsizlik Oranı (15+) %		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Dünya	12,6	12,1	13,4	5,5	5,1	6,0
Afrika	13,4	12,5	14,6	7,9	6,9	9,1
Kuzey Afrika	29,3	25,3	40,3	11,7	9,0	20,7
Sahra Altı Afrika	11,5	10,3	12,9	7,2	6,3	8,1
Orta Afrika	11,0	10,3	11,6	5,3	4,6	6,0
Doğu Afrika	10,6	9,1	12,2	6,4	4,9	8,1
Güney Afrika	51,2	46,9	56,5	26,7	24,9	28,9
Batı Afrika	8,8	8,0	9,8	5,3	5,4	5,1
Amerika	15,6	14,3	17,4	6,9	6,3	7,7
Latin Amerika Karayipler	18,5	15,8	22,7	8,3	7,2	9,8
Orta Amerika	7,4	6,5	9,3	3,7	3,4	4,1
Kuzey Amerika	9,5	10,6	8,2	4,6	4,7	4,5
Arap Ülkeleri	22,2	19,1	36,5	7,9	6,1	17,1
Asya Ve Pasifik Ülkeleri	10,4	10,5	10,3	4,1	4,0	4,1
Doğu Asya	10,5	11,4	9,3	4,5	4,8	4,1
Güney Doğu Asya Ve Pasifik	9,5	9,4	9,6	2,9	3,0	2,7
Güney Doğu Asya	9,4	9,3	9,5	2,7	2,8	2,6
Geney Asya	10,8	10,4	12,2	4,1	3,7	5,2
Avrupa Ve Orta Asya	16,8	16,7	16,9	7,5	7,4	7,6
Avrupa	17,4	18,3	16,3	8,4	8,2	8,6
Kuzey Avrupa	12,9	14,2	11,6	5,1	5,3	4,9
Güney Avrupa	35,5	34,6	36,6	14,4	13,1	15,9
Batı Avrupa	12,3	13,2	11,3	5,9	6,1	5,8
Doğu Avrupa	16,1	16,0	16,3	5,5	5,8	5,2
Orta Ve Batı Asya	16,4	15,0	18,8	8,6	8,1	9,5
Orta Asya	12,6	11,8	13,7	6,6	6,3	6,9
Batı Asya	19,4	17,2	22,9	10,2	9,3	11,7
Asean	9,4	9,3	9,5	2,7	2,8	2,6
Avrupa Birliği 28	16,7	17,4	16,0	7,6	7,4	7,9
Avustralya	12,6	13,7	11,4	5,6	5,5	5,7
Türkiye	20,3	17,5	25,6	11,3	9,8	14,4
Batı Sahra	19,8	16,8	28,2	7,4	6,0	11,6

Kaynak: (ILO, 2018)

Asean üyesi ülkeleri, Güneydoğu Asya-Pasifik ülkeleri, Doğu Asya, Kuzey Amerika, Orta Amerika, Batı Afrika ve Doğu Afrika ülkeleri ise %10 ve altı genç

işsizliği rakamları ile gençlerin iş sorunlarını giderme konusunda en başarılı ülkeler konumundadır.

2017 yılında Dünya geneli genç işsizlik oranı %12,6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise 2017 yılı genç işsizlik oranı %20,3 ile dünya genelinin üstüne çıkmıştır.

Dünya genelinde Gelişmiş Ülkelerde ve Avrupa Birliği ülkelerinde genç işsizliği artış göstermiştir. Özellikle Güney Avrupa bölgesinde genç işsizliğinin %35'lere ulaşması genç işsizliği konusunu daha önemli ve global bir sorun haline geldiğini göstermektedir. Genç işsizlik sorununu yol açan pek çok etken vardır. Bu etkenler bölgeye ülkeye göre çeşitlilik gösterse de; eğitimi yarıda bırakan gençlerin iş bulma zorunlulukları, gençlerin iş tecrübelerinin yetişkinlere göre daha az olması ve geçici süreyle iş arama sürecinde işsizlikle karşılaşmaları bu etkenlerin en belirgin olanlarıdır (Bayraktar & İncekara, 2013).

2.5.2. Dünyada Genç İşsizliğinin Özellikleri

Dünyada insan onuruna yakışır yaşama sorununun temelini “*işsizlik, verimsiz işler, eksik istihdam ve güvenli olmayan çalışma biçimi*” oluşturmaktadır. Dünya genelinde 15 yaş üstünde 190 milyon kişi işsizdir ve bu işsizlerin yaklaşık 38 milyonunu 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır (ILO, 2018).

Genç işsizlerin dağılımı ülkeye ve bölgeye göre farklılık göstermektedir. 1990'lı yıllardan itibaren işsizlik sorunu kendisini gelişmiş ülkelerde de kendisini göstermeye başlamıştır ve işsizlik ülkelerin aşmakta zorlandıkları en büyük problemlerden birisi olmuştur. Yüksek işsizlik rakamlarının gözüktüğü Büyük Bunalım ve 2. Dünya savaşı sürecinde batılı ülkelerde işsizlik sorunu açısından birbiriyle benzeşmeyen dönemler görülmüştür. İkinci dünya savaşının etkisinde devam eden yıllarda gelişmiş ülkelerde işsizlik azalmış olmasına rağmen, 1973 yılında yaşanan petrol krizi ile işsizlik artış göstermeye başlamıştır (Özdemir, Ersöz, & Sarioğlu, 2006, s. 81).

Kanada, Avustralya, Japonya, Kuzey Avrupa, Orta Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gibi gelişmiş bölgelerde ve ülkelerde görülen işsizliğin; gençlerde görülen işsizlik, yüksek oranlı yapısal işsizlik ve kadın işgücü kaynaklı işsizlik gibi özellikleri vardır. Yüksek oranlarda görülen yapısal işsizlik daha çok

Avrupa Birliği (AB) ÷lkelerinde gr÷lmektedir (zdemir, Ersöz, & Sarioğlu, 2006, s. 86-88).

Arjantin, Bolivya, Brezilya, in, Fildişi Sahili, Filipinler, G÷ney Afrika, Jamaika Kore, Kenya, K÷ba, L÷bnan, Malezya, Meksika, Mısır, Hindistan, Pakistan, Panama, şili, Tunus, T÷rkiye ve Ürd÷n gibi orta gelir d÷zeyinde gelişmekte olan ÷lkelerde ise işsizlik sorununun temelinde yapısal sorunlar vardır. Bu ÷lkelerdeki işsizliğin özellikleri; tarımsal faaliyetlerin aile işletmelerince yapılmasıdır. Aynı zamanda bu ÷lkelerde işgüc÷n÷n b÷y÷k oranda gizli işsiz olması ve eksik istihdama tabi olmasıdır. Özellikle genç n÷fusta ve eğitim grm÷ř kişiiler arasında işsizlik sorununun daha yaygın olması, bununla birlikte vasıfsız olan işgüc÷n÷n iş bulamaması gelişen ÷lkelerde gr÷len işsizliğin ve istihdamın en belirgin özelliğidir (Ekin, 2007, s. 290-291).

İşsizlik sorunu gelişmekte olan ÷lkelerde daha çok tarımsal ekonomiden, sanayi ve hizmet yoğunluklu ekonomilere geçiş s÷recinin yarattığı etkilerle oluşmaktadır. İstihdam olanaklarının yetersiz kalmasında ana etken n÷fusun artması ve işgüc÷n÷n tarımdan diğer sektörlere doğru gerçekleşen gd÷rdür (TÜSİAD, 2002).

2.5.3. D÷nyada Genç İşsizliğinin Nedenleri

İşsizliğin temel sebeplerinden birincisi GSMH'nın d÷şük olması ya da negatif b÷y÷menin gerçekleşmesi, ikinci neden ise ekonomik durgunluk ve yatırımların eksik olmasıdır (Awogbenle & Iwuamadi, 2010).

İşsizlik sorununun boyutları ve nedenleri ÷lkelere göre değişiklik göstermekle birlikte işsizlik t÷m ÷lkelerin ortak sorunlarından birisi haline gelmiştir. İşsizlik sorununun en çok etkilediği kesim ise 15-24 yaş arası gençler ve özellikle de kadınlardır. D÷nya genelinde işsizliğin nedenleri konjonkt÷rel, demografik ve yapısal nedenler olarak sınıflandırılabilir.

2.5.3.1. Konjonkt÷rel Nedenler

Konjonkt÷rel dalgalanma olarak bahsedilen ekonomik durgunluk dönemlerinde tasarruf tedbiri ya da ekonomik olmak d÷şuncesiyle, öncelikle genç çalışanların işin son verilmektedir.

Piyasalarda resesyonun artmasıyla işsizlik oranlarında artış görünür. Bu durum konjonktürel işsizlik olarak bilinir ve ilk etapta 15-24 yaş aralığındaki gençler bu durumundan olumsuz etkilenir. Negatif büyüme sürecinde, daha fazla kişi işsizlik sorunu ile karşılaşır. En çok ta gençlerin iş bulmada zorlandıkları bu dönemlerde, işverenler tarafından ilk işten çıkarılanlar gençler olmaktadır. İşçi çıkarılmasında piyasada “son işe giren işten ilk çıkar” yöntemi uygulanması ile özellikle genç kadınlar işsizlikle karşılaşan grup olmaktadır (Murat, 1995, s. 185).

Genç işsizliği sorunu, ilk kez 1970’li yıllarda dünya genelinde etkili olan ekonomik durgunluk ve gerileme döneminde ortaya çıkmıştır. Genç işgücünün işsiz kalması, genel işsizlik oranlarındaki artışlardan ve ekonomik durgunluktan en çok etkilenen kesim olmaktadır. Bunun çeşitli nedenleri olmakla birlikte en belirgin olanları; gençlerin hizmetlerinin kısa süreli olması, işgücü piyasasına yeni olmaları, kıdemsiz olmaları ve henüz ailevi sorumluluklarının olmaması gibi nedenlerdir (Çetinkaya, 2010, s. 58).

2.5.3.2. Demografik Nedenler

Dünya genelindeki işsizliğin demografik sebepleri incelendiğinde; genç ve yetişkin işgücü ayrımı, cinsiyet ayrımı, ve göç durumu gibi nedenler başı çekmektedir. Birçok ülkede genç kadınlar genç erkeklere göre daha az iş bulmakta ve aynı durum 15 yaş üstü işgücünün tamamında göze çarpmaktadır. Bunun yanında köylerden kentlere ve sanayi bölgelerine göçün fazla yaşandığı ülkelerde, genç nüfusun gerekli niteliklerden yoksun olması ve tecrübesizliği işsizlikle karşılaşmalarındaki asıl nedendir. Gençler daha iyi iş imkanları, daha iyi şartlarda yaşamak amaçlarıyla göç etmektedirler.

Bir toplumda işsizliğin yüksek olması, o toplumun insan sermayesinin kullanılamaması göstermektedir (Awogbenle & Iwuamadi, 2010).

Dünyada genelinde değişik ülkelerdeki sektörel araştırmalar refah düzeyi yüksek olan bireylerin istihdama katılımlarının daha az olduğu tespit edilmiştir. Yani işsizliğin kişilerin refah düzeyini göreceli olarak negatif etkilediğini göstermektedir (Korpi, 1997, s. 126).

Bu durum demografik nedenlerden kaynaklanmaktadır ve ülke ekonomileri bu özellikteki bireyleri yönlendirmekte zorluk yaşamaktadır. Bunun yanında kapalı

toplumlarda kadının çalışmasına sıcak bakılmaması gibi nedenlerle o ülkelerdeki kadınlar iş yaşamına katılamamaktadır.

2.5.3.3. Yapısal Nedenler

Genç işsizliğin yapısal nedenleri arasında gençlerin; tecrübe eksikliğini olması, yapısal değişimlere uyum sağlayamama ve yeni istihdam alanlarının yaratılamaması gösterilebilir.

İşgücü piyasasının gerektirdiği yeterli teknik bilgiye ve donanıma sahip olmadıkları için gençlerin işgücü piyasasında rekabet güçleri zayıftır. Bu sebeple yapısal eksikliklerden ya da sorunlardan dolayı ülkelerin kalkınma sürecinde geri plana atılabilmektedir. Yetişkinler ise iş güvenliği yasaları ile korundukları için işten çıkarılmamaları güvence altına alınmıştır. (Murat, 1995, s. 187).

2.5.4. Dünyada Genç İşsizliğin Sonuçları

Dünyadaki işsizlik oranlarındaki artış ILO ve OECD gibi uluslararası kurum ve kuruluşları tedbir almaya zorlamıştır. Uluslararası kurumlar işsizlik ve yoksulluğun boyutlarını analiz eden raporlar hazırlanmış, rapora özellikle istihdam imkanı yetişkinlere göre daha zor olan eğitilmiş ve beceri düzeyi yüksek gençlerin işsizlik oranlarının fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Savcı, 2009, s. 384).

Global bir sorun olan işsizliğin sonuçlarından en yüksek oranda etkilenen kesim genç yaş (15-24 yaş) grubudur ve gençlerin işsizlik oranı, yetişkinlere göre çok daha fazladır (Karabıyık, 2009, s. 3-4).

İşsizliğin giderilememesi, istihdamın arttırılamaması çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Az gelişmiş ülkelerinde yaşayan bireyler genelde ailelerinin yanında kalmakta ve ailelerine yardım ederek yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu kişilerin işsiz oldukları için doğal olarak ekonomik durumları kötü, yani dezavantajlı durumdadırlar. Afrika'nın kuzeyi ve Ortadoğu'da gibi az gelişmiş bölgelerde görülen genç işsizliği oranları öncelikle gençleri etkilemiş ve gençlerinde işgücü piyasasında rekabet etmeye dönük baskı oluşturmuştur (Baran, 2013, s. 21).

Gençlerin yaşadığı işsizlik sorunu ve beraberinde getirdiği etkiler; gelişmişlik düzeyi gözetilmeksizin tüm dünyanın karşı karşıya olduğu bir problemdir ve bütün

dünya ülkeleri bu problemi çözmek durumundadır. 2015 yılı itibariyle dünya geneli genç işgücü 657 milyon kişiye ulaşması beklenmektedir (Erdayı, 2009, s. 137-138).

Günümüz itibariyle 190 milyon kişi işsizdir ve bunların 64,8 milyonunu gençler oluşturmaktadır (DISK, 2018).

Küreselleşen dünyada artık gelişmiş ülkeler diğer ülkelerden gelen vasıfsız işgücünü transfer etmek istememektedir. Niteliksiz emeğin reel geliri ve istihdamı açısından kayıp durumunda bırakılması kaçınılmaz olmaktadır. Bu durumdan da en çok etkilenen gençler olmaktadır (Özsağır, 2000, s. 43-44).

İşsizliği yaşayan genç işgücüne dahil kişiler kendisini başarısız ve yenik olarak görürler ve toplumdan uzaklaşma eğiliminde olurlar. Bu şekilde boşluğu düşen, kendisini başarısız ve yenik hisseden işsiz gençlerin toplumun huzurunu bozacak faaliyetlere, suça, çeteleşmeye, teröre yönelmesi kaçınılmazdır. ABD’de 1958-1990 dönemi için gençlerin işsizlik-suça bulaşma ilişkisi incelenmiş ve iki değişken arasında yüksek korelasyon tespit edilmiştir (Gündoğan, 1999, s. 71).

Gençliğin işsizliğinin dünyadaki sonuçları göz önüne alındığında, ülkelerin ve OECD, ILO, BM gibi uluslararası kuruluşların ivedilikle gençleri sahip oldukları imkanları dikkate alarak istihdama yönlendirmesi son derece önemlidir.

2.6. TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE BOYUTLARI

Türkiye’de 15-24 yaş aralığındaki gençlerin, işgücü piyasası ile ilgili sorunlardan yetişkinlere göre daha çok etkilendikleri söylenebilir. Nüfus yapısı genç olan Türkiye’de, genç nüfusun toplam nüfusa oranının fazlalığı da göz önünde bulundurulduğunda işsizlik probleminden en çok etkilenen kişilerin 15-24 yaş arasındaki gençler olmaları, genç işsizliğin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda genç işsizliğinin Türkiye’nin işgücü piyasasından ve diğer Türkiye’ye özel nedenlerden ve özelliklerden ortaya çıktığı söylenebilir.

2000-2017 yılları arasında Türkiye’de genç nüfusun istihdam oranları, istihdam sayıları ve genç nüfus sayısı Tablo-7 de verilmiştir.

Türkiye’de 15-24 yaş arası genç nüfus sayısının; 2000 yılından 2005 yılına kadar yıllık ortalama 4000 kişi arttığı, 2006 yılında 12 milyon 633 bin kişiye ulaştığı, son 4 yılda ise ortalama artışın 100 binleri geçtiği ve 2017 yılında ise toplam genç nüfusun 13 milyon 261 bin kişiye ulaştığı görülmektedir. Tüm yıllar için toplam genç

nüfus içinde erkeklerin sayısı kadınların sayısından daha fazladır. 2017 yılında genç erkek nüfus sayısı, genç kadın nüfus sayısından 231 bin kişi daha fazladır.

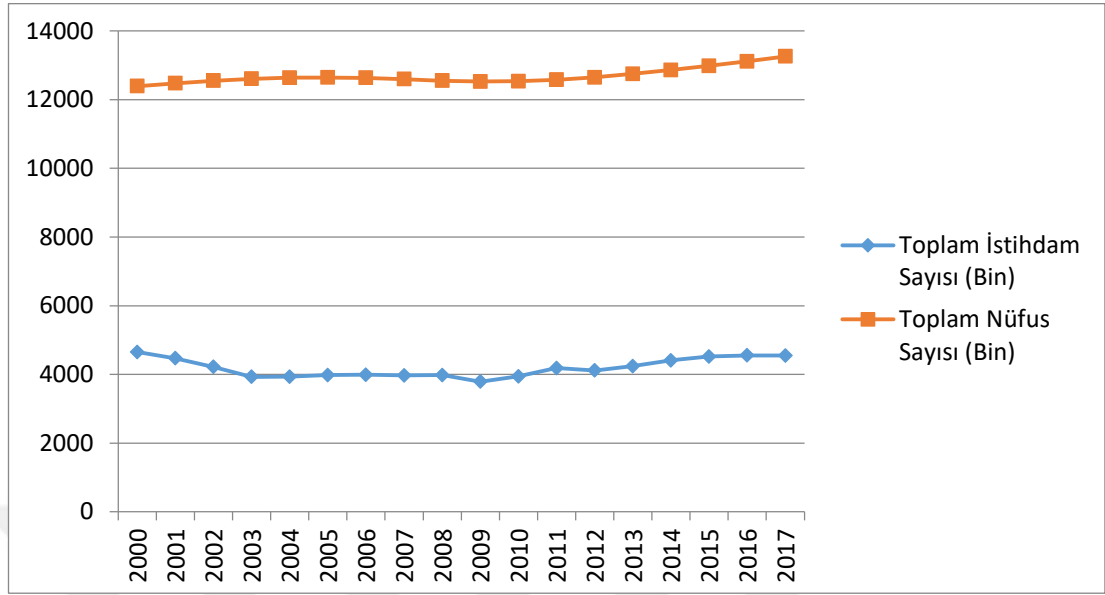
Tablo 7: Türkiye'de Genç Nüfusun Cinsiyete Göre İşgücü ve İstihdam Durumu

15-24 YAŞ	İSTİHDAM ORANI			İSTİHDAM SAYISI			15-24 YAŞ NÜFUS (Bin Kişi)		
YIL	İSTİHDAM ORANI	ERKEK İSTİHDAM ORANI	KADIN İSTİHDAM ORANI	TOPLAM İSTİHDAM	ERKEK İSTİHDAMI	KADIN İSTİHDAMI	TOPLAM NÜFUS	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
2000	37,5	50,4	24,6	4650	3133	1517	12392	6218	6174
2001	35,8	47,4	24,2	4467	2967	1500	12478	6266	6212
2002	33,6	43,3	23,8	4217	2730	1488	12551	6308	6244
2003	31,2	40,7	21,5	3928	2579	1349	12607	6340	6267
2004	31,1	42,4	19,7	3934	2697	1237	12638	6360	6277
2005	31,5	43,4	19,4	3981	2764	1216	12642	6367	6275
2006	31,6	43,7	19,3	3991	2781	1210	12633	6367	6267
2007	31,5	43,4	19,4	3969	2759	1210	12597	6353	6245
2008	31,7	43,4	19,8	3980	2747	1233	12553	6335	6219
2009	30,2	40,8	19,5	3787	2581	1207	12529	6327	6202
2010	31,4	42,2	20,4	3942	2677	1265	12539	6337	6201
2011	33,3	44,9	21,4	4186	2855	1331	12578	6361	6217
2012	32,5	43,8	21,0	4115	2807	1309	12651	6402	6249
2013	33,3	44,5	21,7	4240	2872	1368	12749	6456	6293
2014	34,3	46,1	22,2	4409	3003	1407	12863	6519	6344
2015	34,8	46,1	23,2	4519	3036	1483	12985	6588	6397
2016	34,7	45,7	23,4	4554	3046	1508	13116	6662	6454
2017	34,3	45,5	22,7	4548	3070	1478	13261	6745	6516

Kaynak: (ILO, 2018)

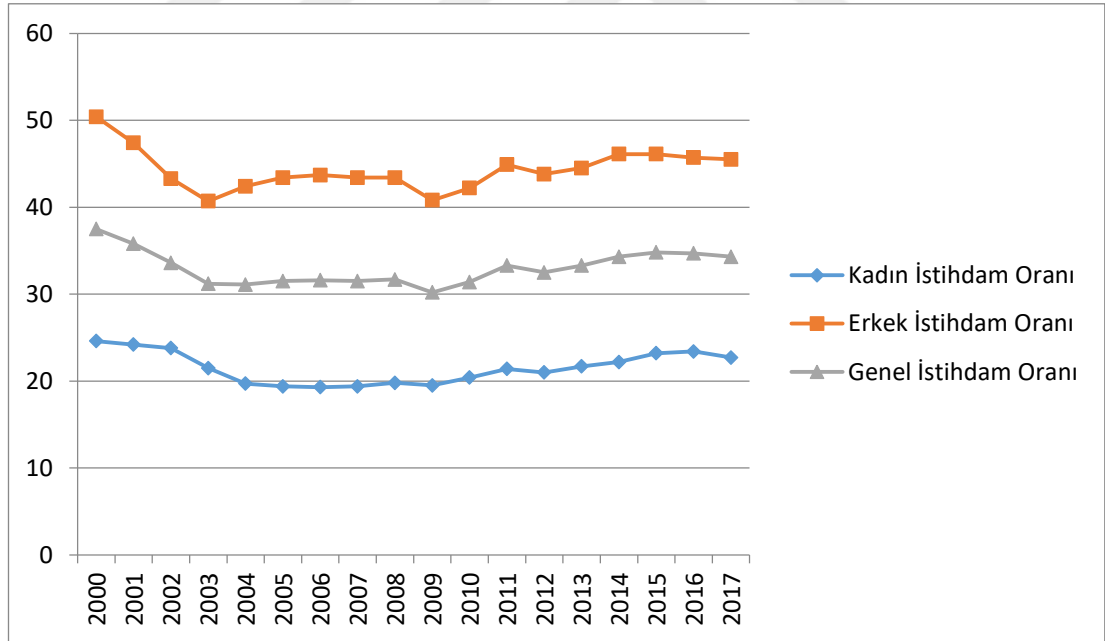
Yıllara göre genç nüfus sayısındaki artış ile istihdam sayısı arasında 2010 yılına kadar zıt yönde bir ilişki gözükmemekte, 2010 yılından itibaren ise nüfus sayısındaki artış ile istihdam sayısı paralellik göstermektedir.

Şekil 8: Toplam İstihdam Sayısı- Toplam Nüfus Sayısı (2000-2017)

Kaynak: : (ILO, 2018)

Şekil 9: Türkiye’de 2000-2017 Yılları Arası Cinsiyete Göre İstihdam Oranı

Kaynak: (ILO, 2018)

Tablo 7 ‘ye göre Türkiye’de erkek istihdam oranı sürekli olarak kadın istihdam oranından ve genel istihdam oranından yüksekte seyretmektedir. Özellikle 2003-2009 arasından genç erkek istihdam oranı yükselirken, genç kadın istihdam

oranının düştüğünü görmekteyiz. Son yıllarda ise kadın ve erkek istihdam oranı değişimlerinin benzeştiğini söyleyebiliriz.

Tablo 8: Türkiye'de Genç Nüfusun Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranı (2014-2017)

Yıllar	Cinsiyet	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya dengi mesleki okul	Genel lise	Lise dengi mesleki okul	Yüksekokul ya da fakülte mezunu
2014	Kadın	21,1	25,2	16,8	22,6	6,5	23,6	42,7	69,2
	Erkek	32,1	80,9	36,4	57,2	21,1	38,7	63,5	77
	Toplam	23,9	42,3	26,1	41	14,4	31,1	54,1	72,7
2015	Kadın	21,9	26,8	20,2	26,9	9,8	26,1	43,6	71,6
	Erkek	30	79,7	36,6	65,1	24,1	39,5	64,3	80
	Toplam	24,4	43,3	28,4	47,5	17,3	32,9	54,3	75,1
2016	Kadın	16,1	26,6	19,5	33,3	11,3	24,9	44,9	71,8
	Erkek	30	80,7	48,4	76,2	27,6	39,8	66,5	79,5
	Toplam	21	43,4	33,7	56,9	19,9	32,5	56,1	75
2017	Kadın	16	25,9	28,7	36	13	24,8	45,2	76,3
	Erkek	34,1	79,8	57,8	87,6	32,6	39,5	67,2	80,8
	Toplam	23,3	42,6	42,8	64,4	23,4	32,3	57,2	78,2

Kaynak: TÜİK, 2018 15.11.2018

Türkiye’de nüfusun işgücüne katılım oranları incelendiğinde; işgücüne en büyük katılımın yüksekokul ya da fakülte bitirmiş kişiler olduğu, ardından ise %57,2 ile lise dengi mesleki okul mezunlarının işgücüne katıldığı görülmektedir. En az işgücüne katılımın olduğu eğitim seviyesi ise ortaokul veya dengi mesleki okul mezunları ile okuma yazma bilmeyenlerdir. 2017 yılında okuma yazma bilmeyenler ile ilköğretim mezunlarının işgücüne katılım oranları neredeyse eşittir.

2014-2017 yılları arasında tüm eğitim seviyelerinde erkek gençler, kadın gençlere göre işgücüne daha fazla katılmışlardır. Erkek gençler ile kadın gençlerin işgücüne katılımının en yüksek olduğu eğitim seviyesi yüksekokul ya da fakülte mezunlarında iken, işgücüne katılım oranı farkının en büyük olduğu eğitim kesimi ise okuma yazma bilen fakat okul bitirmemiş olan eğitim grubundadır.

15-24 yaş aralığındaki düşük eğitim almış kadınların, işgücüne daha az katılım göstermesinin nedeni şehirlere göçtür. Kırsal kesimde iken aile işlerinde ve tarımda çalışan eğitim seviyesi düşük kadınlar, göçle beraber kadının elde edeceği ücrete kıyasla, ev işleri ve çocuk yetiştirme gibi işler ve yol masrafı gibi ekstra

maliyetlerin ortaya çıkması, kadının iş hayatına dahil olamamasına ve işgücüne katılma oranının düşük olmasına neden olabilmektedir.

Tablo 8 geneli incelendiğinde eğitim yükselmesi ile 15-24 yaş aralığındaki gençlerin daha çok istihdama katıldığı görülmektedir. Özellikle genç kadınlarda eğitim seviyesi yükseldikçe iş hayatına katılma oranı daha net şekilde arttığı gözlenmektedir.

Erkeklerde yüksekokul mezunu gençler ile okuma yazma bilen fakat okul bitirmeyenler daha çok işgücüne katılmaktadır. 2017 yılında ilköğretim mezunu genç erkekler işgücüne katılım oranı en yüksek olan gruptur.

Tablo 9: Türkiye'de İşgücüne Dâhil Olmama Nedenlerine Göre İşgücüne Dâhil Olmayan Genç Nüfus (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	İş Bulma Ümidi Yok	İş Aramayıp Çalışmaya Hazır Olan/Diğer	Mevsimlik Çalışıyor	Ev İşleri İle Meşgul	Eğitim Ve Öğretime Devam Ediyor	Özürlü, Yaşlı Veya Hasta	Ailevi Ve Kişisel Nedenler	Diğer
2014	Kadın	64	296	10	1404	2159	74	206	22
	Erkek	115	174	5	*	2127	112	96	70
	Toplam	179	470	15	*	4286	186	302	92
2015	Kadın	61	259	7	1306	2198	74	209	22
	Erkek	128	165	6	*	2135	117	91	65
	Toplam	189	424	13	*	4333	191	300	87
2016	Kadın	63	265	8	1202	2238	77	214	25
	Erkek	125	177	5	*	2142	125	97	56
	Toplam		442	13	*	4380	303	311	81
2017	Kadın	62	240	5	1184	2194	82	238	27
	Erkek	107	148	6	*	2139	126	110	60
	Toplam	177	388	11	*	4333	208	348	87

Kaynak: TÜİK, 2017 *Bilgi yoktur.

Türkiye’de 2017 yılında 4333 bin kişi eğitime devam ettiği için, 388 bin kişi iş aramadığı için, 348 bin kişi ailevi nedenlerden ötürü, 208 bin kişi özürlü ya da hasta olduğu için, 177 bin genç ise iş bulma konusunda umutsuz olduğu için işgücüne dahil olamamıştır.

Türkiye’de gençlerin işgücüne dahil olamam nedenleri incelendiğinde; işgücüne dahil olmamanın en büyük nedeni eğitim ve öğretime devam etmedir.

Mevsimlik çalışmalar ise işgücüne dahil olmamada gösterilen sebepler arasında en az küçük yere sahiptir.

Ev işleri ile meşguliyetten dolayı iş gücüne dahil olamayan kesim genelde genç kadınlar olduğu görülmektedir.

Senelere göre eğitim sebebiyle işgücüne dahil olamayanların sayısının artışı dikkat çekicidir.

2.6.1. Türkiye'de İşgücü Piyasasında Genç İşsizliği

Türkiye iş gücü piyasasında genç işsizliği bölgelere göre, yaş grubuna göre, cinsiyete göre ve eğitim durumuna göre incelenebilir.

2.6.1.1. Türkiye'de Genç İşsizliğin Bölgelere Göre Dağılımı

Tablo 10'da 2017 yılında Türkiye'de 15-24 yaş arası gençlerin işsizlik oranları bölgelere göre gösterilmiştir.

Türkiye'de ekonomik açıdan en büyük problemlerden birisi bölgelerin gelişmişlik seviyelerinin farklı olmasıdır. Bölgelerin farklı gelişmişlik seviyelerinin nedeni; beşeri sermaye, farklı kalkınma modelleri uygulanması, coğrafi şartlar gibi pek çok unsur ile ilgili olabilir. Türkiye'de özellikle ulaştırma imkanlarının geniş olduğu bölgelerde iş imkanı ve çeşitliliğinin fazla olduğu düşünüldüğünde sözkonusu bölgelerde işsizlik rakamlarının düşük olması beklenmektedir. Diğer bölgelere kıyasla az gelişmiş olan bölgeler, ülkenin geri kalanı ile uyum sağlayamamakta ve buna bağlı olarak toplumsal ve iktisadi açıdan farklılıklar oluştuğu gibi, işgücü piyasalarında da farklılıklar oluşmaktadır (Eşiyok & Sekmen, 2012, s. 1). Gelişmişlik düzeylerindeki bu farklılığın temel sebebi, doğu illerinin batıdaki illere nazaran daha az gelişmiş olmalarıdır. Şehirlerin gelişmişlik seviyesi araştırması sonuçlarına göre; sosyal, ekonomik ve işgücü gelişmişlik endekslerinde ilk sırada İstanbul ve ardından İzmir gelmekteyken, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak şehirlerinin oluşturduğu TRC3 bölgesi en son sırada bulunmaktadır (Gül & Çevik, 2014). İşgücü piyasası bakımından da bölgeler arasında ciddi farklılıklar vardır.

Tablo 10: Türkiye’de Bölgelere Göre Genç İşsizlik Oranları (2017)

BÖLGE KODU	BÖLGE ADI	Toplam	Erkek	Kadın
TR10	İstanbul	23,2	19,7	28,5
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	20	13,6	31,4
TR22	Balıkesir, Çanakkale	14	11	19,9
TR31	İzmir	26,5	23,4	31,7
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	16,3	11,5	22,7
TR33	Manisa Kütahya Afyon Uşak	14,2	10,2	22,4
TR41	Bursa, Bilecik, Eskişehir,	19,4	17,4	23,1
TR42	Kocaeli, Bolu, Sakarya, Düzce, Yalova	19,4	14,8	27,1
TR51	Ankara	24,3	20,6	30,9
TR52	Konya, Karaman	11,7	9,6	16,8
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	24,8	20	32,1
TR62	Adana, Mersin	19	15	27,2
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	21,8	17	33,2
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Kırşehir Niğde Nevşehir,	25,3	18,3	38,9
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	25,4	19,6	37,5
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	20,6	20,5	20,7
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	11,4	8,9	15,3
TR83	Samsun Tokat Çorum Amasya	14,6	10,8	21,4
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	15	14,8	15,2
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	13,8	13,6	14,2
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	11,7	11,8	11,4
TRB1	Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli	12,3	9,2	17,5
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	16,6	17	15,5
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	25,5	25,4	25,8
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	17,8	19,5	14,1
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	40,1	38	45,4

Kaynak: TÜİK, hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, 16.11.2018

Tablo 10 incelendiğinde genç işsizliğinin en büyük olduğu bölge TRC3 Mardin, Batman, Şırnak, Siirt bölgesidir. Genç işsizliğinin en az olduğu bölge ise % 11,4 TR82 Kastamonu, Çankırı, Sinop bölgesidir ve hemen ardından %11,7 ile TR52 Konya, Karaman bölgeleridir.

Türkiye’de gençlerde işsizlik oranı bayan ve erkeklerde en yakın oran TR81 Zonguldak, Karabük, Bartın bölgesindedir ve söz konusu bölgede genç erkek işsizliği %20,5 genç kadın işsizliği ise %20,7’dir.

Tablo 11: Türkiye’de Bölgelere Göre 15-19 Yaş Ve 19-24 Yaş İşsizlik Oranı (2017)

	(15-19) Yaş	(20-24) Yaş
Adana, Mersin-TR62	11,6	23,8
Ankara-TR51	19,9	26,3
Antalya, Isparta, Burdur-TR61	21,4	26,3
Aydın, Denizli, Muğla-TR32	13,4	17,7
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan-TRA2	7,7	14,5
Balıkesir, Çanakkale-TR22	6,4	17,8
Bursa, Eskişehir, Bilecik-TR41	21,2	18,7
Erzurum, Erzincan, Bayburt-TRA1	7,9	16,1
Gaziantep, Adıyaman, Kilis-TRC1	24,0	26,5
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye-TR63	15,5	26,7
Kastamonu, Çankırı, Sinop-TR82	6,8	14,8
Kayseri, Sivas, Yozgat-TR72	21,9	27,3
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova-TR42	19,0	19,6
Konya, Karaman -TR52	8,0	14,2
Kırkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir-TR71	15,6	30,3
Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli-TRB1	5,4	16,2
Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak-TR33	10,4	16,0
Mardin, Batman, Şırnak, Siirt-TRC3	39,4	40,6
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya-TR83	8,1	18,9
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli-TR21	19,8	20,1
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane-TR90	12,7	15,5
Van, Muş, Bitlis, Hakkari-TRB2	15,4	17,4
Zonguldak, Karabük, Bartın-TR81	19,2	21,0
İstanbul-TR10	20,3	24,4
İzmir-TR31	23,5	28,0
Şanlıurfa, Diyarbakır-TRC2	13,5	21,8

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, 16.11.2018

Tablo 11 incelendiğinde hemen her bölgede 20-24 yaş arası genç işsizlik oranının 15-19 yaş arası genç işsizlik oranından fazla olduğu görülmektedir. Bu durum 15-19 yaş aralığındaki gençlerin genellikle öğrenim hayatlarında devam ettikleri için işgücüne katılmamaları ile açıklanabilir.

TR41-Bursa, Eskişehir, Bilecik bölgesinde 15-19 yaş arasındaki nüfusun, 20-24 yaşları arasındaki nüfusa kıyasla daha fazla işsizlik oranlarına sahip olduğu da gözlemlenmektedir. Bu bölgelerde gençlerin öğrenim hayatlarını sürdürmek yerine

işgücü piyasalarına daha küçük yaşta dahil olduklarını ve buna bağlı olarak işsizlik oranlarının daha fazla olduğunu göstermektedir.

İstanbul, İzmir ve Ankara ülke genelinden en çok göç alan şehir olduğu için genç işsizliği alanında da ülke ortalamasına kıyasla genç işsizlik oranı fazladır. Genel olarak büyük illerde işsizlik oranlarının daha fazla olması normal karşılanırsa da, illerin istihdam bakımından çekim alanlarının farklı boyutlarda olması ve iç göçler gibi sebepler, şehirlerarasındaki farklılıkları etkilemektedir (Yılmaz A. , 2005, s. 53).

2.6.1.2. Türkiye'de Genç İşsizliğin Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 12: Türkiye'de Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre Genç İşsizlik (Bin kişi)

Yıllar	Cinsiyet	Yaş Grupları		Toplam
		15-19 Yaş Grubu	20-24 Yaş Grubu	
2014	Erkek	197	330	527
	Kadın	83	248	331
2015	Erkek	190	339	529
	Kadın	104	286	390
2016	Erkek	188	374	562
	Kadın	99	325	424
2017	Erkek	204	389	593
	Kadın	101	375	476

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, 16.11.2018

Tablo 12 incelendiğinde Türkiye'de 20- 24 yaş arasındaki genç kesimin 15-19 yaş arasındaki genç kesime kıyasla işsizlik sorunundan daha çok etkilendiği anlaşılmaktadır. Kadınlarda 15-19 yaş arası genç işsiz sayısı yıllara göre artmış, 2015 yılında en büyük değer ulaşmıştır. Erkeklerde ise yıllara göre genç işsiz sayısı artmaktadır.

Türkiye'de genç işsiz sayısı 2017 yılı itibari ile genç kadınlarda genç işsiz sayısı 15-19 yaş grubunda 101 bin, 20-24 yaş grubunda 375 bin olup toplam genç işsiz kadın sayısı 476 bindir. 2017 yılı için genç erkek işsiz sayısı ise 15-19 yaş aralığında 204 bin, 20-24 yaş aralığında ise 389 bin olup, 2017 toplam genç erkek işsiz sayısı 593 bindir. 2017 yılı kadın erkek toplam genç işsiz sayısı ise 1milyon 69 bin kişidir.

2.6.1.3. Türkiye'de Genç İşsizliğin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Türkiye’de genç işsizlik sorununa eğitim durumuna göre bakılması da önem arz etmektedir. TÜİK’in hazırlamış olduğu sınıflandırma doğrultusunda eğitim seviyesi 8 ayrı grupta incelenmektedir.

Tablo 13 : Türkiye'de Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranları

	Cinsiyet	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	Genel Lise	Lise Dengi Mesleki Okul	Yüksek Öğretim
2014	Erkek	19,1	18,2	18,1	15,3	13,4	17,9	16,0	23,2
	Kadın	8,6	10,5	12,0	13,4	12,1	24,5	25,3	33,1
	Toplam	12,1	15,0	16,0	14,8	13,1	20,4	19,3	28,3
2015	Erkek	9,0	18,0	16,8	15,9	12,8	19,6	14,7	21,5
	Kadın	7,2	8,6	15,3	15,1	17,0	26,3	23,4	35,9
	Toplam	7,9	14,1	16,3	15,6	14,0	22,2	18,1	29,5
2016	Erkek	24,5	18,6	19,1	15,5	14,4	18,8	17,2	25,2
	Kadın	2,1	10,1	10,1	16,5	13,2	29,6	27,0	35,4
	Toplam	13,4	15,0	16,5	15,8	14,1	22,8	21,0	30,8
2017	Erkek	15,3	19,4	13,7	16,2	14,3	21,5	18,2	25,4
	Kadın	7,6	11,5	14,9	16,2	12,5	29,2	28,4	41,2
	Toplam	12,1	16,1	14,1	16,2	13,8	24,4	21,8	34,4

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, 17.11.2018

Tabloya göre Türkiye’de eğitim seviyesine göre işsizlik oranlarındaki en büyük işsizlik yüksekokul mezunlarında görülmektedir. 2014-2017 yıllarında yükseköğretim mezunlarında işsizlik artmış ve 2017 de %34,4’e ulaşmıştır. En düşük işsizlik rakamları ise okuma yazma bilmeyen gençlerde örneğin 2017’de %12,1 ve sonraki en düşük oran ise ortaokul ve dengi mesleki ortaokul mezunlarında örneğin 2017’de %13,8 olarak kaydedilmiştir. Bütün eğitim seviyelerinde genç işsizlik oranları her yıl yükselmekte olduğu görülmektedir. Yüksekokul mezunlarından sonra en büyük işsizlik oranı genel lise mezunlarında görülmektedir.

Öte yandan eğitim seviyesi yüksek olan kişilerde işsizlik oranlarının fazla olması ekonomik açıdan önemli bir sorunun işaretçisidir. Zira bu durum ülke ekonomisinin eğitim seviyesi yüksek gençleri istihdam etmede gerek nitelik gerekse nicelik açısından yetersiz olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda eğitim seviyesi yüksek gençlerin eğitim hayatı ile iş hayatı arasında bir denge kurulamaması nedeniyle işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan nitelikleri taşımadığını göstermektedir (Dereli, 2007, s. 5).

Cinsiyet bazında değerlendirme yapıldığında ise yine işsizlik oranının en yüksek olduğu eğitim grubu yükseköğretim mezunlarıdır. 2017 yılı için; erkek gençlerin işsizlik oranı; okuma yazma bilmeyenler, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenler, ortaokul veya dengi mesleki okul mezunları için kadın gençlerden fazladır. İlköğretim mezunu genç kadın ve erkeklerin işsizlik oranı aynı seviyededir.

2.6.2. Türkiye’de Genç İşsizliğin Nedenleri

Genç işsizliğin sebepleri farklı iki boyutta analiz incelenebilir. Öncelikle makro boyutta; genç işsizliğindeki dalgalanmaların asıl belirleyicilerinin neler olduğu ve genç işsizliği oranlarının ekonomik durumdaki değişimler karşısında yetişkin işsizliği oranlarından daha fazla etkilenmesinin nedenleri, mikro boyutta ise; genç bireylerin hangi özelliklerinin istihdam edilebilme ya da iş bulma şansını arttıracığı belirlenmelidir (Gündoğan, 2001, s. 18-19).

Genç işsizliğin oluşumuna makro düzeyde etkileyen faktörler; ekonomik durgunluk ve krizlerin etkileri, toplam talep yetersizliğinin etkileri, demografik faktörlerin etkileri, asgari ücret uygulamasının etkileri, işgücü politikalarının yetersizliğinin oluşturduğu etkiler, eğitim politikalarının yetersizliği ve gençlere uygulanan ücret politikalarıdır. Genç işsizliğine etki eden mikro nedenler ise; gençlere özgü niteliklerin durumu ve eğitilmiş işsizler, gençlerin piyasaya ilk kez girmeleri, gençlerin çalışma eğilimleri, ait olunan etnik köken etkisi ve engellilik durumu sayılabilir (Murat & Şahin, 2011, s. 43-54).

Türkiye'nin işsizlik meselesi konjonktürel değil yapısaldir. Şüphesiz iktisadi krizler işsizlik oranları yükseltmekte ve meseleyi toplumun daha geniş katmanlarına taşımaktadır. Ancak krizlerin oluşturduğu işsizlik

dalgaları iktisadi toparlanmadan sonra ortadan kalksa da işsizlik oranları yeniden kronik seviyesi olan %10'lar civarına demir atmaktadır. Bu bakımdan ülkemiz açısından işsizliğin esas tartışılması gereken sebepleri konjonktürel değil yapısal sebeplerdir. (Zaim H. , 2017)

Türkiye’de genç işsizliğin başlıca nedenleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

2.6.2.1. Nüfus Yapısı

Genç işsizliğe yol açan unsurlardan ilk önce ülkedeki demografik yapı ve bu yapının niteliklerine bakılmalıdır. Nüfus yapısında, genç nüfusun oranı, cinsiyet ve yaş gibi faktörler önem taşımaktadır. Örneğin, işgücüne katılan kesimin yaş ortalaması ile gelişmişlik seviyesinin doğru orantılıdır çünkü gelişmişlik düzeyinin az olduğu ülkelerde, nüfusun da aynı oranda genç olmasıdır (Ghose, Majit, & Ernst, 2008, s. 17).

İş aramakta olan gençler arasında, vasıf ve eğitim düzeyleri düşük olan gençlerin genelde tercih edilmediği, bunun yanında vasıf ve eğitim düzeyleri yüksek olan gençlerin de kendi niteliklerine en uygun işi bulana dek çalışmamayı seçtikleri gözlemlenmektedir. Buna bağlı olarak gerek vasıflı gençler, gerekse vasıfsız gençler açısından işsizlik problemi oluşabilmektedir. Ayrıca cinsiyet faktörü de benzer bir etkiye sahiptir. Araştırmalar, genç kadınların genç erkeklere kıyasla daha zor iş bulabildiklerini işaret etmektedir. Bu durum özellikle muhafazakar topluma sahip ülkelerde daha net görülmektedir (Murat & Şahin, 2011, s. 48-49).

Ekonomik ve toplumsal açıdan, genç işsizliğin fazla olması, genel işsizliğin fazla olmasından daha ciddi problemler barındırmaktadır. Genç nüfus genel itibariyle daha dinamik, yenilikçi, açık fikirli ve yaratıcı olduğu için iktisadi kalkınma bakımından önemli role sahiptir. Genç işsizliğin fazla olması ise ekonomide bu niteliklerin eksikliğine ve eksiklik nedeniyle gelişme büyüme sorunlarına sebebiyet vermektedir. Nüfusu genç olan ülkelerde sözü edilen potansiyelin doğru değerlendirilmesi önemlidir. Nüfus öngörülerine göre, Türkiye’de de bu avantaj 2040 yılına dek sürecektir (Bayraktar & İncekara, 2013, s. 22-23).

Türkiye’de İşsizliğin yapısal sebeplerinden biri de Türkiye'nin artan ve bununla bağlantılı olarak genç bir nüfusa sahip olmasıdır. Esasen söz konusu genç nüfus hem büyük bir fırsattır, hem de önemli riskleri beraberinde getirmektedir. Genç nüfus maddi ve manevi açıdan iyi yetiştirilip, hem mesleki hem de ahlaki bakımdan yüksek donanıma sahip olursa ve meslek sahibi yapıp üretken kılınabilirse Türkiye'nin aydınlık geleceğinin garanti altına almış olacaktır. Ancak aynı genç nüfusa gerekli şekilde eğitim verilemez ve aldığı eğitimlerine uygun biçimde istihdam edilemez ise toplumun geleceği ciddi bir risk altına girecektir. Bu bakımdan gençlerin eğitilmeleri ve üretken olmaları çok büyük önem taşımaktadır. Ancak maalesef Türkiye’de işsizliğin yol açtığı sorunları en çarpıcı biçimde yaşayan kesimlerden biri yine genç nüfus olmaktadır (Zaim H. , 2017, s. 3).

2.6.2.2. İşgücü Politikası

Politika, belirlenen hedefleri gerçekleştirebilmek adına takip edilecek yolu ortaya koyan bir araç şeklinde tanımlanabilir. Politika, amaçlarımızın neler olduğunu ve bu amaçları ne şekilde gerçekleştirebileceğimizi göstermektedir. Politika kimi zaman bir belge suretinde, kimi zaman da yalnızca beynimizde bulunan düşünceler şeklinde karşımıza çıkabilir. Politika tahlilinin pratikte iki soruyu cevaplama amacıyla olduğu kabul edilmektedir. Bu sorular;

- İşgücü politikası belirlenirken nelerin yapılması gereklidir?
- Mevcut imkanlarla en iyi hangi sonuçlar elde edilebilir?

Genç işsizlik ile ilgili çözüm üretebilecek politika arayışında bu sorulardan faydalanılması gereklidir (Acar, 2002, s. 5). Türkiye’de genç işsizliğin, genel işsizliğin çok üstünde seyretmesi, doğru politikalar izlenmediğini işaret etmektedir. Genç işsizlik oranının düşürülmesi açısından özel politikalar belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle ülkedeki tüm ilgililerin fikirleri alınarak hazırlanacak bir istihdam politikasına, büyük gereksinim duyulmaktadır (Yentürk & Başlevent, 2007, s. 8).

İşgücü politikasında eksikliklerden biri de gençlerin yenilikçi ve girişimci yönlerinin açığa çıkarılamamasıdır. Bunun için öncelikle gençlerin bilgilendirilmeleri ve cesaretlendirilmeleri gerekmektedir. Günümüzde çeşitli

sivil toplum kuruluşlarının gençlerin girişimciliğini desteklemek üzere yaptıkları organizasyonlar genç işsizliğin azaltılması için önemli bir görev icra etmektedirler. Ancak konunun bir başka boyutu da gençlerin ortaya koyacağı girişimleri finansal ve idari açıdan destekleyecek bir sistemin eksikliğidir. Örneğin gençlerin üreteceği projelerin devlet destekli teşvik programlarından yararlanmalarının sağlanmasının yanında kar-zarar ortaklığı modeliyle bankaların faizsiz kredi desteği vermesi ile finansal destek sağlanabilirse pek çok gencin hayalini kurduğu projeler hayata geçirilebilir. Bu konudaki güven eksikliği ise iş adamı dernekleri ve üniversitelerin yapacakları işbirliği ile aşılabılır (Zaim H. , 2017, s. 4).

Genç işsizliğin bir diğer sorunu ise şirketlerin gençlere yönelik tutumudur. Pek çok şirket iş tecrübesi ve mesleki bilgisi yeterli olmayan gençleri işe almamaktadır. Ancak işe alınmayan genç tecrübe kazanmayacağı açıktır. Bu bakımdan şirketler gençleri istihdam etme ve geliştirme konusunda daha aktif rol oynamaları hem onların katma değerinden daha fazla istifade etmelerini hem de gençlerin daha kolay iş bulmasını sağlayacaktır. Genç işsizliği ile ilgili başka bir sorun da gençlerin iş bulma ümidinin kırılmasıdır. Uzun süre iş bulamayan veya birden çok defa işsizlik sendromunu yaşayan kişilerde ve özellikle gençler arasında ümidi kırılmış işsizlerin sayısı artmaktadır (Zaim H. , 2017).

2.6.2.3. Eğitim

Topluma kazandırdığı değerler bakımından eğitim, hem iktisadi açıdan gelişime katkıda bulunur hem de toplumdaki hayat standartlarını da yükseltir. Eğitim seviyesi yüksek olan toplumlarda, sanayi alanındaki ilişkiler, çalışma kalitesi yükselir, demokrasi, insan hakları, hukuk gibi kavramlar daha iyi benimsenir ve uygulanır. Eğitimli toplumlarda gelir dağılımının daha adil olması, daha güçlü bir sosyal sermaye ve daha uzlaşmacı bir toplum hayatı beklenir. Bahsi geçen unsurların gerçekleşmesi ile ülkede yatırımların artması, genç işgücünün istihdamını da artıracaktır.

Türkiye’de ise işgücü piyasası ile eğitim sistemi arasında gereken ilişki tam olarak ihtiyaca cevap vermemektedir. Bu nedenle Türk eğitim sistemi, ülkenin

ekonomik gereksinimlere hitap edecek bilgi ve yeteneğe sahip yeterli işgücü maalesef yetiştirememektedir. 15-24 yaş arasındaki gençlerin iş hayatına ilk kez katılmaları, bu alanda tecrübe ve bilgi seviyelerinin yetersiz olması, işverenlerin genç kesimi tercih etmemesine gibi nedenlerle gençler işsizlikle karşılaşmaktadır. Bunun yanı sıra gençlerin sorumluluk sahibi olmamalarından dolayı işi bırakmaya yatkın olmaları ve rahat hayat anlayışlarının oluşturduğu dezavantajlar da genç işsizliğin artmasına yol açmaktadır (Karabıyık, 2009, s. 3). Eğitim, uzun vadede genç kesimin tercih edilebilirliğini artırmaktadır. Fakat Türkiye’de, lise ve üstü eğitim seviyesinden yeni mezun olmuş kesim arasında işsizlik oranları yüksektir. Özellikle eğitimi tamamlayan kesimin iş hayatına dahil olmalarını kolaylaştıracak politikalar izlenmesi gerektiği, eğitim sisteminin işgücü piyasasının gereksinimlerine hitap etmediği söylenebilir (Dursun & Serpil, 2009, s. 81-82).

Türkiye’deki işsizliğin en önemli nedenlerinden birisi de vasıfsızlık, mesleksizlik ve çağın gerektirdiği donanımlara sahip olmamaktır. Ülkemiz işgücünün büyük kısmı vasıfsızdır. Genç işsizlerin yarısı ilköğretim ve daha aşağı eğitim düzeyindedir ve yaklaşık %8 i ilköğretim dahi bitirmemiştir. Eğitim eksikliğinin sonucu olarak bu kesimin mesleği de yoktur. Bir diğer problem mesleki eğitimin yetersizliğidir. Türkiye’de mesleki eğitime başlama yaşı çok geçtir ve ilköğretim çağında danışmanlık esaslı ile mesleki eğitim derslerine yer verilmelidir (Zaim H. , 2017).

2.6.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Sonuçları

Türkiye işgücü piyasasında gençlerin durumu analiz edildiğinde ortaya çıkan temel özellikler şunlardır (Taş, Küçüköğlü, & Demirdöğmez, 2018).

Türkiye’de

- Kentsel ve tarım dışı genç işsizlik oranları yüksektir.
- Eğitim düzeyi artmasına rağmen eğitimin altyapı sorunları mevcuttur.
- Mesleki eğitim sistemi işgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır.
- Eğitim kurumları özellikle de okulların işdünyası ile iletişimi yetersizdir.

- İşgücü piyasasındaki ihtiyaçlar hızla değişmekte, ancak işgücü bu değişimine ayak uyduramamaktadır.
- Arzedilen işgücü ile talep edilen işgücü arasında uyumsuzluk mevcuttur.

Türkiye için özellikle son yıllarda (2014-2019) işsizlik oranları incelendiğinde, işsizlik rakamlarının arttığı, özellikle de genç kadınlar işsizlik rakamlarının %30 a ulaşması dikkat çekicidir.

Tablo 14: Türkiye de 2014- 2017 Yıllarında İşsizlik Oranları

İşsizlik Türü	Genel işsizlik oranı	Tarım Dışı İşsizlik	Kadın işsizliği	Kadın İşsizliği (Tarım Dışı)	Genç İşsizliği	Genç İşsizliği (Tarım Dışı)	Genç Kadın İşsizliği (Tarım Dışı)
2014	9,1	11,1	10,9	15,7	16,7	20,3	24,4
2015	9,6	11,7	11,6	16,4	17,7	21,1	28,5
2016	10,2	12,2	12,4	16,7	19,4	23,0	28,7
2017	10,9	13,4	14,1	18,5	20,8	26,1	30,4

Kaynak: TÜİK, 2018

Tablo 14 incelendiğinde ülkemizde işsizlik ve genç işsizlik oranlarının düzenli şekilde arttığı, genç işsizlik oranının genel işsizlik oranının yaklaşık iki katı düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır. 2017 yılında genç işsizlik oranı %20,8'i görmüştür ki bu yüksek bir orandır. İşsizlikten öncelikle bayanların ve gençlerin etkilendiği görülmektedir.

2.6.3.1. Türkiye'de Genç İşsizliğinin Ekonomik Sonuçları

İstihdam edilemeyen, işsiz kalan genç işgücünün yaşadığı toplumu ve ülkeyi etkileyen maliyetleri olacaktır. Genç işsizliğine iktisadi açıdan bakıldığında; gençler istihdam edilmezse bunun ülkeye ek maliyetler oluşturması kaçınılmazdır. İstihdam edilemeyip üretime katkı sağlayamayan gençler, verimlilik ve üretim kapasitesi düşmektedir. Ayrıca eğitilmiş işgücünün dünya ile rekabet için kendi profesyonel iş alanındaki yenilikleri, gelişmeleri takip edememesi sonucunda ülke de yetiştirmiş

olduğu işgücünden faydalanamayacak ve rekabet gücü zayıflayacaktır (Ata, 2007, s. 115).

Gençlerin işsizlik sorunu yaşamalarının ülke açısından katlanılması gereken maliyetler oluşturacaktır. Öncelikle üretim yapması beklenen ve bu beklenti ile yatırım yapılan gençlerin işsiz kalmaları ülke için kaynak israfıdır. Bunun yanında gençlerin işsizliği; tasarrufların azalmasına, makroekonomik dengenin bozulmasına, sosyal güvenlik gelirlerinin düşmesine neden olacaktır (Pirler, 2007, s. 148).

Tablo 15: Türkiye Yıllara Göre Kayıt Dışı İstihdam Oranı

Yıllar	Tarım	Tarım Dışı	Sanayi	Hizmet	İnşaat	Genel
2002-2005 Ortalaması	89,85	32,86	37,05	30,60	-	50,55
2006-2010 Ortalaması	87,01	31,06	34,27	29,35	-	44,60
2011-2015 Ortalaması	82,83	23,64	24,80	22,09	36,09*	37,27
2016-2017 Ortalaması	82,71	21,91	20,11	20,65	35,78	33,73
2002-2017 Genel Ortalama	85,88	28,05	30,24	26,31	35,94	42,44

Kaynak: (SGK, 2018) Grafik ve tablolardaki veriler TÜİK'in Hanehalkı İşgücü İstatistiklerinden derlenmiştir.

* 2014-2015 yılları verisi

İşsizlik sorununun çözülememesi durumunda karşılaşılabilecek problemlerden birisi de kayıt dışılık sorundur. Türkiye'de yaşanan işsizlik sorunu, ekonomide kayıt dışı çalışmaya arttırmıştır. Kayıt dışına çalışmaya yönelen işgücü, ülke için ekonomik açıdan önemli bir gelir kaybına sebep olmaktadır. Tablo da Türkiye'de kayıt dışı istihdam verileri mevcuttur. En çok kayıt dışılığın yaşandığı sektör tarımdır. Genel kayıt dışı istihdam oranı ise % 42,44'tür. Genel olarak kayıt dışı işçi çalıştırma azalma eğiliminde olmakla birlikte, en çok sanayi sektöründe en az ise inşaat sektöründe azalma olmuştur. Gençlerin kayıt dışı çalışmaya yönelmesi, işsizliğin hem gençleri hem de ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 16 da Türkiye'de 2009-2017 yılları arasında büyüme oranı, işsizlik oranı ve genç işsizlik oranları verilmiştir.

Tablo 16: Türkiye’de Büyüme, İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları

Yıl	Büyüme Oranı %	İşsizlik oranı %	Genç işsizlik oranı %
2009	-4,8	14	25,3
2010	9,2	11,9	21,7
2011	8,5	9,8	18,4
2012	2,1	9,2	17,5
2013	4,1	9,7	18,7
2014	2,9	10,1	17,9
2015	4	10,5	18,5
2016	2,9	11,1	19,6
2017	7,4	11,1	19,6
ORTALAMA 2009-2017	4,0	10,8	19,8

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri Veri Tabanı, 17.11.2018

Tablo 16 incelendiğinde; büyümenin istikrarsız olması neticesinde genç işsizliği 2010’dan beri kayda değer şekilde azalmamıştır. Bu da gençlerde geleceğe dair olumlu etki bırakmayacağı söylenebilir.

İstihdamla ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisine incelendiğinde, ekonomik büyüme ve istihdam birbirini tetiklemekte, istihdam ekonomik büyümeyi sağlamakta, ekonomik büyüme de istihdamın artmasını sağlamaktadır (Gökdere, 2013).

2.6.3.2. Genç İşsizliğin Toplumsal Sonuçları

İşsizliğin toplumsal sorunları göz önüne alındığında, temelde uzun süre işsizlik sorununa maruz kalan genç işsizlerin psikolojik ve ailevi sorunlarla yaşaması söz konusu olmaktadır. Bu problemler genç işsizliğin sayısı arttıkça topluma daha çok yayılmakta ve huzursuzluğa neden olmakta, aynı zamanda da demokratik ortamı olumsuz etkilemektedir. Gençlerin işsiz kalmasının doğal sonucu, suçta meyletme ve içinde yaşadığı topluma tepki gösterme şeklinde ortaya çıkmaktadır. İşsizliğin istenmeyen kötü sonuçları bireyden başlayarak, aileyi ve bütün toplumu kapsayarak adeta bir girdap olmaktadır (Ata, 2007, s. 115-116).

İşsizlik; kişilerin suçta yönelmesine, marjinalleşmesine ve toplum tarafından kabul görülmeyen değişik akımlara katılmasına, kaçak alkol ve uyuşturucu ticaretine,

hırsızlığa başvurmasına, psikolojik rahatsızlıklar yaşamasına sebep olabilmektedir (Özsağır, 2000, s. 282).

İşsizlik sorunu ile yüzleşen gençlerin oluşturduğu bir diğer sorunda, gençlerin işsiz kalmalarını sistemsel yetersizliklere bağlamaktır. Böylece gençler yaşadıkları topluma ve tabi oldukları sisteme yabancılaşmakta hatta düşman olma eğilimi de göstermektedirler (Gündoğan, 2001, s. 30-31).

Diğer yandan işsiz gençler, sosyal dünyalarında işsizliğin yarattığı bunalımdan kurtulabilmek için mezun olduktan sonra eski sosyal çevrelerinden, eski okul arkadaşlarından veya eski işyeri arkadaş çevresinden de uzaklaşırlar. Eski iş arkadaşlarının, işsiz olduklarına hatırlatacağı düşüncesiyle onlarla bağlarını koparabilmektedirler (Savcı, 2007, s. 96)

2.6.3.3. Türkiye’de Genç İşsizliğin Psikolojik Sonuçları

Eğitim hayatını bitirip çalışma isteğinde olan ya da master doktora gibi akademik hayatlarına devam edip bir yandan da çalışmak durumunda olan gençler hem kendi ihtiyaçlarını gidermek hem de çevre ve ailelerinin beklentilerini karşılamak amacıyla iş aramaktadırlar. Gençler uzun süre iş arama ve iş girişimlerinin sonuçsuz kalması sebebi ile kendi içlerin kapanıp, ümitlerini kaybettikleri için iş aramayı terk edip ciddi psikolojik sorunlar yaşamaları kaçınılmazdır.

Eğitimi tamamlamış olmak, kendisinden beklentilerin oluşması anlamına gelmektedir ki bu beklentiler sorumluluk almak, iş yapmak, kendi geçimini sağlayabilmektir. İş dünyasını tanıma, deneyim edinme, bir işe kabul için referans bulma ve uygun işçi arayan kişi ya da kurumla karşılaşma şansı gibi da gençlerin önüne birçok engel çıkmaktadır. İş girişimlerinin sonuçsuz kalması, uygun işi bulamamama, iş görüşmelerinin sonuçsuz kalması, gibi durumlar sonucunda kalınan çaresizlik gençleri psikolojik travmalara sürüklemektedir.

Okulunu bitirmiş evlenme arzusunda olan bir genç bireyin taşıması gereken özelliklerden birisi de sağlam (sigortalı) bir işinin olması ve kazancının ailevi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmasıdır. Genç iş bulmak için çabalamakta, ancak hem eğitimine uygun hem de onu ve ailesini mutlu edecek geliri sağlayan işi bulamamaktadır. Bu durumla karşılaşan gençler evliliklerini bunun yanında

hayallerini ertelemek zorunda kalmaktadır ki sonuçta genç bireyler psikolojik olarak zor süreçler yaşamaktadırlar.

İnsan hayatının önemli rollerinden olan çalışmak, üretmek, işe yaramak, çevreye ve kendine faydalı olmak kavramları birey işsizlikle karşılaştığında daha çok arzulan duyuşsal gereksinimlerdir. Zira bu roller bireyin hayatını ve çevresiyle olan ilişkilerini etkileyebilecek unsurlardır. Bu rollere atfedilen değeri, ona ulaşmak için küçük yaşlarda başlayan sürekli beslenen gayretten ve istekten anlayabiliriz (Savcı, 2007, s. 93).

Toplumsal beklentiler küçük yaşlarda çocuklara farkında olmadan da olsa işlenmektedir. Konu ile ilgili başka bir gösterge de; işsiz kalmaktan korkmak, meslek sahibi olmak için çaba harcamaktan, refah içinde emeklilik hayali, kötü örneklerin daha çok ön planda olması genel olarak bu rollerin önemini göstermektedir.

Evlenmek, aile kurmak için gelir sağlayan bir işe sahip olmak önemli bir özelliktir. İşsiz olan bir kişi de ekonomik özgürlüğünü kazanamadığı için evliliğini geciktirmekte, yaşlılarına göre hayata daha geç başlayacaktır. Bu durumda genç birey gelecek kaygısı yaşamayacaktır (Gündoğan, 2001, s. 31).

İşsizlikle erken yaşlarda karşılaşan gençler, özgüven zedelenmesi yaşamakta ve zaman içerisinde bazı yeterliliklerini yeteneklerini kaybedebilmektedirler (Pirler, 2007, s. 147).

İnsanlar, kendileri hakkında toplumdaki tembel oldukları algısını hoşnut değildir. Bu nedenle işsiz kalan gençler, içinde buldukları toplumdaki üzerlerine yapışmış kötü toplumsal algıyı iş bularak yıkamadıkları için unutmayı yeğlerler. İşsiz bireylerde alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, sigara düşkünlüğüne ve aşırı uyku hali unutmama isteğinin göstergesidir. Yaşadıkları olumsuz durumu unutmak isteyen gençler; sosyal kabul görmek, saygınlık kazanmak amacıyla kimlik değiştirme veya kimlik arayışı çabasına girip değişik gruplara katılmak isterler. Hatta bu sorun bazen çaresizlik içinde duyulan öfkeyle suç işlemeye yönelerek topluma zarar verici boyutlar da ulaşabilir. (Savcı, 2007, s. 96-97).

Gençler üzerinde buldukları toplumda ya da ülkede işsizlikle karşılaşmaları durumunda karşımıza çıkan durumlardan birisi de beyin göçüdür. Beyin göçü genç işsizliğinin en önemli sonuçlarından birisidir ve becerisi yüksek insanların başka ülkelere göç etmesi olarak tanımlanmaktadır ki; daha çok gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere yönelim gösterdiği söylenebilir (Tansel, 2012, s. 54).

BM'in verilerine göre en çok beyin göçü veren 34 ülke arasında Türkiye maalesef 24 üncü sıradadır. Yurt dışına eğitim için giden kişilerin % 59'u ülkemize dönmemektedir. Bu durum, ekonomik sıkıntıların yaşandığı dönemlerde daha yüksek oranlara çıkmaktadır (Kazgan, 2005).

TÜİK 'Uluslararası Göç İstatistikleri' raporuna göre 2017'de Türkiye'den göç eden kişi sayısı 2016 yılına kıyasla % 42,5 artmış ve 253 bin 640 kişi olmuştur (EURONEWS, 2018).

Beyin göçü ülkenin yatırım yapılmış, yetişmiş, üretmeye hazır, nitelikli beşeri gücünün kaybıdır. İyi eğitilmiş işgücüne ülke içinde uygun istihdam sağlanamaması nedeniyle gerçekleşen beyin göçü, beraberinde ona yapılan yatırımların da ülke dışına hatta ülkemizin rakibi olan ülkelere göç etmesi demektir. Bu ise hem bir kaynak israfı hem de adeta rakibinin lehine çalışmaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ PROBLEMİNİN ÇÖZÜMÜNDE UYGULANMIŞ OLAN POLİTİKALAR

Genç işsizliğin sorununa çözüm için dünyada ve ülkemizde uygulanmış olan politikalara değinmeden önce genç işsizliğine ilişkin uluslararası düzeydeki girişimlere değinilecektir.

Uluslararası işbirliği hareketi doğrultusunda, 2001 yılında Gençlik İstihdam Ağı (YEN) kurulmuştur. YEN' in kuruluşu, Uluslararası Çalışma Örgütü, Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası desteği ile gerçekleşmiştir. Türkiye konu ile ilgili çalışmalara katılmada gönüllü olmuş, genç istihdamında ulusal strateji oluşturma ve ulusal eylem planı hazırlamayı kabul etmiştir.

Genç istihdamını artırma amacıyla uluslararası alanda en fazla dikkat çekilen nokta eğitim ve öğretimidir. BM Genel Kurulu toplantılarında, YEN' e yönelik alınan tavsiye kararlarının temeli eğitim ve öğretim olmuştur. Eğitim ve öğretim içeriği, kalitesi, yeterliliği gençlere iş sağlanmasında en önemli faktördür. BM' in 2001 yılındaki Genel Kurul toplantısında genç istihdamıyla ilişkili aldığı tavsiye kararlar *fırsat eşitliği, istihdam edilebilirlik, istihdam yaratma ve girişimcilik* olarak kabul edilmiştir (Erdayı, 2009, s. 141).

3.1. DÜNYADA GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKALAR

Dünya çapında yakın zaman için istihdamın seyri olumsuz olarak değerlendirilmektedir (OECD, 2009). Bunun yanında daha da kötüsü işsizlik giderek artış göstermektedir. Bir diğer önemli nokta ise mevcut işsizliğin, yapısal işsizliğe dönmesi ihtimalidir. Günümüz işsizliğinin bu özellikleri nedeniyle, farklı ülkeler yüksek işsizlik rakamları ve işsizliğin kalıcı olması durumuna karşı sadece ekonomik önlemler almakla kalmayıp, işgücü piyasası önlemleri ve sosyal politikalar üzerinde önemle durmaktadırlar. Son dönemlerde, ülkeler tarafından uygulanmaya başlayan, krizlerin işsizlik olarak yansıyan etkilerini azalmaya dönük politikalar; genel olarak sosyal güvenlik sisteminin yapısını güçlendirmeye dönük olan sosyal yardımların yaygınlaştırılması, işsizlik ödeneklerinin ulaşılabilirliğini artırılması, iş bulmaya

yardımcı olacak aktif işgücü piyasası programlarına ayrılan kaynakların genişletilmesi şeklindedir. Kamu borçlarının artması nedeniyle, birçok ülkede kamunun mali kaynakları baskı altındadır. Buna rağmen, ülkeler birinci önceliklerini genel ve genç işsizliğini azaltmak olarak belirleyip, bu amaca ulaşmak için etkili istihdam hizmetleri sunmaya çalışmaktadırlar. Dünyada işsizlikle ilgili genel değerlendirmeler şu şekildedir (TİSK, 2009);

- Orta vade beklentilerine göre gelişmiş ülkelerde işsizlik oranlarının yüksek seyredeceği öngörülmektedir.
- İşsizlik araştırmaları, işsizlik rakamlarının ekonomik sıkıntıların yoğun yaşandığı yıllardan sonra da uzun süre düşmeye karşı dirençli olduğunu göstermektedir.
- Dünya genelinde meslek edindirmeye yönelik eğitim programlarının desteklenmesi gerekmektedir.
- Kriz dönemlerinin işsizliği, iş kaybını ve ücret kaybını tetiklemesi kaçınılmazdır. Bu nedenle krizler ve devam eden süreçte sistemli olarak iş-işçi eşleştirmesi yapılması gerekmektedir.
- Ülkeler, yapısal işsizliğin artışını durdurmak için çalışma mevzuatlarını ve kıdem tazminatı gibi işvereni kısıtlayan uygulamaları esnetmelidir.

Avrupa Komisyonu ve OECD ülkelerinde, genç işsizliğin önüne geçmek amacıyla uygulanmış olan politikalara genelinde genç işsizliğini azaltmaya dönük ülkeler tarafından alınmış tedbirleri özet bir tablo halinde sunulmuştur.

Tablo incelendiğinde dünya genelinde genç işsizliğine dönük farklı ülkelerde uygulanan politikalar; genellikle gençlerin istihdamını teşvik edici önlemler, gelir destekleri ve yeniden istihdamı sağlayıcı tedbirler, sübvansiyonlar şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 17: OECD Üye Ülkelerin 2009 Ve Sonrası Uyguladıkları İstihdam Tedbirleri

ÜLKE	TEDBİR (Sübvansiyonlar, kısa çalışma, kısmi işsizlik ödemeleri, işsizlere sunulan aktivasyonlar, iş arama yardımları, eğitim programlarında değişiklikler, teşvikler, işsizlik yardımları vb.)
ABD	2009 ve 2010 dönemi için yaşlıları ya da gençleri istihdam eden işverenlere vergi kredileri programı açılmıştır.
ABD	İşsizlik riskini yaşaması muhtemel gençler için yaz mevsiminde yapılabilecek olan inşaat işlerinde mesleki eğitim almaları sağlanmıştır. Aynı zamanda projeyi desteklemek için gençlik faaliyet fonlarının kapsamı genişletilmiştir.
AVUSTURYA	2009 ve sonrası, genç işsizlerin 3 ay beklemeden hemen işsizlik yardımı almaları için 17 yaşın altındaki gençler tamgün okula devam etme, 25 yaş altındakilere mesleki eğitim alma şartı getirilmiştir.
AVUSTURYA	Nisan 2009 ve sonrası, işten çıkartılanların iş arama yardımları, genç işsizler için de iş arama desteğinden faydalanmaları.
AVUSTURYA	Gençler için; mesleki eğitim almada çalışma ve çıraklığı giriş olanakları sunulmuştur. İşini kaybedenler için yeni ve daha fazla mesleki eğitim yerleri açılmıştır.
AVUSTURYA	İşini kaybedenlere, özellikle işsizlikten etkilenen gençlere iş bulma yardımı sağlamak amacıyla vakıflar kurulmuştur.
BELÇİKA	Wallonia: gençler için özel sübvansiyon edilebilecek işler tasarlanmıştır.
FİNLANDİYA	Gençlere ve becerisi düşük kişilere yönelik mesleki eğitim kurumları sayısı arttırılmıştır. Mesleki eğitim almak isteyenlere esneklik sağlanmıştır.
FRANSA	Sübvansiyon sağlanan işlerin artması ile yaşlıların, çırakların ve gençlerin istihdamını sağlayan firmaların açılması sağlanmış, firmalara ve işverenlere teşvikler sunulmuş, sağlanmıştır (2009).
İNGİLTERE	Yüksek işsizliğin görüldüğü olduğu bölgelerde, genç işsizlerin ve iş arayanların yerel ve toplumsal hizmet kuruluşlarında istihdamına yönelik sübvansiyon programı uygulanmıştır. 6 ay ve daha fazla işsiz kalmış kişileri istihdam edip mesleki eğitim almalarını sağlayan işverenler için yeni teşvikler uygulanmıştır.
İSPANYA	Bebek sahibi kişileri istihdam eden işverenin sosyal güvenlik primi ödemesinde indirim yapılması, Kendi işini kuran gençlere sosyal güvenlik primlerinde indirim uygulanması
İTALYA	Gençlik istihdam fonlarının birleştirilmesi
KANADA	Eğitilmiş (yükseköğretim mezunu) gençleri en az bir yıl işe alacak olan işletmeler için sübvansiyon sağlanmıştır.
KORE	Kamunun yeni iş yaratma imkanının arttırılması ve sistemli hale getirilmesi, Kaliteli yeni işlerin yaratılması amacıyla kanun değişiklikleri yapılması,

Tablo 17'nin devamı

	Gençlerin stajyerlerlik yaptıkları işletmede belirsiz süreli sözleşmelerle işe alımının teşvik edilmesi ve ücret sübvansiyonu sağlanması.
KORE	Kobiler için yeni bir gençlik stajyerlik programı
PORTEKİZ	Gençleri ve Uzun süre işsiz kalmış kişileri istihdam eden işverenlerin 2 yıla kadar sosyal güvence prim ödeme zorunluluğundan muaf tutma, Bu işverenlere istihdamı teşviki sağlanması, İşsiz kalmış kişilerin 1 yıla kadar piyasa oryantasyonlarının sağlanması için desteklenmeleri sağlanmıştır.
PORTEKİZ	Eğitim mezunu gençler için, işsizliğin yüksek görüldüğü bölgelerde yeni mesleki eğitim merkezlerinin açılması sağlanmaktadır. 9 ay için işsizlere nitelik geliştirme desteği sunulmaktadır.
YUNANİSTAN	Kişinin aldığı işsizlik yardımlarının, İşsizlik yardımından faydalanan kişileri istihdam eden işverenlere ödenmesi, Bu sistemin kamu sektöründe de uygulanması, Buna benzer bir uygulamanın turizm sektöründe de uygulanması. İşsizleri, işsiz gençleri ve dönemlik çalışanları kapsayan iş yaratma ve kendi işini kurma teşviklerinin genişletilmesi

Kaynak: Yazar tarafından derlenmiştir (OECD, 2009) verilerinden derlenmiştir.

3.2. TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKALAR

Genç işsizliği ile mücadelede öncelikle düşünülmesi gereken toplum yapısı ile uyumlu, gençlerin kendi hayat tercihlerine saygılı, sonuç odaklı ve sürdürülmesi mümkün gençlik politikasının oluşturulmasıdır.

3.2.1. Türkiye'nin Genel Gençlik Politikası

Türkiye'de gençlerin hakları ve gençlik hizmetleri;

- Sosyal Hizmetler Aile Araştırmaları Enstitüsü
- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı,
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

gibi kurumlarca yürütülmektedir. Ancak politika yürütücülerinin birbiri ile koordinasyonu yetersizdir (Ercan, 2007, s. 39).

3.2.2. Kalkınma Planlarında Genç İşsizliği

Ülkemizde gençlere yönelik işsizlik politikalarına ilk kez İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer verilmiştir (Yıllar, 1998, s. 26).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Gençlik meselesi direk ele alınmamış ancak, nüfus artışına ve tarımsal nüfus yoğunluğuna dikkat çekilmiştir. Ve istihdam konusunda dört hedef belirlenmiştir. Söz konusu politikalar; işsizlik sorununun çözülmesi, mesleki eğitim seviyesinin yükseltilmesi, yeterliliği olan bir çalışma politikası belirlemek, çalışanların mesleki dağılımlarını düzenlemek şeklindedir (DPT, Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl), 1963, s. 442).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) : İlk kez gençlerin sorunlarına yer verilmiştir. Planda 14-24 yaş arasındaki grup “genç nüfus” olarak tanımlanmıştır (DPT, 1968, s. 257):

- i. Çalışma hayatı için gereken bilgilerin yanında, gençlerin yeteneklerini geliştirecekleri programlar düzenlenmesi vurgulanmıştır.
- ii. Hayat boyu öğrenme temelli yaygın eğitim programlarıyla kırsal kesimde yaşayan gençlerin ve kadınların ekonomik ve sosyal hayata uyumlarını sağlamak hedeflenmiştir.
- iii. Gençlerin ortaöğretim çağında mesleki rehberlik çalışmalarına katılmaları, böylelikle yüksek öğretimi hedeflemeleri yada eğitime devam etmeyeceklerin bir meslek sahibi olarak geleceğe daha iyi hazırlanmaları öngörülmüştür.

İkinci kalkınma Planında gençlik sorunlarının, çeşitli kurum ve kuruluşların sorumluluklarına girdiğinden bahsedilmiştir. Gençliğin sorunlarını çözmek için ortaya konan ilkeler, hedeflere ulaşabilmek için bu faaliyetlerin toplu halde işletilmesi gerektiği belirtilmiştir (DPT, 1968).

Üçüncü Kalkınma Planı (1973-1977): Gençlik sorunlarına “Eğitim ve Kültür” başlığı ile değinilmiştir. Plan gençlikle ilgili genel bir çerçeve çizmiş, sosyal ve ekonomik problemlerin çözümünün rehberlik ve eğitim çalışmalarıyla aşılabileceğini vurgulamıştır (Gündoğan, 2001, s. 127). Gençlerin iş bulma sorunu için; genç istihdamını teşvik edici ve okul sonrası işe yerleştirme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Genel olarak 3. Kalkınma planında önerilen politikaları sıralarsak (DPT, 1973):

- i. Gençlik ve Spor Bakanlığına gençlik hizmetlerinin organizasyonu ve işbirliği çalışmaları yapması
- ii. Örgün eğitimin dışında gençlerin mesleki ve yeteneklerinin yaygın eğitimlerle geliştirilmesi
- iii. Yükseköğretim mezunu olan gençlerin yurt genelinde projelere katılımının sağlanması

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Toplam nüfus içinde Gençlerin oranının arttığı ve genç nüfusun iş ve eğitim olanaklarından dolayı kentlere yoğunlaşma eğiliminden bahsedilmiştir. İşsizlikle mücadele için (DPT, 1979):

- i. Özellikle tarım sektörü olmak üzere genç çalışanların sosyal güvenliklerinin, meslek hastalıkları ve iş kazalarına karşı korunmaları sağlanmalıdır.
- ii. Ülkenin istihdam politikası güncel teknolojik gelişmelerle uyumlu olmalıdır.
- iii. İşgücünün eğitilmesinin gereklidir. Ara eleman eksikliğinin giderilmesi için özel eğitim programları geliştirilmelidir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1983-1987): İlk kez özellikle genç işsizliğine değinilmiştir (Buluttekin, 2008, s. 254). Planda temel amaç ve politikalar içinde, genç işsizliğinin düşürülmesi ve genç istihdamın artırılmasını öncelikli politika olarak görülmektedir (DPT, 1985, s. 1).

Gençler arasında özellikle 15-19 yaş grubunda işsizlik oranının %10,5 olduğuna değinilmiştir. Bu sebeple gençlerin istihdamının artırılmasına yönelik politikalara öncelik verilmesi gereklidir. Plana göre (DPT, 1985, s. 132):

- i. Genç istihdamına katkıda bulunan işverenlere; vergi indirimi ve diğer teşviklerin sunulması,

- ii. Gençlere mesleki eğitim vererek donatılmalarını sağlayan işverenlere vergi iadesi sağlanması,
- iii. Ortaöğretimden başlanarak okula devam eden ve gençlere mesleğe yöneltme hizmetleri verilmesi,
- iv. Ortaöğretim çağından itibaren mesleğe yönlendirme çalışmaları yapılması sağlanacaktır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994): İstihdamın sürekliliğini, geliştirilmesini ve sürdürülebilir istihdamı temel almıştır. Bu amaçla; ülke genelinde yatırımların ve girişimciliğin özellikle de küçük ve orta ölçekli girişimlerin desteklenmesini, işgücünün eğitilerek becerisinin yükseltilmesini, istihdamın engellerinin kaldırılmasını destekleyen ilkelerden oluşmuştur (Gündoğan, 2001, s. 132). Planda uluslararası standartlara uygun olarak 15-24 yaş grubu genç olarak nitelendirilmiş ve genç istihdama yönelik politikalar şöyle sıralanmıştır (DPT, 1990):

- i. İstihdamı destekleyecek ortam yaratılmalıdır.
- ii. Beceri seviyesi düşük olan işgücüne, nitelik kazandırıcı programlara devam edilecektir.
- iii. Gençler ve kadınlar için; meslek öğretme ve nitelik kazandırma amaçlı özel programlar ve projeler geliştirilecektir.
- iv. Kadınların çalışma hayatına daha fazla katılmaları sağlanacaktır.
- v. İstihdamın geliştirilmesi için küçük ölçekli girişimlerden faydalanılacaktır.

Bunun yanında planda; genç işsizlere yarı zamanlı çalışması, İŞKUR un daha etkin olmasından bahsedilmiştir (Yıllar, 1998, s. 32).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Genç nüfusta yüksek işsizliğin toplumsal sorun olabilmesi tehlikesinden bahsedilmiş, genç nüfusun kalkınma açısından stratejik önemine dikkat çekilmiştir. Planda nüfusun %20,4 ünün oluşturan gençlik ile ilgili işsizliğin sebep olduğu bazı toplumsal sorunlara değinilmiştir (DPT, 1996) :

- i. Şehirlerde eğitim seviyesi yüksek olan gençlerin işsizlik oranı yüksek olup, kadınların işgücüne katılma oranı ise düşüktür.

- ii. Göçler sebebiyle kentlerde aşırı nüfus artışı olmakta, dolayısıyla işsizlik artmaktadır. Kentlerin yüksek göç almasının sebep olduğu diğer sorunlarla birlikte gençler yasadışı faaliyetlere ve suça meyletmektedir.
- iii. Genç neslin kentsel kültüre geçişini kolaylaştırıcı tedbirleri almak gerekmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): Planda genel olarak gençlerin istihdamı, eğitimi, çalışma hayatı başta olmak üzere birtakım sorunlarının belirlenmesi ve işsizliğin azaltılması amacıyla yatırımların artırılması, ekonomik büyümenin istikrarlı hale getirilmesi sağlanarak gençlik sorunlarına çözümler bulunması amaçlanmıştır. (DPT, 2001, s. 12).

Planın esasları şöyledir (DPT, 2001, s. 103-104):

- i. Kentlere aşırı göç ücret almadan aile işlerinde çalışan kişilerin işgücü piyasasına girememesiyle kayıt dışı çalışmaya yönelmesine yol açmaktadır. Aile işlerinde ücretsiz çalışan kişilere ve ev hanımlarına yönelik kayıtlı istihdamı sağlayacak projeler geliştirilecektir.
- ii. İstihdamın tarımdan diğer sektörler kaydırılarak, piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikte, güncel teknolojik gereklere sahip işgücü yetiştirilmesi gerekmektedir.
- iii. Beyin göçüne engel olmak amacıyla nitelikli işgücünün ülke içinde istihdamını sağlayacak önlemler alınacaktır..
- iv. Meslek standartları geliştirilecek, sınav ve belgelendirme sistemi yapılandırılacaktır.
- v. Yeni işlerin tanımlanması ve standartlarının belirlenip belgelendirilmesi ile istihdam artışı gerçekleşecektir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013): Gençlerin başta işsizlik sebebi ile sosyal problemlere karşı duyarsızlık, özgüven eksikliği gibi sorunlar yaşadığı vurgulanmıştır. İstihdamın istenen düzeye gelmesi için; eğitimin işgücü piyasası gereklerini karşılayabilmesinin ve aktif işgücü piyasası politikalarının geliştirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (DPT, 2007, s. 45).

Dokuzuncu beş yıllık kalkınma planında; sekizinci beş yıllık kalkınma planının genç işsizlik oranlarında istenilen düşüşü sağlayamadığı, gençlerin istihdam edilebilirliğini arttırıcı yeni mekanizma gerektiği belirtilmiştir (DPT, 2007, s. 37).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Genç nüfusun işsizliği ile ilgili tespitler şöyledir (DPT, 2007, s. 39):

- i. Sekizinci planda alınan tedbirler genç işsizliğini istenen seviyeye düşürememiştir. Bu sebeple gençlerin istihdamını sağlayacak yeni araçlara ihtiyaç vardır.
- ii. Aktif işgücü politikalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.
- iii. Gençlerin; istihdamını arttırıcı mesleki eğitim, mesleki danışmanlık, rehberlik hizmetleri ve girişimcilik eğitimleri gibi çalışmaların daha etkin hale getirilmelidir.
- iv. Kadınların işgücüne katılımlarını arttırmak için kreş ve bakımevi gibi hizmetler yaygınlaştırılmalıdır.
- v. Dezavantajlı gruplar için fırsat eşitliği sağlanacaktır.
- vi. Gençler için iş deneyimi sağlamalarını amaçlayan programlar geliştirilecektir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018): Önceki kalkınma planlarına nazaran gençlik konusuna daha geniş yer vermiştir. Özellikle dünya geneli artan işsizlik ve genç işsizlik oranlarının yüksek olduğunu, dünya genelinde genel işsizlik ve genç işsizliğinin gelişmiş ekonomilerinde en büyük sorunlarından birisinin olduğunu vurgulamış, işsizlik nedeniyle göçlerin artacağını öngörmüş ve Türkiye içi tespitler, hedefler ve politikalar ise şu şekilde sıralanmıştır (DPT, 2014):

- i. Türkiye’de nüfusun %30 unu 18 yaş altı çocuklar, %16,6 lık kısmını da 15-24 yaş arası gençler oluşturmakta, 15-19 yaş arası kişilerin %31 i eğitimde, %47 si ise işgücü piyasasında iken, %28 i ise işgücünde ya da eğitimde değildir.
- ii. Türkiye’ de Gençlerin işgücüne katılımının düşüktür. Bunun temel nedeni beceri eksikliğidir.
- iii. Gençler için önemli riskler; zararlı alışkanlıklar, şiddet, cinsel istismar, yoksulluk, çocuk yaşta evlilik, dijital bağımlılıklar ve ailevi sorunlardır.

- iv. Genç nüfusun modern çağın gerekliliklerine uyumlu, ülkenin ekonomik ve sosyal alanda kalkınmasına destek sağlayıcı olmalarının sağlanması gençlik politikalarının temel amacıdır.
- v. Ne eğitime ne de istihdama katılmayan gençlerin durumu önemini korumaktadır.
- vi. Beşeri sermayenin geliştirilmesi amacıyla ülkemizin genç nüfus fırsatını değerlendirmesi amacıyla eğitimin kalitesi artırılmalı, genç işgücüne nitelik kazandırılmalıdır.
- vii. Genç işsizlik rakamlarındaki artış, temel sorun haline gelmiştir.
- viii. Mevcut eğitim sistemi, piyasanın talep ettiği nitelikli işgücünü karşılamada yetersizdir.
- ix. Genç ve eğitilmiş işgücünün istihdamı istenen oranda sağlanamamıştır.
- x. Gençlerin istihdamını arttırmak amacıyla, kanuni altyapı oluşturulmalı; esnek çalışma, alt işverenlik, kıdem tazminatı, aktif ve pasif işgücü programları gibi alanlarda toplumsal uzlaşma sağlanması gerekmektedir.
- xi. Nitelikli istihdam olanaklarının geliştirilmesi sürdürülmelidir.
- xii. Genç nüfusa sahip olmanın fırsatlarından faydalanılmalı, nüfus üretken ve dinamik bir yapıya kavuşturulması için gerekli işgücü yetiştirme çalışmaları devam ettirilmelidir.
- xiii. Çalışan anneler için doğum izni ve diğer haklar geliştirilmelidir.
- xiv. Gençlere sağlanan girişimcilik ve KOBİ destekleri arttırılacaktır.
- xv. Temel ve mesleki becerileri geliştirme programında gençlere yönelik olarak ise; eğitim sistemi işgücü piyasası etkileşimi, eğitime devam etmeyen ve çalışmayan genç sayısının azaltılması, işgücü piyasasının nitelik taleplerinin belirlenmesi, eğitim müfredatlarının geliştirilmesi, ortaöğretimde ve ilköğretimin ikinci kademesindeki gençlere yeteneklerine göre mesleğe yönlendirici rehberlik hizmetlerinin sağlanması ve İŞKUR' un meslek danışmanlığı hizmetlerinin eğitim kurumlarındaki gençlerin tamamına ulaştırılması amaçlanmıştır.

Planda dikkat çeken husus ise 2018 için hedefe konulan %7,2 genel işsizlik oranının ve %13 genç işsizlik oranı hedeflerinin 2018 gerçek rakamlarında oldukça uzak olmasıdır.

Genel olarak; 1963 yılında başlayan planlı dönemde VIII. Kalkınma Planına kadar; sorunların genel çerçevesi çizilmiş, alınması gereken tedbirler ve çözüm politikaları sıralanmış fakat birkaç istisna dışında hem politikalar tam olarak uygulanamamış hem de genç işsizliğini azaltıcı projeler üretilmemiştir (Gündoğan, 2001, s. 136).

X. Beş Yıllık Kalkınma planında gençlerin istihdamı ve diğer sorunları daha fazla yer bulmuş ancak, ülkemizdeki genç işsizliğinin hala genel işsizliğin iki katı seviyede bir başka deyişle beklentilerden daha yüksek seviyelerinde olması kalkınma planındaki hedeflerin ve politikaların yetersiz olduğu görüşünü desteklemektedir.

3.2.3. Genç İşsizliğini Sorunu Çözümü İçin Uygulanan İstihdam Politikaları

Türkiye’de aktif ve pasif istihdam politikaları uygulamaları uygulanmakta ve söz konusu politikalarla istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması hedeflenmektedir.

3.2.3.1. Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikaları, ülkeler kalkındıkça daha fazla oranda uygulamaya koydukları önemli politikalardır. Ancak söz konusu politikalar daha çok işini kaybetmiş kişileri işsizliğin olumsuz etkilerinden korumak amacıyla uygulanmaktadır.

Pasif istihdam politikaları; işsizlik durumunda devreye giren işsizlik sigortası, belli zaman çalışma karşılığında ödenen kıdem tazminatı ve işverenin mali sıkıntı yaşamaması durumunda gündeme gelen ücret garanti fonu şeklinde sıralanabilir.

3.2.3.1.1. İşsizlik Sigortası

İşsizlik sigortası; ülkemizde diğer zor durumlar için uygulanan sigortalara göre daha geç hayata geçirilmiş olan bir sigorta türüdür. Kişinin kendi arzusu dışındaki nedenlerden ötürü işini kaybetmesi durumunda temel ihtiyaçlarını

gidermesi için uygulamaya konulmuş bir sosyal politikadır (Mahiroğulları & Korkmaz, 2013, s. 98-99).

Türkiye’de işsizlik sigortası 1999 yılında kanunlaşmıştır. İşsizlik sigortası sistemi ile Mart 2002 tarihinden itibaren işsizlik sigortası uygulaması başlamıştır. İşsizlik sigortası çalışan herkes için zorunludur ve çalışanlardan, işverenlerden ve devletten alınan primler ile yürütülmektedir (Çapar, 2012, s. 119).

İşsizlik sigortasına Euro Bölgesi gibi gelişmiş ülkelerde daha çok önem gösterilmekte, bazı ülkelerde (İngiltere, Avusturya) gelir aktarımı sistemi uygulanmaktadır. İşsizlik sigortasından faydalanan işini kaybetmiş kişilere programa katılım belgesi verilmektedir. Bu uygulamayla katılım belgesine sahip işsiz kişileri istihdam eden işverenlere, işe aldığı kişi sayısına göre ve aldıkları kişinin ne kadar uzun zamandır işsiz olduğu göz önünde bulundurularak işsizlik fonundan ödemeler yapılmaktadır (Biçerli, 2004).

3.2.3.1.2. Kıdem Tazminatı

Kıdem tazminatı; uygulanması, hak edilmesi bakımından istihdamı koruyucu, işveren açısından işçi çıkarmayı engelleyici bir unsur olduğu söylenebilir. Kıdem tazminatı uygulaması, aynı zamanda ekonomik daralma dönemlerinde konjonktürel işsizliğin artışı engelleyip, ekonomik genişleme dönemlerinde ise aşırı istihdamı ve talep edilen işgücünü kısmakta, diğer ifade ile denge oluşturmaktadır (Gürsel & Ulusoy, 1999, s. 92).

Bazı Avrupa ülkelerinde iş akdinin çalışan kişi tarafından sona erdirilmesi durumunda da işçiye kıdem tazminatı ödenmektedir. Türkiye’de ise durum kıdem tazminatı uygulaması Avrupa ülkelerinden farklıdır. (Erol, Özdemir, & Yurdakul, 2010, s. 13).

Türkiye’de işsizlik sigortası ödeneğini hak etmek için, çalışan kendinden kaynaklanmayan, kendi arzusu dışında bir sebeple işini kaybetmesi gereklidir. Yeni bir iş bulan kişinin işsizlik sigortası ödeneği kesilir.

Kıdem tazminatı; çalışanın en az 1 yıl aynı işyerinde çalışması asıl şart olup, zorunluluk gereken durumlarla işini kaybetme ya da emekli olmak gibi işten ayrılma durumuna göre hak edilebilir.

İşsizlik ödeneğini Türkiye İş Kurumu, kıdem tazminatını ise işveren işini kaybetmiş kişiye öder.

3.2.3.2. Aktif İşgücü Politikaları

İstihdam politikaları, sosyoekonomik sistemin içindeki karmaşık istihdam düzeyinin organize edilmesini ve istihdamının artırılmasını amaçlar. İstihdam politikalarının bir bölümü de İşgücü piyasası politikalarıdır. İstihdam politikaları işgücü piyasası politikalarının yanında mali politika, endüstri politikası, iş yaratma politikaları ve kamu harcamaları politikası gibi önlemlerden ibarettir. Bu yaklaşımla aktif işgücü piyasası politikaları; vasıfsız kişileri, genç işgücünü, uzun süre işsiz kalmış olanları, özel politika grubundaki kişiler gibi toplumun her kesiminin istihdam durumunu gösterir (Biagi, 2003, s. 260).

Aktif işgücü piyasası politikalarının esas amacı, işgücü piyasasının ve işgücü yetiştirme eğitimindeki çarpıklıkları iyileştirmek ve istihdamı sağlayıp kalıcı olmasını sağlamaktır. AİPP nin gençler için en önemli faydası iş deneyimi eksikliğini giderici bir etkisi olmasıdır. İşverenler, iş deneyimi eksikliğinin etkisinden dolayı gençlerin istihdamında isteksizdir. AİPP bu eksikliği gidererek işverenlerin çekincelerinin giderdiği söylenebilir (Erdayı, 2009, s. 149).

Aktif İşgücü Piyasası Politikaların (AİPP) doğru ve yerinde uygulanması için öncelikle işçi ve işverenin politikanın uygulaması, izlenmesi ve değerlendirmesi aşamalarına müdahil olması gerekmektedir. Böylelikle istihdam hizmetlerinde işbirliği veya karşılıklı danışma gerçekleşir ve uygulanan politikaların etkisi artar (Niall O'Higgins, 2001, s. 168-169).

AİPP, kapsamı ve uygulama biçimi açısından ülkeye ya da bölgeye göre değişiklik göstermektedir. Genel olarak uygulanan AİPP politikaları; doğrudan kamu işleri yaratma programları, danışmanlık hizmetleri, rehberlik ve işe yerleştirme hizmetleri, sübvansiyonlar, bağımsız çalışma ve girişimciliğin desteklenmesi, işgücü piyasasına yönelik eğitimler ve sosyal tarafların katılımının sağlanması şeklinde sıralanabilir. Bu politikalardan; rehberlik ve danışmanlık, eğitim, işe yerleştirme çalışmaları ve sosyal tarafların katılımının sağlanması birbiri içine girmiş politikalar olup tek başlarına uygulandığında etkilerinin sınırlı olması söz konusu olabilir (Erdayı, 2009, s. 149).

3.2.3.2.1. Ücret ve İstihdam Sübvansiyonları

Ücret ve istihdam sübvansiyonları, gelişmiş ülkelerde genel olarak yapısal anlamda ortaya çıkabilecek işsizlik durumuna karşı tercih edilir. Daha çok özel politika gerektiren grupların istihdamı karşılığında işverenlere verilen finansal teşviklerdir. Her ne kadar sübvansiyonların etkinliği tartışılsa da etkinliği, sübvansiyonun türüne ve uygulanacak olan piyasaya göre farklılık göstermektedir (Gündoğan, 2001, s. 60). Sübvansiyonların süresi 6 ay ile 2 yıl arasında değişmektedir. Ücret ve istihdam sübvansiyonları ilave işçinin işveren için oluşturacağı maliyeti azaltmakta, işverenin risklerini gidermekte, işçi ayrımı yapmanın önüne geçmektedir (Biçerli, 2007, s. 452).

Sübvansiyonların iş yaratıp yaratmadığı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir ve sübvansiyonlarla ilgili iki sorundan söz edilebilir: Birincisi, işverenin daha yaşlı işçileri tercih etmeleridir ki bu durum işsizliği azalmak yerine türünü değiştirir. İkincisi ise maliyetli olmasıdır. Bu durumda genç işsizliğini azaltmak amacıyla uygulanmak istene sübvansiyonların uygulanabilirliği ülkenin zenginliği ile doğru orantılıdır (Erdayı, 2009, s. 151).

Ücret ve istihdam subvansiyon programlarını analiz eden çalışmalar sübvansiyonun sağladığı istihdamın, eski çalışanın tamamlayıcısı olmadığını, yeni istihdamın eskinin yerine geçtiğini varsaymakta, böylece teşvikle işe alınan işsiz, düzenli istihdamın marjinal verimini düşürmektedir (Özşuca, 2003, s. 143).

Ülkemizde uygulanan sübvansiyonlara örnek olarak, istihdamın artırılması amacıyla yeni işe alınacak gençlerin SSK primlerinin bir kısmının veya tamamının devlet tarafından ödenmesi uygulaması örnek verilebilir.

3.2.3.2.2. Doğrudan Kamu İstihdam Yaratma Programları

Kamuda istihdam yaratma programlarının birincil amacı işsizliğin yıkıcı etkilerini engellemektir. Bunun yanında da işsizler ile işgücü piyasası bağlantısının devam etmesini sağlamak için işsizlere gelir desteği sunmaktır (Özşuca, 2003, s. 147).

Program genelde geçici ve kısa dönemli olarak tasarlanır, kapsamı ise düşük nitelikli işlerdir. Bu nedenle uzun dönemli istihdamı sağlamada etkisiz olduğu

söylenbilir (O'Higgins, 2004, s. 31). Doğrudan istihdam programları son çaredir ve genç işsizliğini azaltmaya dönük değil gençlerin işsizlik durumunda piyasadan kopmalarını önlemeyi amaçlamaktadır (Erdayı, 2009, s. 150). Politika tüm dezavantajlı gruplar için uzun dönem işsizlikle mücadeleyi amaçlamasına rağmen daha çok gençler bu grup içinde yer almaktadır (Gündoğan, 1999, s. 52).

Kamu istihdam programının bir diğer amacı da dezavantajlı gruplara gerçekçi ortamlarda iş tecrübesi ve mesleki eğitim imkanları sunmak ve bu yolla program sona erdiğinde kamu ya da özel sektörde iş bulmalarını sağlamaktır. Programın kısıtlılığı ise katılımcıların programı daimi iş olarak algılamasıdır.

Ülkemizde Toplum Yararına Çalışma Programları (TYÇP), kamu istihdam yaratma programlarına örnek olarak verilebilir.

3.2.3.2.3. İşgücü Piyasasına Yönelik Eğitim Programları

İşsizlikle mücadelede uygulanan programlardan birisi de kişilerin işsiz kalma riskiyle karşılaşmaması yani istihdam edilebilirliğini arttırmak için becerilerini geliştirmektir. Ekonomilerin sağlıklı şekilde işleminin şartlarından birisi de işgücünü eğitmektir. Kişilere eğitim verilmediği durumda “düşük nitelik-kötü iş” döngüsü oluşabilir (Snower, 1995).

Mesleki eğitim programının hedefindeki kişiler dezavantajlı gruplardaki geçerli niteliği olmayan kişilerdir ve program genelde program gençler için düzenlenmektedir. Mesleki eğitim programının yaygınlaşması, uzun dönemde işgücünün kalitesini yükseltmesi ve yapısal işsizliği azaltması beklenir (Biçerli, Çalışma Ekonomisi, 2007, s. 460). Mesleki eğitim sayesinde eğitim sistemi ve işgücü piyasası arasındaki bağların kurulması sağlanmaktadır. Aynı zamanda istihdam becerilerini geliştirmesi sebebiyle, gençlere yönelik en etkili eğitim programının mesleki eğitim programı olduğu söylenebilir (Erdayı, 2009, s. 151).

Mesleki eğitim programı Türkiye için oldukça önemlidir. Çünkü Türkiye’de eğitim sistemi işgücü piyasasının talep ettiği nitelikte mezun verememektedir.

3.2.3.2.4. Girişimciliğin Desteklenmesi

Genç işsizler için uygulanan politikalardan birisi de gençlerin kendi işini kurmalarının eğitim ya da mali teşvikle desteklenmesidir. Gençler arasında bağımsız

çalışanların yaygınlaştırılması Avrupa Gençli İstihdam Ağı (YEN) tarafından oldukça önemsenmektedir (O'Higgins, 2004, s. 31) .

Girişimciliğin gençler için faydaları tarafından şu şekilde özetlenmiştir (Blanchflower & Oswald, 1998):

- i. Girişimcilik yeni işlerin yaratılmasını sağlar.
- ii. Piyasada tüketici lehine rekabet oluşur.
- iii. Girişimciler, gençleri istihdam ederek genç işsizliğinin düşürülmesinde olumlu etki yaratılabilir.
- iv. Gençler için, kendi işin kurma yaygınlaşır. Böylelikle genç bireylerin özgüvenleri ve refah düzeyleri artar.
- v. Genç girişimciler yeniliğe daha duyarlı olmalarının avantajını kullanabilirler.

Türkiye'de son dönemde KOSGEB ve İŞKUR'un düzenledikleri "girişimcilik destek programı" mevcuttur. İş kurmak isteyenler girişimcilik eğitimleri, hibeler ve krediler ile desteklenmektedir. Programın amacı ise genç girişimciliğinin desteklenerek istihdama katkısı olan ticari başarısı yüksek işletmelerin oluşturulmasıdır (KOSGEB, 2018).

3.2.3.2.5. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri

Genç işsizliğinin azaltılması ve önlenmesi konusunda uygulanan politikalardan birisi de, gençlerin işgücü piyasasına girmeden önce ve sonrasında meslek seçiminde, işe girişte ve çalışırken işgücüne rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulmasıdır. Gelişmiş ekonomilerde eğitimin içinde ve sonrasında işgücüne rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır (O'Higgins, 2004, s. 33-34).

İşsizlikle mücadelede mesleki danışmanlık hizmetlerinin okul çağında başlayıp, okul bitiminde ise mesleki danışmanlığın yanında iş arama destekleri sunulması kabul görmektedir. hem maliyeti düşük olması hem de daha hızlı ve pozitif sonuçlar vermesi nedeniyle mesleki danışmanlık hizmetlerinin daha çok tercih edildiği söylenebilir (Erdayı, 2009, s. 154).

Rehberlik ve Meslek Danışmanlığı hizmetlerini genel olarak; işgücü piyasası hakkında bilgilendirme, iş kulüpleri, iş yerleştirme, iş ve meslek danışmanlığı ve sosyal danışmanlık şeklinde sıralamak mümkündür (Özşuca, 2003, s. 138).

Türkiye’de çalışma hayatına hazırlık amacıyla yürütülen işgücüne yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin ortaöğretimden itibaren planlanması ve uygulanması, hem gençleri geleceğe hazırlamak hem de işsizlikle mücadele edebilmek için öncelikli olarak uygulanması gereken bir politikadır (Erdayı, 2009, s. 155).

3.2.3.2.6. Sendikaların Genç İşsizliğine Yönelik Faaliyetleri

Sendikalar sivil toplum kuruluşudur ve iş hayatı içinde önemli faaliyetler yürütmektedir. Genç işsizliği konusunda da sendikalara önemli görevler düşmektedir. En önemlisi işten çıkarma, ücretler, işçilerin uğrayabilecekleri diğer mağduriyetler gibi baskı oluşturan unsurlara karşı toplu anlaşmalarla işçilere güvence sağlamalarıdır. Sendikaların dezavantajı ise ücret esnekliği problemine neden olmalıdır (Biçerli, 2004, s. 38).

3.2.3.3. İŞKUR’un İstihdam Politikaları

İŞKUR eski adı “İş ve İşçi Bulma Kurumu” Türkiye’de iş ve işçi bulmaya aracılık eden bir kamu kurumudur. İşgücü piyasasının istihdam aşamalarında önemli rol oynar. İŞKUR, çalışmalarını Aile Çalışma Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak yürütür.

3.2.3.3.1. İŞKUR’un Tarihçesi Ve Görevleri

Türkiye’de kamu istihdam faaliyetleriyle ilgili olarak ilk hukuki düzenleme, iş hem de işçi bulma görevini icra eden özel büroların yasaklanmasını, bu işin yalnızca kamu organları aracılığıyla yerine getirilmesini öngören ve aynı zamanda ilk iş kanunu olan 1936 yılı 3008. sayılı İş Kanunu ile oluşturulmuştur. Aynı kanun İş ve İşçi Bulma Kurumunun üç yıl içinde oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Fakat II. Dünya Savaşı sebebiyle ancak 21.01.1946 tarihinde, 3008 sayılı kanun yayımlandıktan 10 yıl sonra 4837 sayılı Kanun ile kamu istihdam faaliyetlerini yerine getirmek amacıyla İş ve İşçi Bulma Kurumu (İİBK) kurulabilmiştir ve İş ve İşçi Bulma Kurumu 1946 yılında faaliyetine başlamıştır. 4837 sayılı Kanun da kurumun vazifesi işçilere niteliklerine göre işler bulmak ve işverenlere de işlerini

yerine getirecek kalifiyede işçiler bulmak olarak belirtilmiştir. İİBK 1946 yılından itibaren kendisine verilen vazifeyi uzun bir süre başarılı bir şekilde gerçekleştirmiştir. 60'lı yıllarla beraber sanayileşme süreci içerisindeki ülkelerin artan işgücü taleplerini yabancı işçiler aracılığıyla gidermeleri üzerine İİBK, başta Almaya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine işçi göndermiş, bu konuda çalışmalar yapmıştır (İŞKUR, "İŞKUR'un Tarihçesi").

25.06.2003 tarihinde kabul edilen 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile İŞKUR esas şeklini almıştır. Kanunla beraber; kurum dar kapsamlı iş ve işçi bulma faaliyetlerini bırakmış, aktif stratejiler ile birlikte çalışma kapsamını genişletmiştir. İŞKUR bugün hem çeşitli kamu kurumlarıyla birlikte iş yürütmekte hem de birçok farklı sosyal kesimlerin bulunduğu ortak ekip ve kurullar oluşturmaktadır. Bu konudaki en önemli örneklerden birisi il istihdam kurullarıdır. Bu sayede bölge müdürlüklerinin yerine, il müdürlükleri görev yapmaya başlamıştır (İŞKUR, 2007).

İŞKUR'un Görevleri (Sayın A. K., 2005, s. 19) şöyle sıralanabilir:

- Tüm ülke çapında istihdam planlarının ve işsizliğin önüne geçilmesini sağlamak,
- İşsizlik sigortası faaliyetlerini yürütmek,
- İşgücü verilerini toplamak, incelemek, üzerinde çalışmalar yapmak ve yayımlamak,
- İşgücü Piyasasında Bilgi Danışma Kurulu adında bir ekip oluşturmak ve bu ekipteki faaliyetlerin organizasyonunu yürütmek,
- İşgücü konusunda piyasadaki arz ve talep miktarının tespitini sağlamak,
- Mesleklerin daha iyi anlaşılabilmesi ve gerekli nitelikte işgücü yetişmesi için çalışmalar yapmak veya yaptırmak,
- İş ya da meslekler hakkında firma ve iş arayanlara danışmanlık hizmetlerinde bulunmak,
- İşgücünün daha fazla istihdam edilebilmesini sağlamak amacıyla mesleki alanlarda eğitim, işgücü yetiştirme ve meslekler hakkında uyum programları hazırlamak, uygulamak, halen çalışmakta olan kesime de daha donanımlı hale gelmeleri için eğitim programları uygulamak,
- Hem işçi hem de iş arama faaliyetlerinin daha düzenli bir duruma gelmesine yönelik faaliyetlerde bulunmak,

- İşgücünün hem yurt içinde hem de yurt dışında niteliklerine uygun işlere sahip olmasının sağlanması ve bu konuda işveren ile işçi arasındaki hizmet sözleşmelerinin yapılmasını sağlamak,
- Uygun iş bulunmasında zorluk yaşanan işgücü ile işverenlerin kanunen çalıştırması gereken işgücünün istihdam edilmesine destek olmak,
- Özel istihdam büroları konusunda görevlerini gerçekleştirmek,
- Gerekli durumlarda çalışma yaptığı alanla yakından ilgili ihalelere katılarak, hem yurt içinde hem de yurtdışında çeşitli işletmelere eğitim ve bilgilendirme hizmeti sunmak,
- AB ya da diğer uluslararası organizasyonların, bu konudaki çalışmalarını gözlemlemek,
- Türkiye'nin de taraf olduğu kendisinin görev alanıyla ilgili sözleşme veya anlaşmaları gerçekleştirmektir.

3.2.3.3.2. İŞKUR'un Aktif İstihdam Politikaları

Aktif istihdam politikaları; kamu ve özel sektörlerindeki istihdam faaliyetleri, destekli birtakım istihdam uygulamaları, girişimcileri teşvik edecek, gençler için hazırlanacak birtakım çalışmalar ve mesleki eğitim projeleridir. Özellikle genç nüfuslu ülkelerde istihdam politikalarından en etkili olanının mesleki eğitim projeleri olduğu söylenebilir ve işsizlerin kalifiyeli hale gelerek istihdamın artırılması amaçlanmaktadır. Mesleki eğitim yalnızca kişilerin sahip olduğu yeteneklerini değil, aynı zamanda kişilerin farklı piyasalar arasında daha dinamik bir hal almalarını sağlayarak yapısal işsizliğin hafifletilmesini de sağlamaktadır (Biçerli, 2005, s. 8).

Aktif istihdam politikaları, hem zamandır iş bulamayanları hem de eski hükümlüler ve gençler gibi çeşitli grupların istihdamını artırır. Aktif politikaları bu kişilerin topluma kazandırılmasını da hedeflemekte ve ekonomideki duraklama dönemlerinde istihdamı dengede tutmakta, genişleme dönemlerine ise emek ihtiyacını karşılamayı da amaçlamaktadır (Mahiroğulları & Korkmaz, 2005, s. 90).

3.2.3.3.2.1. İşgücü Yetiştirme Kursları

İŞKUR, işgücü piyasasındaki nitelikli işgücüne yönelik gereksinimin giderilmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik olarak işgücü yetiştirme amaçlı kurslar vermekte eğitimler düzenlemektedir. Gençlere, yetişkin işsizlere, kadın çalışanlara, engellilere ve hükümlülere dönük olarak; istihdam garantili kurslar, girişimciler için yetiştirme kursları, girişimcilik-iş kurma eğitimi ve danışmanlık hizmetleri, hükümlü ve engelliler için işgücü yetiştirme kursları düzenlenmektedir (Çetinkaya, 2008, s. 120).

Kurslara katılım için gerekli şartlar; İŞKUR'a kayıtlı olmak, işsiz olmak, işverence belirlenen özel şartlara haiz olmak, mesleğe uygun olmak, emekli olmamak, iş ve meslek danışmanlığı hizmetinden yararlanıyor olmak şeklindedir (İŞKUR, "Mesleki Eğitim Kursları").

Yükseköğretimde ve açık öğretimde okuyan öğrenciler İŞKUR'un uygun görmesi şartı ile kurslara katılabilirler.

Ayrıca isteğe bağlı sigortalılar, tarımsal faaliyet yürütenler ve sosyal yardım, özürlü maaşı ile dul ve yetim aylığı alan kişilerin de mesleki eğitimlerden yararlanabilmeleri sağlanmaktadır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri ve kalkınmada öncelikli bölgelerde, kurs için yeterli sayıda ilkokul mezunu kişi başvuramaz ise, okuma yazma bilmeyen kişiler de kursa katılabilmektedir. Kurs süreleri en fazla 160 fiili gün olup 30-40 saattir. Kurslar, iş yerinde, derslikte ya da teorik eğitim derslikte, pratik eğitim işyerinde olacak şekilde planlanabilir.

Mesleki eğitim kurslarının katılanlar için İŞKUR'un karşıladığı giderler; katılım ücreti, genel sağlık sigortası primi, iş kazası meslek hastalığı primidir (İŞKUR, "Mesleki Eğitim Kursları").

Sanayi sektöründe istihdam edilmek üzere mesleki eğitim kurslarına katılan kadınların 2-5 yaş arası çocukları için aylık 400 TL bakım desteği kurs süresince İŞKUR tarafından karşılanmaktadır.

İşyerinde düzenlenen kurslar, işbaşı eğitim programları şeklinde tanımlanmıştır. Bu kurslar, kursun tamamlanmasının ardından kendisini istihdam edecek işverenin işyerinde düzenlendiği ve kurs müddetince katılımcının ücretlerinin İŞKUR tarafından ödendiği göz önünde bulundurulduğunda, ücretin sübvansede edildiği kurslar şeklinde de tanımlanabilir.

3.2.3.3.2.2. İş ve Meslek Danışmanlığı

İş koçluğu ve özel sektör kariyer danışmanlığı gibi isimlerle de anılan bu hizmetleri İŞKUR ücretsiz şekilde sağlamakta olan bir aktif işgücü politikasıdır.

İş ve meslek danışmanlığı hizmetleri; öğrencilerin meslek seçimi; diğer çalışanlardan İŞKUR'a kayıtlı olanların iş bulma, işyerine ve mesleğe uyumlarının sağlanmasına, mesleki yeteneklerinin gelişimine, iş meslek değiştirmelerine yardımcı olur. İşverenleri de mevzuat bilgilendirme ve eleman temini konularında destek (İŞKUR, "İş ve Meslek Danışmanlığı").

İş ve meslek danışmanlığı programı çalışmaları (İŞKUR, "İş ve Meslek Danışmanlığı");

- i. **Portföy Temelli İş ve Meslek Danışmanlığı:** İŞKUR'a kayıtlı iş arayan her şahsa, işverene ve okula iş ve meslek danışmanı görevlendirilerek yürütülen bir hizmettir ve hizmetten iş arayanlar, işverenler ve öğrenciler faydalanabilir.
- ii. **İş Kulüpleri:** Aktif işgücü piyasası programıdır. Program özel politika grubunda olan kadın, genç, engelli ve göçmenler ile uzun süreli işsiz olanlara ve işsizlik ödeneği alanlara yöneliktir. Kulüpler danışmanlık hizmetleri, iş araştırma motivasyonu ve yöntem desteği hizmeti sunar.
- iii. **Okullara Yönelik Eğitici Ve Tanıtıcı Çalışmalar:** İş ve Meslek Danışmanlarının okullarda öğrencilere meslek tanıtımı ve danışmanlık hizmeti sunması şeklinde yürütülen çalışmalardır.
- iv. **Kendini Tanıma Testleri ve Meslek Seçimi:** Meslek seçimi çağına gelmiş kişilere; kendilerini tanımaları, kabiliyetlerini, zayıflıklarını fark etmelerini ve istedikleri mesleğin yeterliliklerini değerlendirerek, kişinin kendisine uygun meslek seçimi yapmasına destek olmak için yürütülen çalışmadır.
- v. **İrtibat Noktaları:** İŞKUR 2013 yılından günümüze değin 91 üniversite irtibat noktasında öğrencilere iş bulma, günümüz ve gelecek işgücü ihtiyaçları konularında gençlere hizmet vermektedir. Aynı şekilde öğrenci olmayanlara da il ilçe merkezlerinde, halk eğitim merkezlerinde, ceza infaz kurumlarında iş arama becerisi eğitimi sunmaktadır.

- vi. **Meslek Seçimine Destek Dergisi:** İşgücünün piyasa ve çalışma hayatı hakkında bilgilendirilmesi amacıyla Meslek Seçimine Destek Dergisi ücretsiz basılıp dağıtılmaktadır.
- vii. **Meslek Bilgi Merkezi:** mesleki eğitim kurumları/merkezleri, meslekler ve çalışma hayatıyla ilgili bilgiye erişimin sağlandığı merkezlerdir.

3.2.3.3.2.3. İş Arama Desteği Ve İstihdam Hizmetleri

Programın amacı İş arayan kişiye işgücü piyasasındaki mevcut boş pozisyonlar hakkında bilgi verilmesi böylece hem iş arayana iş bulma hem de işverene işçi bulma sürecinin daha kısa ve etkin hale getirilmesini sağlamaktır.

İş arama yardımları ve de istihdam hizmetlerinde uygulanan politikalar ile asıl hedeflenen amaç, iş arayan kişinin iş bulma konusundaki arzu ve inancını diri tutmaktır. Bu sebeple, iş arayan kişiye; hem boş pozisyonlar konusunda bilgi vermek, hem de mülakat teknikleri, cv oluşturma, iş aramada kullanılacak araçlar ve bu söz konusu araçların nasıl kullanılacağıyla ilgili yardımcı olmaktır (İŞKUR, 2015, s. 3-4)

3.2.3.3.2.4. Meslek Araştırması Ve İş Analizi Çalışmaları

Meslek danışmanlığında öncelikli olarak mesleklerin günümüzdeki durumu, söz konusu iş ve mesleklerde ileriki yıllarda meydana gelebilecek değişiklikler ve kişilerin eğilimi belirlenmelidir. Meslek danışmanlığında, kişinin sahip olmak istediği işle ilgili bilgilendirilmelidir. Sektör ve meslekler açısından çevredeki etkili olabilecek etmenlerin neler olduğu, mesleğin zaman içinde öneminin artması ya da mesleğin yok olması, mesleğin kişiye uyup uymadığı araştırılmalıdır. Aksi takdirde çok büyük bir alan olan iş dünyasını, bu alanda yaşanan değişimleri ve bu alanda mevcut olan gelişmeleri takip etmek zordur (Mütevelliogulları & Aksoy, 2010, s. 19).

Bugün, iş dünyasının meslek ve sektör konularının tespit ve tahlil edilmesi oldukça zordur. Örgütsel değişimler ve mesleklerin gerektirdiği değişimler meslek seçiminde tercih etme sürecini daha zor bir şekle getirmiştir. Günümüzde işçiler tarafından yoğun talep gören bazı alanların ve mesleklerin sahip olduğu bu ilginin ne

kadar süre devam edeceğini tahmin etmek te oldukça zordur. Özellikle gençler için üniversiteye giriş meslek tercihi önemli bir problem haline gelebilmektedir. Öğrencinin tercihte bulunduğu dönemde revaçta olan okul ya da bölüm ilerleyen zamanda cazibesini kaybedebilmektedir. Bu durum şu an bir mesleğe sahip, bir işe sahip olan kişiler için de geçerlidir. Bu sebeple sadece mesleğe sahip olmakla yetinmemeli bu mesleğin ileriki yıllardaki durumu da öngörülebilir (Sayın A. K., 2005, s. 410-411).

Türkiye İş Kurumu istihdam hizmetlerini yürütürken ILO'nun ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanmış olan mesleklerin unvanının, tanımının ve kodunun yer aldığı meslekler sözlüğünü kullanmaktadır. Yeni mesleklerin tespiti yapılmakta, nitelikleri ve meslek kodları belirlenmekte ve meslekler sözlüğüne eklenmektedir (TESK, 2008).

3.2.3.3.2.5. İşe Yerleştirme Hizmetleri

İşe Yerleştirme Hizmetleri, işçi eksikliğini gidermek üzere lazım olan bilgi, kabiliyet ve motivasyona sahip işçi adaylarını tespit etme ve ihtiyaç duyulan işe yerleştirme hizmetleridir.

Tablo 18: İŞKUR Yıllara Göre İşe Yerleştirme Sayıları

YIL	Yurtiçi Hizmetler					Yurtdışı Hizmetler	
	Başvuru	Açık İş	İşe Yerleştirme	İşsiz	İşyeri Ziyareti	Başvuru Sayısı	Gönderme Sayısı
2009	1.435.024	165.890	118.278	1.689.349	33.978	1.339	59.479
2010	1.217.936	368.636	205.231	1.414.541	42.025	896	54.847
2011	1.398.355	660.623	363.672	1.844.965	70.505	838	52.491
2012	2.296.325	991.804	556.587	2.372.262	183.373	1.465	57.953
2013	2.359.304	1.481.196	671.578	2.610.969	376.654	1.663	55.369
2014	2.375.583	1.735.892	701.435	2.747.978	410.734	1.555	39.644
2015	2.642.512	2.043.256	889.640	2.128.495	477.606	2.271	31.966
2016	3.316.884	2.105.436	789.133	2.372.038	552.505	3.348	23.917
2017	4.497.557	2.691.257	1.057.249	2.599.292	601.202	-	19.834

Kaynak: (İŞKUR, "İstatistikler")

Tabloda İŞKUR'a yapılan iş talep başvuruları ve işe yerleştirme rakamları verilmiştir. Yıllara göre başvuru sayısı ve işe yerleştirme sayılarında belirgin bir iyileşme vardır. İŞKUR'un İşe Yerleştirme Programının başarılı olduğu söylenebilir.

3.2.3.3.3. İŞKUR'un Pasif İstihdam Politikaları

Türkiye'de pasif istihdam politikaları İŞKUR tarafından uygulanmaktadır. Genelde pasif istihdam politikaları işsizleri işsizlik döneminde maddi olarak desteklemek şeklinde faaliyet göstermektedir. İşletmeler yönünden ise; işçi çıkartmayı engelleyecek tedbirler olarak uygulanmaktadır.

3.2.3.3.3.1. İşsizlik Sigortası Ve Kapsamı

İşsizlik sigortası, çalışmakta olan bir kişinin çalışmasına engel bir durumu olmadığı halde işini kaybetmesi durumunda işsiz kalan kişiye yapılan sigortadır (İŞKUR, "İşsizlik Ödeneği").

İşsizlik sigortası kanunu 25/08/1999 tarihinde çıkmış ve yürütmeye konulmuştur. İşsizlik sigortasıyla ilgili çalışmalar İŞKUR yürütür. İşveren işten ayrılan kişinin ayrılış bildirgesini SGK' na sunar. İşsizlik sigortasının kanununun özellikleri şöyle sıralanabilir (TBMM, 1999) :

- İşsizlik sigortası primi devlet, işveren ve sigortalı tarafından ödenir ve işsizlik sigortası ödemeleri, yönetim ve hizmet giderleri bu primlerden karşılanır.
- İşsizlik sigortası primleri, devletin yaptığı katkılar, işsizlik sigortası kanununa uymama neticesinde toplanan cezalar, katkı payları, faizler vb. işsizlik sigortası fonunda toplanır. Fon devlet garantisi altındadır.
- İşsizlik sigortası zorunludur. Sigortalı işsizlere kurumca işsizlik ödeneği sağlanır.
- İşsizlerin sağlık sigorta primleri fondan karşılanır,
- İşsizlere yeni bir iş bulma hizmeti sağlanır, mesleki kurs ve programlar sunulur.

3.2.3.3.2. İşsizlik Ödeneği:

İşsizlik ödeneği, sigortalı iken işini kaybetmiş kişilere belli süreli ödenen parasal destektir. İşsizlere kanunda belirtilen süre ve miktarda yapılan parasal ödemedir (İŞKUR, "İşsizlik Ödeneği")Toplam 600 gün sigortası olan kişiler 180 gün, 900 gün sigortalı olan kişiler 240 gün, 1080 gün sigortalı olan kişiler 300 gün süre ile işsizlik ödeneği alırlar.

İşsizlik ödeneğinden; kendi isteği dışında işten ayrılanlar, işten ayrılmadan önceki son 120 gün sigortalı çalışmış olanlar, son üç yıl içinde en az 600 gün işsizlik sigortası ödemiş olanlar ve İŞKUR' a başvurular faydalanabilir (İŞKUR, "İşsizlik Ödeneği").

Günlük işsizlik ödeneği, sigortalının son dört aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının %40'ı olarak hesaplanır. Bu şekilde hesaplanan işsizlik ödeneği miktarı, aylık asgari ücretin brüt tutarının %80'ini geçmemektedir. İşsizlik ödeneği damga vergisi hariç herhangi bir vergi ve kesintiye tabi değildir, nafaka borçları dışında haciz ve başkasına devredilemez (İŞKUR, "İşsizlik Ödeneği").

Kasım 2018 tarihinde asgari ücretle çalışmakta iken işini kaybeden kişiye 805,65 TL, aylık 3500 TL net ücretle çalışan kişiye 1389,37 TL, aylık 5000 TL net ücretle çalışan kişiye ise 1611,28 TL işsizlik ödeneği ödenmektedir (İŞKUR, "İşsizlik Ödeneği").

3.2.3.3.3. İş Kaybı Tazminatı:

Özelleştirme kapsamına alınan kurumlarda çalışan kişilerin işlerini tazminat hakkı kazanacak şekilde kaybetmeleri sonucu bu kişilere belirli süre için ödenen ücrettir (İŞKUR, "İş Kaybı Tazminatı").

Yararlanma koşulları; işyerinin özelleştirme kapsamına alınması sonucu işini kaybetmek, en az 550 gün hizmet süresi olmak ve İŞKUR'a başvurmak şeklindedir. 550 gün için 120 gün, 1100 gün için 120 gün, 1650 gün için 180 gün, 2200 gün ve üzeri için 240 gün boyunca tazminat ödenir. İş kaybı tazminatı, günlük net asgari ücretin iki katıdır (İŞKUR, "İş Kaybı Tazminatı").

İş kaybı tazminatı olan kişilere aynı zamanda iş bulma hizmeti ve mesleki eğitim hizmetlerinden faydalanma imkanı sağlanır.

3.2.3.3.3.4. Ücret Garanti Fonu

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa göre; işyerlerinin konkordato, aciz sayılma, iflas gibi nedenlerle sigortalı çalışanların aylık ücretlerini ödeyememiş durumunda, çalışanlara 3 aylık ödemeleri ücret garanti fonundan ödenmektedir (İŞKUR, "Ücret Garanti Fonu").

3.2.3.3.3.5. Yarım Çalışma Ödeneği

Doğum izninin kullanılması sonrası çocuğun hayatta olması şartıyla kadın işçilere ve üç yaşından küçük çocuk evlat edinen kişilere en az 60 en çok 360 gün boyunca haftalık çalışma süresinin yarısı kadar verilen ücretsiz izindir. Yarım çalışma ödeneğinde faydalanma koşulları; son üç yılda en az 600 gün işsizlik sigortası primi ödemiş olmak, haftalık çalışma süresinin yarısı kadar çalışmak ve doğum izni bitimi itibariyle İŞKUR'a başvurmalıdır. Yarım çalışma ödeneği alanlar için; ölüm, malullük, yaşlılık ve genel sağlık sigortası primleri karşılanmaktadır (İŞKUR, "Yarım Çalışma Ödeneği").

3.2.3.3.3.6. Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar, işsizlik yardımından faydalanamayan ya da işsizlik sigortası için gerekli koşulları sağlamayan işsizlere sunulan yardımlardır. Bu yardımlar daha çok bölgesel seviyedeki dernek, vakıf ve benzeri diğer kuruluşlarca sunulmakta olan yardımlardır. Yardımların tutarı, kuruluşların ekonomik durumları doğrultusunda değişkenlik gösterebilir. Türkiye'de işsiz ve maddi durumu yetersiz kişilere; yerel idareler, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve bazı gönüllü vakıf ve dernekler sosyal yardım adı altında yardımda bulunmaktadır (Mütevelliogulları & Aksoy, 2010, s. 20).

3.2.3.3.7. Kısa Çalışma Ödeneği

Kısa çalışma ödeneği Türkiye’de uygulanmakta olan başka bir pasif istihdam politikasıdır ve işçilerin güvenliği, korunması amacıyla uygulanmakta olan bir önlem niteliğindedir. Üretimi azalan ya da üretime ara veren işletmelerin çalışanları işten çıkarmalarını engellemesi amaçlanmıştır. İşverenin çeşitli nedenlerle işyerindeki faaliyetleri geçici süre durdurması sonucu ortaya çıkmaktadır. Kısa çalışma ödeneğinin bir diğer amacı ise çalışma yaşamını güvenceye almak yani işçilerin kendi istekleri ve haklı sebepler dışında işsiz kalmalarının önlenmesidir. 2009 yılından itibaren ülkemizde uygulanmıştır. Kısa çalışma ödeneği ilk etapta 6 aya yükseltilmiş zamanla 12 aya çıkarılmıştır (Yılmaz A. , 2005, s. 53).

3.2.3.3.4. Diğer Kuruluşların Çalışmaları

Türkiye’de İŞKUR’un yürüttüğü aktif işgücü piyasası politika ve programlarının başka diğer kamu kuruluşları, üniversiteler, vakıflar, özel eğitim kurumları, belediyeler de çeşitli aktif programlar ve projeler düzenlemekte ve yürütmektedirler.

Türkiye’de çeşitli zamanlarda Milli Eğitim Bakanlığı ve diğer bazı kuruluşlar tarafından farklı zamanlarda dezavantajlı gruplara yönelik mesleki eğitim kursları düzenlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, Halk Eğitim Merkezleri, 3308 sayılı yasaya tabi meslek kursları, Kız Pratik Sanat Okulları, gençlere yönelik çıraklık eğitimi ve özel kurslar aracılığı ile mesleki eğitim faaliyetlerinde yürütülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın tarafından yürütülen gençlere yönelik çıraklık eğitimi en kapsamlı eğitim uygulamasıdır.

Ülkemizde mesleki ve teknik eğitimin Kalkınma Planları ve Programlarında öngörülen hedeflere uygun olarak gerçekleştirilmesi için 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmıştır (Murat, 1991). Kanun sayesinde sanayi ve hizmet sektörünün ihtiyaç duyduğu orta öğretim seviyesinde eğitim görmüş, nitelikli insan gücünün okul-işletme işbirliği ile yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitimin, örgün ve yaygın eğitim yoluyla geliştirilerek yaygınlaştırılması amaçlanmıştır.

Çıraklık eğitimi ile ilköğretim mezunu olup eğitime devam etmeyen veya çeşitli sebeplerle örgün eğitim faaliyetlerinin dışında kalmış gençlerin eğitimini amaçlanmıştır. Çıraklık eğitime devam etmek için; en az ilköğretim okulu mezunu ve 14-19 yaş aralığında olmak şartı aranmaktadır. Çıraklık ve Meslek Eğitimi Yasası ile meslekî

eğitim sistemi üç alana ayrılmıştır. Bunlar; örgün meslekî eğitim, çıraklık eğitimi ve meslek kurslarıdır. Mesleki eğitim alan kişiler, işgücü piyasasının istediği niteliklere, yeterliliğe ulaşıp, bu yeterlilik düzeylerini ustalık belgesi ile belgeliendirebilirler.

Türkiye’de milli eğitim bakanlığı tarafından gençlere yönelik düzenlenen mesleki eğitim kurslarının en tanınanlarının başında Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi (LİMME) gelmektedir. 1990-1991 öğretim yılından itibaren uygulanan projenin temel amacı herhangi bir meslek sahibi olmayan genel lise mezunlarına belirli bir meslek alanında yeterlilik kazandırılması ve iş hayatına dahil edilmeleridir. Örgün ve yaygın eğitimin birbirleri ile ilişkilendirildiği LİMME’yi diğer uygulamalardan ayıran unsur ise bir meslek alanı içinde yer alan alt meslek dalları ile ilgili bütün kursları tamamlayan öğrencilere meslek lisesi diploması edindirmesidir (Biçerli, 2004, s. 286).

İşgücü piyasalarında en dezavantajlı kesimin genel lise mezunları olduğu için LİMME projesi ile sorun doğru teşhis edilmiş, ancak çözüm yetersiz kalmıştır. Yaygın ve örgün programlar arası geçişler, öğrencilerin programlara seçilmeleri, öğrencilik hakları, mezunların istihdam durumları gibi konuların belirsiz olduğu proje, yeterli ön hazırlık yapılmadan ve altyapı oluşturulmadan uygulanmaya çalışılmış ancak uygulama sonradan durdurulmuştur (Biçerli, 2004, s. 286).

Ülkemizde genç işsizliğine yönelik aktif programlar yürüten kurumlardan birisi olan KOSGEB, gençlerin istihdamına yönelik “Genç Girişimci Yetiştirme Programı” yürütmektedir. Programın temel amacı yükseköğretim öğrencilerinin girişimcilik ve kendi işlerini kurmak konusunda desteklemek ve yönlendirmektir (Tunalı, 2003, s. 37).

Ülkemizde bunların dışında üniversitelerin ve belediyelerin ve diğer yerel kuruluşların da çeşitli mesleki eğitim kursları düzenledikleri bilinmektedir.

Türkiye’de genç işsizlere yönelik aktif programları İşKUR dışında yürüten başka kuruluşlar olsa da yeterli olmadığı söylenebilir.

3.3. TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİM

Türkiye'de eğitim sistemi 1973 yılında kanunlaşmış uygulanmaya başlanan 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'da; serbest öğrenme, yaygın eğitim ve örgün eğitim olmak üzere üç başlıktan oluşur (MEB, 2018, s. XIII).

Serbest öğrenme; Örgün ve yaygın eğitim kurumları dışında genelde de deneyimlerle kazanılan, planlı olmayıp gelişigüzel edinilen öğrenme türüdür (MEB, 2018, s. V).

Yaygın eğitim; örgün eğitime dahil olmamış, yarıda bırakmış ya da örgün eğitimden mezun olmuş kişileri mesleki ve genel eğitim alanlarında örgün eğitimdeki hedeflere ulaştırabilecek şekilde planlanmış bir eğitim türüdür. Yaygın eğitim örgün eğitimin tamamlayıcısı olarak da değerlendirilebilir. Halk eğitimi, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında açılan kurslar, uzaktan eğitim, işletmelerde gerçekleştirilen teorik ya da uygulamalı kurslar, çıraklık eğitimi ve hizmet içi eğitim şeklinde olarak çeşitli uygulama biçimleri vardır (Akpınar, 2004, s. 4).

Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere yönelik olarak kazanım temelli programlarla okullarda yapılan düzenli eğitim faaliyetleridir. Örgün eğitim faaliyetleri; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim basamaklarından oluşmaktadır (MEB, 2018, s. IV).

Şekil 10 da Türk eğitim sistemi tablo halinde gösterilmiştir. Türkiye'de 1997 yılında 8 yıllık zorunlu eğitim, 30 Mart 2012 tarihinde çıkan yasa ile 12 yıllık eğitim zorunlu hale gelmiştir.

Türk eğitim sistemi; okulöncesi, ilköğretim (4 yıl + 4 yıl), ortaöğretim (4) ve yükseköğretim olarak temelde beş kademededen oluşmaktadır. Üniversite, yüksek lisans, doktora kademelerini kapsayan yükseköğretim ile anaokulu ve kreşleri kapsayan okul öncesi eğitim zorunlu değildir. Türkiye'de on iki yıllık zorunlu eğitim sistemi (4+4+4) uygulanmaktadır.

Birinci kademeyi (ilk 4) tamamlayan öğrenciler ortaokula (ikinci 4), sonrasında ise ortaöğretime (üçüncü 4) devam ederler. Ortaöğretime tamamlayan kişiler; çalışma hayatına başlayabilmekte, sınavsız ön lisans programlarına veya sınavla bir üniversitede okumaya hak kazanabilirler.

1739 Sayılı Kanunda mesleki ve teknik öğretimin amacı olarak; “*öğrencileri mesleğe, yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlamak*” olarak belirtilmiştir. 1986 yılında yürürlüğe giren 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu mesleki ve teknik eğitimi bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden düzenlemiştir (MEB, 2018, s. XV).

Mesleki ve Teknik Eğitimin Öncelikleri (MEB, 2018a, s. 21):

- *İşgücü ihtiyaçlar gözetilerek nitelikli/vasıflı iş gücü yetiştirmek,*
- *Üretim faaliyetlerine katılacak yeterlilikte işgücü yetiştirmek,*
- *Meslekî ve teknik eğitim sisteminin, kalitesini ve gelişimini yüksek standartlara ulaştırmak,*
- *İş piyasasının ihtiyaçlarına göre modüler öğretim programları hazırlamak,*
- *Ekonomide verimlilik ve rekabet gücünün artırılması için eğitimin sosyal ve sektörel entegrasyonunu sağlamak,*
- *Bireylere bir mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin yanı sıra değişime uyum sağlaması için ihtiyaç duyulan yetkinlikleri kazandırmak,*
- *Dijitalleşme süreciyle birlikte belirli alanlarda bireylere bilgi ve iletişim teknolojilerinde temel yetkinliklerin yanı sıra üst düzey becerileri de kazandırmak,*
- *Öğrencileri milli kültürümüzün temeli olan ahilik anlayışıyla ve bu anlayışa özgü iş ahlaki değerleriyle yetiştirmek,*
- *Meslekî ve teknik eğitim ile insan odaklı kalkınmanın sağlanmasında etkin yer almak,*
- *Sektörün dijital dönüşümü çerçevesinde yeni iş alanlarının oluşturulması ve istihdamın artırılmasında rol oynayan girişimcilik anlayışının kazandırılmasıdır.*

Temel mesleki eğitim sekiz yıllık eğitimden sonra başlar. 14-15 yaşlarında örgün mesleki ve teknik liselere başlayan öğrenciler 16-17 yaşlarında mezun olmaktadır. Mesleki ve teknik liselerde eğitim süresi 4 yıldır ve bu liselerde mesleki eğitim programları uygulanmaktadır (Akpınar, 2004, s. 5).

Türkiye’de hali hazırda meslek öğrenmenin yolu; örgün eğitim, çıraklık eğitimi ve yaygın eğitime kurumlarında eğitim görmektir. Türkiye’de temel mesleki ve teknik eğitim kurumlarından örgün mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları; Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Spor Liseleridir. Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları ise

Mesleki Açık Öğretim Liseleridir. Bunun yanında çıraklık eğitimi ve ön lisans programları da örgün mesleki ve teknik kurumları kapsamındadır.

➤ Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları:

1. Mesleki ve teknik Anadolu Lisesi Türleri

- Anadolu Meslek Programı
- Anadolu Teknik Programı
- Ustalık Programı

2. Çok Programlı Anadolu Lisesi Türleri

- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- Anadolu Lisesi
- Anadolu İmam-Hatip Lisesi
- Ustalık Programı

3. Mesleki Eğitim Merkezleri

- Ustalık programı

4. Spor Liseleri

➤ Yaygın mesleki ve teknik eğitim okulları:

1. Mesleki Açık Öğretim Liseleri

Çıraklık eğitimine başlamak isteyen öğrenci 14 yaşını doldurmuş olmalıdır. Çıraklık eğitimi almak isteyen bireyler mesleki eğitim merkezlerine kayıt olmalı ve eğitimlerine devam etmelidir.

Yaygın eğitim kurumlarında mesleki eğitim almak isteyenler öncelikle zorunlu temel eğitim tamamlanmış olmalıdır. Yaygın mesleki eğitim hizmetleri halk eğitim merkezlerinde verilmektedir.

Türkiye’de temel mesleki eğitim hizmetlerini yürüten kurumların neredeyse tamamı Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlıdır ve hizmetler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilmektedir (MEB, 2014, s. 15).

Mesleki ve teknik ortaöğretimi başarıyla tamamlayan kişiler mezuniyet belgesi almaya hak kazanırlar. Mezunlar iş yaşamına geçebilir veya yükseköğretime devam edebilirler. Çıraklık eğitimi bitirenler de “kalfalık belgesi” ve “ustalık

belgesi” olarak işyerlerinde kalfa ya da usta olarak çalışabilirler (Akpınar, 2004, s. 6).

Son yıllarda üniversitelerin, mesleki eğitim kurumlarının, yerel yönetimlerin ve diğer özel kuruluşların yürüttükleri yaygın eğitim faaliyetlerinin arttığı gözlenmektedir. Ayrıca özel kuruluşlar kendi bünyelerinde hizmet içi eğitim çalışmaları yürütmektedir.

Mesleki teknik lise mezunlarının önünde iki yol vardır; ya mesleği ile ilgili ya da başka alanda yükseköğretime devam etmek ya da çalışma hayatına girmek. Aynı alanda devam etmek isteyen öğrenciler için üniversiteye sınavsız geçiş hakkı tanınmakta ya da mesleği ile ilgili alanda tercih yaparsa ek puan verilmektedir.

3.3.1. Mesleki Eğitim İstihdam İlişkisi

Teknolojinin hızlı gelişimi neticesinde ortaya çıkan yeni bilimsel alanlar yeni iş alanları doğurmakta, işgücünde aranan niteliklerin de yeni iş alanlarına uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle ülkemizde nitelikli işgücüne duyulan ihtiyacı karşılamak için nitelikli, standardı yüksek, gelişimi teşvik eden, değişen ve gelişen teknolojiyle uyumlu ve mesleki eğitim zorunludur.

Türkiye’de firmalar ya da işverenler ihtiyaç duydukları nitelikli personeli bulmakta zorluk yaşarken, mesleki eğitim almış kişilerin özellikle de yükseköğretim mezunu kişilerin işsizlik oranları lise ve dengi mesleki okul mezunlarından oldukça yüksektir.

Tablo 19: Mesleki Eğitim Almış Kişilerin İşsizlik Oranları

15-24 Yaş	Lise dengi mesleki okul mezunları %	Yükseköğretim mezunları %
2014	19	28,3
2015	18,1	29,5
2016	21	30,8
2017	21,8	34,4

Kaynak: TÜİK işgücü araştırması, 2018

Problemin çözümü için İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planında; eğitim istihdam bağının güçlendirilmesi, piyasa ihtiyaçları doğrultusunda mesleki eğitim verilmesi, mesleği olmayanlara meslek kazandırmak ve aktif işgücü piyasası politikalarının etkinleştirilmesi gibi başlıklar ele alınmıştır. 2012 yılında MEB ile Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında mesleki eğitimin güçlendirilmesi amacıyla protokol imzalanmıştır. Böylelikle sanayi bölgelerinde yeni meslek eğitimi veren okulların açılması ve nitelikli eleman yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2014, s. 31).

3.1.2. Eğitim İstatistikleri

Türkiye'nin eğitim istatistikleri 2017-2018 yılları için aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 20: Ortaöğretim Kurumları Genel Müdürlüklere Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen, Derslik Sayıları (2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı)

	Eğitim Kademesi	Okul sayısı	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Derslik Sayısı
ORTAÖĞRETİM(Genel+Mesleki)		11.783	5.689.427	347.969	204.268
	Resmi	8.791	3.733.968	284.518	161.115
	Özel	2.989	559.838	63.451	43.153
	Açıköğretim	3	1.395.621	-	-
GENEL ORTAÖĞRETİM		5.717	3.074.642	159.579	96.452
Ortaöğretim Gen. Müd.		3.111	1.533.087	105.001	61.132
Özel Öğretim Kurumları Gen. Müd.		2.606	450.725	54.578	61.132
Açıköğretim Lisesi		1	1.090.830	-	-
MESLEKİ ORTAÖĞRETİM		4.461	1.987.282	145.511	75.011
Mesleki ve Teknik Lise (Resmi)		4.078	1.878.169	136.638	67.178
Mesleki ve Teknik Eğit Gen. Müd.		3.636	1.660.115	130.372	63.851
Özel Eğitim ve Rehberlik Hiz.Gen.Müd		428	25.409	6.266	3.232
Diğer Bakanlıklara Bağ. Meslek Lisesi		13	551		95
Özel Eğitim Kurumları Gen. Müd.		383	109.113	8.873	7.833
Mesleki Açıköğretim Lisesi		1	192.094	-	-
DİN ÖĞRETİMİ GEN. MÜD.		1.605	627.503	42.879	32.805

Kaynak: (MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017/18, 2018, s. 128)

*Resmî ve özel örgün öğretim toplamı

Türkiye’de 2017-2018 öğretim yılı itibariyle ortaöğretim kurumlarında toplam 5.689.427 öğrenci eğitim görmüş, öğrencilerin 3.074.642 si genel ortaöğretim kurumlarında, 1.987.282 tanesi MTEGM’ ye bağlı mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğretime devam etmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin %35 i meslek eğitimi görmüş, %11 din eğitimi almış, geriye kalan %54 ü ise genel liseye devam etmiştir.

Tablo 21: Yaygın Eğitim Kurumlarının Türlerine Göre Kurum, Kursiyer, Öğretmen Sayıları (2016/17’ Eğitim Yılı Sonu)

	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
Genel Toplam	15.032	9.087.985	76.009	92.571
Yaygın Eğitim (Resmi)	1.397	6.882.837	13.954	6.884
Resmi Yaygın Eğitim Kurumları	Mesleki Eğitim Merkezi	-	182.912	-
	Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü	22	6771	492
	Halk Eğitim Merkezi	991	6.623.197	8.623
	Bilim Sanat Merkezi	135	33720	1545
	Rehberlik Araştırma Merkezi	238	645535	3294
	Meslek Kursları	-	36237	-
	Yetişkin Teknik Eğitim Merkezi	11	-	-
Yaygın Eğitim (Özel)	13.635	2.205.148	62.055	85.687
Özel Yaygın Eğitim Kurumları	Özel Öğretim Kursları	2.523	157.122	7.130
	Motorlu Taşıt Sürücü Kursu	3.649	1.248.100	
	Muhtelif Kurslar	4.989	39.2571	
	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi	2.437	403.104	24.396
	Özel Eğitim Okulu	37	4.251	-

Kaynak: (MEB, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017/18, 2018, s. 219)

Ortaöğretim öğrencileri dışında, örgün eğitime hiç girmemiş, eğitimin herhangi bir kademesinden ayrılmış veya bitirmiş 9.087.985 kişi yaygın eğitim kurumlarında eğitim görmüştür. Bunlardan 182.912 kişi mesleki eğitim merkezlerine 6.623.197 kişi halk eğitim merkezlerine 36.237 kişi de meslek kurslarına bir meslek sahibi olmak amacıyla katılmıştır.

Ortaöğretim öğrenci sayısı ile karşılaştırıldığında yaygın eğitim kurumlarında eğitim gören kursiyer sayısı oldukça fazladır. Bu durum da esasen meslek sahibi olamayan kişilerin okul hayatı sonrası çeşitli eğitimlere katılarak meslek edinme gayretidir.

Bu durumda %65 oranında öğrencilerin genel liseye devam etmesi, lise bitiminde eğitimine devam etmemesi durumunda mesleği olmadığı için kendisini tatmin edecek ücrette iş bulabilirse vasıfsız işçi olma durumu ile karşılaşmakta ya da işsizlik sorunu ile karşılaşmaktadır.

Türkiye’de işgücü istatistiklerine göre en büyük işsizlik oranı; yükseköğretim mezunlarında %34.4 genel lise mezunlarında ise %24.4 olarak verilmiştir. Türkiye’de işgücüne en büyük katılımın %78,2 ile yüksekokul ya da fakülte bitirmiş kişiler olduğu, ardından ise %57,2 ile lise dengi mesleki okul mezunlarının işgücüne katıldığı görülmektedir (TÜİK, 2018).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada ve Türkiye’de hem 15 yaş üstü işgücünün hem de çalışmanın asıl konusu olan gençlerin işsizlikle karşılaşması, ülkelerin emek kapasitesinin atıl durumda kalması anlamına gelmektedir ki işsizlik önemli toplumsal, bireysel, ekonomik ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır. İşsizlerin içinde genç olarak nitelendirilen 15-24 yaş arası kişilerin kendi içerisinde farklı eğitim, beceri, psikolojik yapılarının olması sorunun çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Çalışmada ekonomik büyümenin genç işsizliğini azaltmada tek başına yeterli olmadığı gerekçesiyle genç işsizlik problemini çözmek için dünya genelinde ve Türkiye’de uygulanan istihdam politikaları ve politikaların genç işsizliğini azaltmadaki etkisi değerlendirilmiştir. Özellikle aktif istihdam politikalarının farklı ülkelerde ve Türkiye’de çeşitli biçimlerde uygulanması ve uygulanırken birinin ya da birkaçının aynı anda kullanılması durumlarının yaygın olduğu görülmüştür. Söz konusu politikaların seçiminde ve uygulanmasında Türkiye gibi genç nüfusun fazla olduğu ülkeler için nüfusu yapısının dikkate alınması önemlidir.

1990’lardan bu yana işsizliğin giderek arttığı gözlenmiştir. Bunun yanında genç işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarının çok üstünde olması hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için önemli bir problem haline gelmiştir. Gençler iş bulmakta özellikle de ilk kez işe girişte önemli sorunlar yaşamakta, ayrıca uzun dönem işsiz kalanlar ve düşük nitelikli olanların iş bulmakta daha fazla sorun yaşamaktadır.

Genel işsizlik sorununun sebepleri; nüfusun hızının, istihdam hızından yüksek olması, yeterli istihdam imkanını olmaması, eğitim eksikliği, vasıfsız işgücünün göç eğilimi şeklinde sıralanabilir. Genç işsizliği sorununun temelinde de benzer sebepler vardır. Bunun yanında genel ve genç işsizliği sorununun toplumsal, ekonomik ve psikolojik açıdan etkileri de benzer olmakla birlikte, gençler, kadınlar, engelliler söz konusu etkilerden yetişkinlere göre daha fazla etkilenmektedir.

Gelişmiş ülkeler genç işsizliğinde gelişmekte olan ülkelere göre gençleri istihdam etmede daha başarılı sonuçlar almıştır. Dünya genelinde genç işsizliğinin en yüksek olduğu bölgeler %51,2 Güney Afrika ülkelerinde, %35,5 Güney Avrupa ülkelerinde, %29,3 Kuzey Afrika ülkeleridir. Genç işsizlik rakamlarının en düşük olduğu ülkeler ise Asean üyesi ülkeler, Güneydoğu Asya-Pasifik ülkeleri, Doğu Asya, Kuzey Amerika, Orta Amerika, Batı Afrika ve Doğu Afrika ülkeleridir ve genç

işsizlik oranlarını %10 ve altına düşürmüşlerdir. 2017 yılında Dünya geneli genç işsizlik oranı %12,6 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ise 2017 yılı genç işsizlik oranı %20,3 ile dünya genelinin üstüne çıkmıştır.

Son yıllarda pek çok ülkede yapılan çalışmalarda ekonomik büyümenin istihdamı arttırmadığı, yani ekonomik büyüme sağlansa bile yeni iş olanakları sağlanmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Türkiye’de ekonomik büyüme dalgalı bir yapıya sahiptir ve 2009-2017 yılları arası ekonomik büyüme ortalama %4,0’dır. Genç işsizliği ise büyüme kadar dalgalı değildir. Genç işsizliği ise artan bir trende sahiptir ve 2017 yılında TÜİK verilerine göre %19,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Ekonomik genişleme olmasına rağmen yeterli istihdamın sağlanamamasının sebepleri; ekonomik büyümenin genel olarak emek dışı faktörlere dayalı olması, çalışanların ortalama çalışma saatlerinin uzun olması, teknolojik gelişmelerin istihdama olan olumsuz etkileri, ekonomik büyümenin bölgesel olarak dengesiz olması, kayıt dışı istihdamın çok yüksek olması, etkin politikaların yokluğu gibi nedenlerle ilgilidir.

Ekonomik büyümenin genel işsizlikle ve genç işsizliği ile mücadelede tek başına yeterli olmaması işgücü politikalarının önemini ortaya çıkarmaktadır. 1980 ve sonrası için küreselleşme ile birlikte hızlı değişen teknoloji, bilgi ekonomisi ve artan ulular arası rekabet işgücü piyasasını etkilemiş ve eğitilmiş, becerikli ve genç işgücüne olan gereksinim artmıştır ve dolayısıyla bu süreç işsizlikle mücadelede aktif işgücü politikalarının önemini daha da belirgin hale getirmiştir.

Genç işsizliği probleminin çözümüne katkı sağlamak üzere doğru politika ve programlar üretilmesi ve uygulanması için gençlerin işgücü piyasasında karşılaştıkları sorunları anlamak gereklidir. Gelişmiş ülkelerde işsiz kalmış kişilere devlet finansal destek sağlarken gelişmemiş ülkelerde aileler gençlerin iş aramasına finanse etmektedirler. Ancak birçok aile bu gerekli finansal kaynağa sahip değildir. Bu durumda gençler düzenli ve ücretli işin yokluğunda ya kayıt dışı ve düşük ücretli işi kabul edecek ya da işsizliğin sosyal, ekonomik ve psikolojik etkileri ile yüzleşecektir. Politikalar sadece işsiz gençleri değil dezavantajlı diğer gençlere de odaklanmalıdır.

Dünya genelinde birçok ülkede olduğu gibi Türkiye işgücü piyasasında da gençlerin durumu ile ilgili ciddi sorunlar mevcuttur. Nüfusun önemli kısmı 15-24 yaş arası gençlerden oluşmaktadır. Özellikle 12 yıllık zorunlu eğitim ile eğitim süresi uzamış ve gençlerin işgücüne katılım oranları azalmıştır.

Türkiye’de ciddi bir genç işsizlik sorunu yaşanmaktadır. Küreselleşme ile birlikte teknoloji ve bilgi kullanımı hızlanmıştır, fiziksel ve geleneksel işler azalmıştır. Bu durumda köyden kente gelen genç nüfusun eğitim seviyesinin düşük olması ve işgücü piyasasının talep ettiği bilgi, eğitim, mesleki eğitim ve becerilerden yoksun olması gençlerin istihdamını zorlaştırmakta ve genç işsizliği oranları artmaktadır.

Türkiye’de eğitim seviyesine göre en büyük genç işsizlik oranlarını yüksekokul mezunlarındadır. 2014-2017 yıllarında yükseköğretim mezunlarında işsizlik artmış ve 2017 de %34,4 e ulaşmıştır. Yüksekokul mezunlarından sonra en büyük işsizlik oranı genel lise mezunlarında görülmektedir. 2017 yılında en düşük işsizlik rakamları ise okuma yazma bilmeyen gençlerde %12,1 ve sonraki en düşük oran ise ortaokul ve dengi mesleki ortaokul mezunlarında % 13,8 olarak kaydedilmiştir. Bütün eğitim seviyelerinde genç işsizlik oranları her yıl yükselmekte olduğu görülmektedir.

Öte yandan eğitim seviyesi yüksek olan kişilerde işsizlik oranlarının fazla olması ekonomik açıdan önemli bir sorundur. Çünkü durum ülke ekonomisinin eğitim seviyesi yüksek gençleri istihdam etmede gerek nitelik gerekse nicelik açısından yetersiz olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda eğitim seviyesi yüksek gençlerin eğitim hayatı ile iş hayatı arasında bir denge kurulamaması, gençlerin işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan nitelikleri taşımadığını göstermektedir.

Türkiye’de gençlerin işsizlik nedenleri çeşitlilik göstermekle beraber temel neden gençlerin işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu vasıfları taşınamamasıdır. Bunun yanında iş arama konusunda yeterli bilgiye sahip olmama, kariyer danışmalığı alamama, tecrübe eksikliği, yeterli yeni iş yaratılamaması Türkiye’de genç işsizliğinin diğer nedenleridir.

Kalkınma planlarında işsizlikle mücadele için önlemler alınması konusu dikkate alınmış ancak bu önlemler genelde ekonomik büyüme ile işsizliğin azaltılacağı varsayımı dikkate alınarak hazırlanmış fakat kalkınma planlarındaki hedeflere ulaşamamıştır. Yakın zamanda uygulanmış olan Onuncu Kalkınma Planında 2018 için genç işsizliği hedefi %13 olarak belirlenmiş ancak %20 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Ülkemizde işsizlik sorununun çözümünün ekonomik büyüme ile sağlanamaması sonucunda işgücü piyasası önlemlerine daha fazla önem verilmiş ve aktif işgücü piyasası politikaları ve projeleri uygulanmaya başlamıştır. Türkiye’de

aktif işgücü politikalarının uygulayıcı olan İŞKUR; eğitim programları, iş ve kariyer danışmanlığı hizmetleri, sübvansiyonlu istihdam programları gibi programlar yürütmektedir ancak programlar yeterli etkinlikte değildir.

İŞKUR yanında Türkiye’de diğer kamu kuruluşları, üniversiteler, vakıflar, özel eğitim kurumları, belediyeler de çeşitli aktif programlar ve projeler düzenlemekte ve yürütmektedirler.

İş bulmada yardımcı olan özel web siteleri, günlük basın yayın organları da işverenle işçiyi buluşturan, daha hızlı daha kolay iş bulma imkanı sağlayan kuruluşlardır.

Ancak bütün bu çalışmalar genç işsizliğini istenilen düzeye çekmeye yetmemektedir.

Türkiye’de genç işsizliğine ilişkin politika önerileri şunlardır:

1. Genç işsizliği sorununun yalnızca ekonomik büyüme ile çözülebilecek bir sorun değildir. Bu sebeple daha etkin daha yenilikçi ve gençlerin istihdamını artırıcı bir istihdam stratejisi oluşturulmalı ve aktif istihdam politikalarına ağırlık vererek gençlerin kendilerine uygun iş bulma gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir. İstihdam stratejileri belirlenirken de öncelikle Türkiye işgücü piyasasının kendine özgü özellikleri ve işgücü piyasasının ihtiyaçları dikkate alınmalıdır. Çünkü değişen piyasa koşullarına göre ihtiyaç duyulan işgücünü hazırlayan politikalar ve programlar istihdamı arttırmada önemli bir değişkendir.
2. Aktif programlar uygulanmadan önce genç hedef kitlenin doğru seçilmesi, bu hedef kitlenin ihtiyaçlarının doğru bir biçimde belirlenmesi ve bu ihtiyaçlara uygun etkin olan politika ve programların geliştirilmesi gereklidir. Politika ve programlar doğru seçildiğinde pasif istihdam programlarına olan ihtiyaç otomatik olarak azalacaktır. Bu yüzden ülke ve il bazında işgücü piyasası ihtiyaç analizleri yapılmalı ve bu analiz sonuçlarına göre aktif programlar düzenlenmeli ve mevcut programlar geliştirilmelidir.
3. İşgücü piyasasında hedeflenen grubun karşılaştığı sorunların ayrıntılı olarak bilinmesi işgücü piyasası bilgi sisteminin iyi ve doğru işlemesine ile mümkündür. Bu sebeple Türkiye’de de etkili işgücü piyasası programları oluşturmak için öncelikle şeffaf ve iyi işleyen bir işgücü piyasası bilgi sisteminin kurulması şarttır. İşgücü piyasası ihtiyaçları bilinmeden hem işe yerleştirme hizmetlerinin hem de eğitim programlarının sağlıklı bir şekilde uygulanması mümkün gözükmemektedir.
4. Aktif işgücü politikalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, yanlışların giderilmesi gelecekte doğru politikalar uygulamak için önem arz etmektedir. İzleme ve

değerlendirme çalışmaları işsizliği azaltıcı kamu kaynaklarını kontrol etmek için de önemlidir. Bu anlamda uygulanan politikaların etkilerini değerlendirilmesi ve düzeltmelerin yapılması için ülkemizde bir değerlendirme sistemi oluşturulması şarttır.

5. Ülkemizdeki özel istihdam büroları sadece işe yerleştirme hizmeti sunmaktadır. Esasen özel istihdam büroları birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi aktif işgücü politikalarında daha çok görev alıp örneğin; mesleki deneyimi sağlama, mesleki eğitimi verme, yenileme eğitimleri düzenleme ve danışmanlık gibi görevler üstlenmelidir.
6. Aktif işgücü politikalarının uygulanması direkt olarak kamu istihdam kurumlarına düşse de, diğer kamu kurumları, işçi ve işveren örgütlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve diğer sosyal tarafların da uygulamalara katılımı, görüşleri politikanın etkinliğini arttıracaktır.
7. Genç işsizliğini azaltmak amacıyla, bir yandan işgücü piyasasının ihtiyaçlarının analizleri periyodik olarak yapılmalı, işveren ve işçinin bilgi eksikliği giderilmeli ve sorunun çözümüne ilişkin alınan tedbirlerin uygulanması için ülkedeki genç işsizliğinin azaltılması amacının sağlayıcıları olan devlet, işçi, işveren ve iş bulmada yardımcı kurumların katılımıyla eylem planları hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
8. Aktif istihdam politikalarını uygularken de işverenden kaynaklanan ayrımcılığın azaltılması ve yine genç işsizliğinin önemli nedenlerinden biri olan etkin iş arama olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir.
9. İşsiz gençlerin tespitini sağlayacak, genç işgücü ve işgücü piyasası arasındaki sorunları belirleyecek ve doğru müdahale yapılmasını sağlayacak bir gençlik profili oluşturulmalıdır.
10. Genç işsizliği sorununun bir parçasını da eğitimle ilgilidir. Türkiye’de zorunlu eğitim 12. sınıf düzeyine kadar devam etmektedir. Ancak zorunlu eğitimi bitirmiş bir genç eğer bir meslek lisesini bitirmedi ise işe giriş için çok önemli bir kriter olan “meslek sahibi olma” dan yoksundur. 18 yaşında bir meslek sahibi olmayan gencin çalışabileceği iş vasıfsız bir iştir. Bu sebeple Türkiye’de mesleki eğitim ve teknik veren liseler ve ortaokullar yaygınlaştırılmalıdır. Ve mesleki eğitimle ilgili sorunlar çözülmelidir. Bu sorunlar;
 - Mesleki ve Teknik Lise öğrencileri için uygulanan staj programları okula göre değişiklik gösterse de genelde 11. veya 12. Sınıf düzeyinde başlamaktadır. Stajlar sayesinde gençler deneyim sahibi olmakta ve okuldan

iş geçişleri daha kolay olmaktadır. Ancak staj uygulaması hem daha erken başlaması hem de firmalara stajyer öğrenci almakta teşvik sağlanması ve stajların daha iyi denetlenmesi gençlerin daha iyi eğitilmelerini ve staj gördüğü alanda istihdam edilmeleri kolaylaştıracaktır.

- Mesleki ve teknik eğitimin farkındalığı artırılmalıdır. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim daha çok ikinci hedef olarak görülmekte, sosyal ve ekonomik değer daha çok genel ortaöğretim ve yükseköğretime yönelmekte, bu da başarılı öğrencilerin mesleki eğitimi tercih etmesinin önünde engel teşkil etmektedir. Yükseköğretime yönelen algı sebebiyle mesleki ve teknik okul mezunlarının yükseköğretime geçiş başarıları düşüktür. Mesleki ve teknik eğitime yönelik algıyı olumlu hale çevirecek sektörel işbirlikleri ve proje yarışmaları düzenlenmelidir.
- Sektörler mesleki ve teknik eğitim mezunlarına istihdamda öncelik vermesi ve mesleki eğitim alanı ve seviyesine göre farklı ücret uygulaması yapılması sağlanmalıdır.
- Mesleki eğitim programları yoğunluğu azaltılmalıdır. Akademik derslere ilave mesleki dersler de eklendiğinde öğrenciler başarısız olabilmekte ve uygulama yapamamaktadır.
- Mesleki ve teknik eğitimin farklı programları arasında yatay geçiş imkânları esnek olmasına rağmen yükseköğretimin bu alandaki mezunlardan yeterince yararlanamamaktadır. Bu nedenle meslekî ve teknik eğitimin farklı programlarından mezun olanların alanlarında yükseköğretime devamını sağlayacak ve temel eğitim, meslekî orta ve yükseköğretimi bütüncül bir anlayışla gözetilen bir yapıya duyulan ihtiyaç giderilmelidir.
- Özel sektör ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının Türkiye’deki sektör liderleri ile yeterince etkileşimde değildir. Dolayısıyla bu etkileşimin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının büyük bir kısmının mezuniyet alanlarında istihdam imkânı aramadıkları veya bulamadıkları görülmektedir. Meslekî ve teknik eğitimin maliyeti göz önüne alındığında bu açmaz istihdamın ötesinde pahalı olan meslekî eğitimin yatırım verimliliğini de düşürmektedir.
- Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında döner sermaye kapsamında uygulamalı eğitim yoluyla yapılan üretimler ülke ekonomisine katkıda bulunmakta ve uygulamalı eğitimin kalitesini ve cazibesini artırmaktadır. Bu

işletmelerin etkili ve amacına uygun bir şekilde çalışması için Mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki döner sermaye işletmelerinden mevzuat gereği yapılan peşin kesintiler azaltılmalı ya da kaldırılmalıdır.

- Daha nitelikli işgücü yetiştirilmesi için mesleki eğitim veren öğretmenlerin yeterlilikleri sürekli geliştirilmelidir.

11. Bir mesleğe dönük eğitim vermeyen liselerden mezun olan gençler eğer yükseköğretime devam etmeyecekse piyasa gereksinimlerini karşılamayan işgücü olduğu için iş bulması zorlaşmaktadır. Türkiye’de üniversite sınavına 2018 yılında 2 milyon 260 bin 273 kişi katılmıştır. Sınava katılan kişiler arasında meslek lisesi mezunlarının oranlarının düşük olması meslek sahibi kişiler yüksek öğretime yönelmeden daha kolay iş bulabilmektedir. Dolayısıyla üniversiteye gitme istekleri diğer liselere göre daha azdır. Eğitim durumların göre işsizlik rakamları bize yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sebeple Türkiye’de Anadolu Lisesi sayısı azaltılmalı ve Mesleki ve Teknik Lise sayısı artırılmalıdır. Liseyi bitiren gencin bir mesleğinin olması iş bulmasını ve bulduğu işte kalıcı olmasını kolaylaştıracaktır.

Ülkemizdeki mesleki eğitim kurumlarının yaygınlığı, mesleki eğitim kurumlarına duyulan ihtiyaç göstermektedir ki lise eğitimi büyük oranda mesleki ve teknik lise şeklinde verilmelidir.

12. Eğitim sistemi işgücü piyasası bağlantısı istenildiği ölçüde güçlü değildir. Öncelikle işletmelerin ve işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde eğitim sistemi revize edilmelidir. Meslek Liselerinde yeterli olmasa da staj uygulaması var iken üniversitelerde staj uygulaması daha yetersizdir. Dolayısıyla yükseköğretimdeki öğrenciler için de staj uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır.

13. Türkiye’de gençlere yönelik işgücü politikalarının başarılı olması için en önemli etkenlerden birisi de ekonomide yeni yatırımların yapılması, dolayısıyla genç işgücüne olan talebin artırılmasıdır. Yeterli istihdam yaratmayan ekonomide aktif politikaların genç işsizliği ile mücadelede başarılı olunması mümkün değildir.

Ülkemizdeki meslek grubuna göre istihdam oranları dikkat çekicidir. Türkiye’de 2017 yılı itibari ile yaklaşık 32 milyon 295 bin işgücünün 28 milyon 712 bini istihdam edilmiştir. Oransal olarak Türkiye’nin son 1 yılı incelendiğinde genel olarak istihdamın hizmet sektöründe gerçekleştiği görülmektedir. Çalışanların %52,8

hizmet sektöründe, %20,9 u tarım sektöründe, %18,6 sı sanayi sektöründe ve son olarak %7,6 sı da inşaat sektöründe istihdam edilmektedir.

Sonuçlar bize sanayi ve tarım sektörlerinde yatırımlara yönelmemiz gerektiğini göstermektedir. Böylelikle yeni iş alanları oluşturulması ve genç işsizliğinin azaltılması mümkündür.

14. Yatırım yapmasını, yeni iş alanları oluşturmasını istediğimiz işverenler ve girişimciler için de başta vergilerin düşürülmesi, SSK primlerini düşürülmesi, bürokratik işlemlerin azaltılması ve güvenceli esnek çalışma yöntemlerinin mevzuatta düzenlenmesi ile yeterli sayıda iş alanı ve istihdam sağlanabilir.
15. Türkiye'deki gençlerin en büyük handikaplarından birisi de gençlerin memur olma isteğidir. Gençlere memuriyetten ziyade ticaret, sanayi, üretim, ürün geliştirme ve girişimcilik gibi piyasa gerekliliklerine uygun alanların önemi kavratılmalı ve eğitim yıllarında uygulama yapabilecekleri programlar oluşturulmalı, gençlere maddi ve manevi olarak iş kurma desteği sağlanmalıdır.
16. Genç işsizliği ile mücadelede istihdamın genişletilmesinin yanında çalışanların çalışma şartlarının iyileştirilmesi de gerekmektedir. Çalışma koşullarının iyileştirilmesi için AB, ILO, BM, Dünya Ticaret Örgütü, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların yaklaşımları dikkate alınmalıdır. Bunu yanında ülke içinde hükümet, sendikalar, meslek odaları etkin diyalog kurabilmeli ve sorumlu davranmalıdırlar. Aynı zamanda genç işsizliğini azaltabilmiş ülkelerin deneyimlerinde yararlanılabilir.
17. Türkiye'de aktif işgücü politikalarının uygulayıcısı olan İŞKUR'a politikaları yürütebilmesi için daha fazla kaynak verilmelidir. Aynı zamanda İŞKUR'un kurumsal kapasitesi artırılmalıdır.
18. İŞKUR ihtiyaç duyulan meslekleri yöresel bazda belirlemeli, il bazında işgücü ihtiyaç analizleri yapılmalı, işsizlik ve mesleki eğitim ihtiyaçları belirlenmeli bu ihtiyaçlara göre aktif işgücü politikaları planlanmalı ve uygulanmalıdır. Devamında ise bilgi birikim sağlanmalı, değişimler izlenmeli ve değişimlere göre politika revizyonları yapılmalıdır.
19. İŞKUR rekabetçi ve özerk bir yapısı olmalı ve bulunduğu ilin işgücü piyasası ihtiyaçlarına göre gereken aktif işgücü piyasası politikalarını planlayabilmesi ve uygulayabilmesi politikaların başarısını arttıracaktır.
20. İŞKUR il teşkilatları; Sanayi Siteleri, KOBİ'ler, Sanayi ve Ticaret Odaları, Esnaf Kuruluşları, KOSGEB Birimleri ve SYDV ile işbirliği içinde olmalı ve İl İstihdam

Kurulları daha etkin olmalıdır. Aynı zamanda İŞKUR sosyal ve sivil toplum kuruluşları ile diyaloglarını güçlendirmelidir.

21. İŞKUR çalışanlarının kapasitesi artırılmalı, gerektiğinde psikolog ve sosyolog gibi uzmanlardan destek alınmalıdır.
22. İŞKUR mesleki eğitim programlarının organizasyonu için üniversiteler, sosyal ortaklar ve yerel otoriteler ile işbirliğini arttırmalıdır.
23. İŞKUR'un iş ve meslek danışmanlığı faaliyetleri daha etkin hale getirilmeli gerekmektedir. Meslek danışmanları kadrosunu gerekli ve donanımlı uzman personelden oluşturmalı, meslek danışmanlığı hizmetini de ülke düzeyinde etkin ve yaygın olarak vermelidir.
24. İŞKUR uyguladığı politikaların sonuçlarını izlemeli; eksiklerini, artılarını sürekli değerlendirip eksikler konusunda politika belirleyicilerine geri dönüt vermelidir.
25. Türkiye'de işsizliğin yol açtığı; intihar, boşanma, cinayet, işsiz kalan anne babanın çocuklarının durumu, beyin göçü gibi toplumsal etkileri ilgili kapsamlı veri toplama çalışması yapılması gerekmektedir. Elde edilecek verilerle işsizliğin yıkıcı etkileri daha net oraya çıkarılıp konun çözümü ile ilgili toplumsal paydaşlar artırılıp daha kapsamlı önlemler alınması sağlanabilir.

Sonuç olarak gerek literatür çalışmaları gerekse alan araştırması sonuçları bize genç işsizliğin çözümü için ekonomik büyümenin yeterli olmadığını, genç işsizliğini azaltmak için; ekonomik büyümenin sağlanmasının yanında Aktif İşgücü Politikalarının bölgesel olarak doğru belirlenmesi ve uygulanması, eğitim alanında genel kültür ağırlıklı eğitim veren ortaöğretim kurumlarının Mesleki ve Teknik Eğitim veren ortaöğretim kurumlarına dönüştürülmesi bir diğer deyişle lise mezunu olan herkesin bir mesleki yeterliliğe sahip olması önerilmektedir. Böylelikle ülkenin geleceği olan gençlerin işsizlik problemlerinin azaltılması öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Y. (2002). *İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri* (4 b.). Bursa: Vipaş A.Y. Yayınevi.
- Afşar, M. (2009). Türkiye'de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyümenin İlişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 85-98.
- Aghion, P., & Howitt, P. (1994). Growth and unemployment. *The Review of Economic Studies*, 61(3), 477-494.
- Akay, H. K., Aklan, N. A., & Çınar, M. (2016). Türkiye Ekonomisinde Ekonomik Büyüme ve İşsizlik. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 209-226.
- Akçacı, T., & Erol, S. (2012). *Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri*. Ankara: Orion Kitabevi Yayınları.
- Akçoraoğlu, A. (2010). Employment, Economic Growth and Labor Market Performance: The Case of Turkey. *Ekonomik Yaklaşım*, 21(77), 101-114.
- Akgeyik, T., & Karagöl, E. (2004). Economic Growth and Unemployment in Turkey: An Empirical Study. *Journal of International Business and Economic*, 2(1), 182-188.
- Akkaya, Y., & Gürbüz, R. (2012). Ekonomik Büyüme ve İşsizlik. (79).
- Akpınar, A. (2004). *3 Türkiye'de Temel ve Mesleki Eğitim*. Ankara.
- Aktan, C. C. (2008). *Yeni İktisat Okulları* (2 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Apergis, N., & Reztis, A. N. (2003). An Examination of Okun's Law: Evidence From Regional Areas in Greece. *Applied Economics*, 35(10), 1147-1151.
- Aren, S. (2005). *İstihdam, Para ve İktisadi Politika* (6 b.). Ankara: Savaş Yayınevi.
- Arslan, G. E. (2013, 12). Ekonomik Büyüme, Kalkınma ve Gelir Dağılımı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(2), 45-52.
- Ata, N. (2007). Türkiye'de İşgücü Piyasasının Yapısı ve Genç İşsizlik. *TİSK Akademi*, 2(özel sayı-1), 109-118.

- Awogbenle, A. C., & Iwuamadi, K. (2010). Youth Unemployment: Entrepreneurship Development Programme as an Intervention Mechanism. *African Journal of Business Management*, 4(6), 881-835.
- Ay, S. (2012). Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 19(2).
- Ball, L., Leigh, D., & Loungani, P. (2013). Okun’s Law: Fit at 50? *NBER Working Paper*(186668).
- Baran, A. G. (2013). Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış. *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 6-25.
- Barışık, S., Çevik, E. İ., & Çevik, N. K. (2010, 07-12). Türkiye’de Okun Yasası, Asimetri İlişkisi ve İstihdam Yaratmayan Büyüme: Markov-Switching Yaklaşımı. *Maliye Dergisi*(159), 88-102.
- Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2004). *Economic Growth*. Massachusetts London, England: The MIT Press Cambridge.
- Basmacı, G. S. (2011). *Genç İşsizliği ve Türkiye’de Genç İşsizliğine Yönelik Çözüm Arayışları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü.
- Bayrak, R., & Tatlı, H. (2016). Short and long term analysis of some factors effecting youth unemployment in Turkey. *Theoretical and Applied Economics*, 3(608), 229-242.
- Bayraktar, S., & İncekara, A. (2013, 01). Türkiye’nin Genç İşsizlik Profili- Profile of Youth Unemployment in Turkey. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 15-38.
- Beaton, K. (2010). Time Variaton in Okun’s Law: A Canada and U.S. Comparision. *Bank of Canada Working Paper*(7), 1-15.
- Biagi, M. (2003). *İş Yaratma ve İş Hukuku, Korumadan Öngörülü Eyleme*. İstanbul: Mess Yayınları.
- Bıçerli, K. (2004). *İşsizlikle Mücadelede Aktif İstihdam Politikaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bıçerli, K. (2005). Aktif istihdam politikaları işsizliği azaltır mı? *Çimento İşveren Dergisi*, 6(19).

- Biçerli, K. (2007). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Bilen, M. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Genç İşsizliğine Yönelik Sosyal Politikalar*.
- Blanchflower, D. G., & Oswald, A. J. (1998). *Entrepreneurship and the Youth Labour Market*.
- Bocutoğlu, E. (2012). *İktisadi düşünce tarihi*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Bocutoğlu, E. (2015). *Makro İktisat*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Bölükbaş, M. (2018). Do Inflation And Economic Growth Substantially Affect Youth Unemployment? Evidence From 20 Emerging Economies. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 55-66.
- Brauninger, M., & Pannenber, M. (2002). Unemployment and Productivity Growth: An Empirical Analysis Within the Augmented Solow Model. *Economic Modelling*, 19(1), 105-120.
- Buluttekin, M. B. (2008). *Türkiye'deki Genç İşsizliği Sorununun Makroekonomik Boyutları ve "Avrupa İstihdam Stratejisi" Çerçevesinde Çözüm Politikalarının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ceylan, S., & Şahin, B. Y. (2010). İşsizlik ve Ekonomik Büyüme İlişkisinde Asimetri. *İstanbul Doğu Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 157-165.
- Choundry, M. T., Maretti, E., & Signorelli, M. (2012, 04). *Research Gate*. 10 26, 2018 tarihinde Research Gate: <https://www.researchgate.net/publication/265202166> adresinden alındı
- Cuaresma, J. C. (2003). Okun's Law Revisited. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 65(4), 439-451.
- Çapar, S. D. (2012). *İstihdamın Artırılmasında Aktif İşgücü Politikalarının Rolü*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Çelik, K. (2011). *Makro İktisada Giriş*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Çetinkaya, E. (2008). *Türkiye'de Genç İşsizliği İle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikaları*. Sakarya.
- Çetinkaya, E. (2010). Genç İşsizliğinin Teorik Açıklamaları. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*.

- Çoban, O. (2009). *Makro İktisat*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Çondur, F., & Şimşir, N. C. (2017). Türkiye’de Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Genç İşsizlik İlişkinin Analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*(2), 44-59.
- Demiray, H. T. (2003). *Türkiye’de Genç İşsizliği ve Yükseköğretim Mezunu Gençlerin Çalışma Yaşamına Geçişteki Sorunları*. Ankara.
- Demirgil, H. (2010). Okun Yasasının Türkiye İçin Geçerliliğine Dair Ampirik Bir Çalışma. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 139-151.
- Dereli, T. (2007). *Türkiye'nin İstihdam Sorunu İşsizlik ve Bazı Çözüm Önerileri*. İstanbul: Mercek Dergisi MESS Yayınları.
- Dinler, Z. (2011). *İktisada Giriş* (17 b.). Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- DISK. (tarih yok). *6,1 Milyon İşsiz: İşsizlik Kiskacında Kadınlar ve Gençler Var*. 1 1, 2019 tarihinde Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu: <https://disk.org.tr/2018/03/61-milyon-issiz-issizlik-kiskacinda-kadinlar-ve-gencler-var/> adresinden alındı
- DPT. (1963). *Kakılma Planı (Birinci Beş Yıl)*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı: <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCE4A2B5A9FE13949B> adresinden alındı
- DPT. (1968). *II. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı: <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC9C34CFA04C7928C4> adresinden alındı
- DPT. (1973). *III. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı: <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC0B42818B57DD3287> adresinden alındı
- DPT. (1979). *IV. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANI*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı: <http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC0B42818B57DD3287> adresinden alındı

- DPT. (1985). *V. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
<http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebContentGosterim.aspx?Enc=51C9D1B02086EAFBDCF6B4EA3F896DFD> adresinden alındı
- DPT. (1990). *VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
<http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC1D20ECF6C1940897> adresinden alındı
- DPT. (1996). *VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
<http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterm.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC511D74F7DFC4C49E> adresinden alındı
- DPT. (2001). *VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
<http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebContentGosterim.aspx?Enc=51C9D1B02086EAFBDCF6B4EA3F896DFD> adresinden alındı
- DPT. (2007). *IX. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 18, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
<http://www3.kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebContentGosterim.aspx?Enc=51C9D1B02086EAFBDCF6B4EA3F896DFD> adresinden alındı
- DPT. (2014). *X. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. 11 19, 2018 tarihinde Devlet Planlama Teşkilatı:
http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/view/15089/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1.pdf adresinden alındı
- Dritsaki, C., & Dritsakis, N. (2009). Okun's Coefficient for Four Mediterranean Member Countries of EU: An Empirical Study. *International Journal of Business and Management*, 4(5), 18-26.
- Dursun, S., & Serpil, A. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1).

- Düğer, İ. H., & Dulupçu, M. A. (2000). *İktisada Giriş*. İstanbul: Graphis Yayınları.
- Ekin, N. (2007). *Gelişen Ülkelerde ve Türkiye' de İşsizlik*. İstanbul, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.
- Ercan, H. (2007). Avrupa İstihdam Stratejisi ve Genç İstihdamı. *TİSK Akademi*, 2(özel sayı:1), 23-35.
- Erdayı, A. U. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*, 3, 133-162.
- Eriksson, C. (1997). Is there a trade off between employment and growth? *Oxford Economic Papers New Series*, 49(1), 77-78.
- Erol, H., Özdemir, A., & Yurdakul, M. (2010). Türkiye'de İşsizliğin Yol Açtığı Olumsuz Sonuçların Giderilmesinde 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun İşlevi. (Ö. F. Çolak, Dü.) *TİSK Akademi*, 5(10), 6-37.
- Erol, M. (2010). Ekonomik Kriz ve KOBİ'ler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 165-181.
- Eser, B. Y. (2012). *Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi: Türkiye Uygulaması*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eşiyok, B. A., & Sekmen, F. (2012). *Türkiye Ekonomisinde Bölgesel Gelişmişlik Farkları, Doğu Anadolu'nun Bölgesel Gelişmedeki Yeri ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayını.
- EURONEWS.(2018,09 25) www.euronews.com:
<https://tr.euronews.com/2018/09/21/turkiye-nin-beyin-gocu-sorunu-diplomali-gocmenler-anlatiyor> adresinden alınmıştır (2019, 01 24).
- Fisunoğlu, M., & Tan, B. K. (2009). Keynes Devrimi ve Keynesyen İktisat. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 20(70), 31-66.
- Freeman, D. G. (2000). Regional Tests of Okun's Law. *International Advances in Economic Research-IAER*, 6(3), 557-270.
- Freeman, R. (1979). Why is there a youth labor market poroblem? *National Bureu of Ekonomik Research*.

- Gediz, B., & Yalçinkaya, H. (2000). Türkiye’de İstihdam- İssizlik ve Çözüm Önerileri: Esneklik Yaklaşımı. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi*(6), 162.
- Ghose, A. K., Majit, N., & Ernst, C. (2008). *Global Employment Challenge*. ILO.
- Göçer, İ., & Erdal, L. (2015). The Relationship between Youth Unemployment and Economic Growth in Central and Eastern European Countries: An Empirical Analysis. *Çankırı Karatekin University Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 5(1), 173-188.
- Gökdere, A. (2013). *Türkiye İşgücü Piyasası Analizi*. Ankara: İşkur.
- Gül, H. E., & Çevik, B. (2014). *2010 ve 2012 Verileriyle Türkiye’de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması*. Ankara: Türkiye İş Bankası A.Ş. Yayını.
- Güler, B. K. (2006). İşsizlik ve Yarattığı Psiko-Sosyal sorunların Öğrenilmiş Çaresizlik Bağlamında İncelenmesi. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, 55(1).
- Günaydın, D., & Çetin, M. (2015). Genç İşsizliğinin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(22), 17-34.
- Gündoğan, N. (1999). Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 63-79.
- Gündoğan, N. (2001). *Genç İşsizliği*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gündoğan, N., & Kemal Biçerli. (2007). *Çalışma Ekonomisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gündoğdu, S. (2016,11 04) İstihdam Kavramı, 12.08 2018 tarihinde <https://prezi.com/ebenxx8pduok/istihdam-kavrami/> adresinden alındı.
- Güney, A. (2009). İşsizlik, Nedenleri, sonuçları ve mücadele yöntemleri. *KAMU-İŞ DERGİSİ*, 10(4), s. 135.
- Gürak, H. (2006). *Ekonomik Büyüme ve Küresel Ekonomi*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Gürsel, S., & Ulusoy, V. (1999). *Türkiye’ de İşsizlik ve İstihdam*. (A. Tunç, Dü.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.

- Harris, R., & Silverstone, B. (2001). Testing For Asymmetry In Okun's Law: A Cross-Country Comparison. *Economics Bulletin*, 5(2), 1-13.
- Hori, K. (2009, 03). *Economic Growth, Unemployment, and Business Cycles*. 10 26, 2018 tarihinde SSRN Home Page:
<https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=95911402..> adresinden alındı
- ILO. (tarih yok). *International Labour Organizasyon*. 11 13, 2018 tarihinde International Labour Organizasyon:
<https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Package3>. adresinden alındı
- ILO (2018). 11 15, 2018 tarihinde https://www.ilo.org/ilostat-files/Documents/description|_UR_EN.pdf adresinden alındı
- Işık, V. (2010, Kasım). 1980 Sonrası Neoliberal Politikaların İşsizlikle Mücadelede Yerine Getiremediği Vaatler: Rusya'yı Çıkmaza Sürükleyen Rol. *Çimento Dsveren Dergisi*, 24(6).
- İŞKUR. (tarih yok). "*İstatistikler*". 11 27, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu:
<https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/istatistikler/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*İş Kaybı Tazminatı*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu:
<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/is-kaybi-tazminati/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*İş ve Meslek Danışmanlığı*". 11 27, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/baglantilar/sss/is-ve-meslek-danismanligi/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*İŞKUR'un Tarihçesi*". 11 22, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/tarihce/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*İşsizlik Ödeneği*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu:
<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/issizlik-odeneği/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*İşsizlik Ödeneği*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu:
<https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/> adresinden alındı

- İŞKUR. (tarih yok). "*Mesleki Eğitim Kursları*". 11 17, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-isingucu-programlari/mesleki-egitim-kurslari/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*Ücret Garanti Fonu*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/ucret-garanti-fonu/> adresinden alındı
- İŞKUR. (tarih yok). "*Yarım Çalışma Ödenegi*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye İş Kurumu: <https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/issizlik-sigortasi/yarim-calisma-odenegi/> adresinden alındı
- İŞKUR. (2007). *IV. Genel Kurul Çalışma Raporu*. Ankara: İŞKUR.
- İŞKUR. (2015). *2014 yılı faaliyet raporu*. Ankara: İŞKUR.
- KAMU-SEN. (2009, 05 15). *İşsizlik ve Ücret Sorunlarına Çözüm Arayışları*. 11 8, 2018 tarihinde Türkiye Kamu Sen: https://kamusen.org.tr/icerik_goster.php?Id=5535 adresinden alındı
- Kara, M., & Duruel, M. (2010). Türkiye'de Ekonomik Büyümenin İstihdam Yaratmama Sorunu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(50), 367-379.
- Karabıyık, İ. (2009). Avantaj ve Dezavantajları ile Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13, 293-320.
- Kaynak, M. (2009). *Büyüme Teorileri Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kazgan, G. (2005). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001) "Ekonomi Politik" Açısından Bir İrdeleme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kesici, M. R. (2010, 07). Türkiye Ekonomisinin Yüksek Büyüme Evresinde İstihdam ve İşsizlik. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 12(3), 7-26.
- Kibritçiöglü, A. (1998, Ocak, Aralık). İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 53(1-4), 207-230.

- Kitov, I. (2011, 06 11). SSRN. 10 15, 2018 tarihinde SSRN eLibrary:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1883003 adresinden alındı
- Kızılgöl, Ö. (2006). Türkiye'de Büyüme Oranı İle İşsizlik Arasındaki İlişki. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 54-59.
- Korpi, T. (1997). "Is Utility Related To Employment Status? : Employment, Unemployment, Labor Market Policies And Subjective Well-Being Among Swedish Youth. *Labor Economics*, 4, 125-147.
- KOSGEB. (2018). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı*. 11 22, 2018 tarihinde KOSGEB:
<https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1231/girisimcilik-destek-programi> adresinden alındı
- Kumaş, H. (2001). İşsizliğin Psiko-Sosyal Boyutu ve Çalışam Yaşamına İlişkin Değerler Üzerindeki Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(4), 10.
- Lee, J. (2000). The Robustness of Okun's Law: Evidence From OECD Countries. *Journal of Macroeconomics*, 22(2), 331-356.
- Lordoğlu, K., & Özkaplan, N. (2003). *Çalışma İktisadi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Mahiroğulları, A., & Korkmaz, A. (2005). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Mahiroğulları, A., & Korkmaz, A. (2013). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları -Türkiye ve AB Ülkeleri* (3 b.). Bursa: Ekin Yayınevi, Star Ajans.
- Mankiw, G. N. (2009). *Makroekonomi*. (Ö. F. Çolak, Çev.) Ankara: Eflatun Yayınevi.
- MEB. (2018). *Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2017/18*. Ankara: Resmi İstatistik Programı.
- MEB. (2018a). *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü*. Ankara: MEB.
- MEB. (2014, 05 14). Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018. Ankara: T.C Kalkınma Bakanlığı.
- Metin, B. (2003). Türkiye'de İşgücü Piyasasının Genel. *Kamu İş*, 7(2).

- Momete, D. (2007). Analysis Of The Relationship Between Employment And Economic Growth in Romania. *Fascicle of Management and Technological Engineering*, 11(16), 2052-2057.
- Moosa, I. A. (2008). Economic Growth and Unemployment in Arab Countries: Is Okun's Law Valid? *Journal of Development and Economic Policies*, 10(2), 7-24.
- Murat, S. (1991). *Sosyo-Ekonomik Boyutlarıyla Genel Olarak ve Türkiye'de Genç İşsizliği*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Murat, S. (1995). Gençlerin İşsizliğine Genel Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*.
- Murat, S. (2007). *Dünden Bugüne İstanbul'un İşgücü ve İstihdam Yapısı*. İstanbul: İTO Yayınları.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). *AB'ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011, 3 30). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*(44), 1-44.
- Muratoğlu, Y. (2011). Büyüme ve İstihdam Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Session 2C: Çalışma Ekonomisi*, 167-173.
- Mütevellioğulları, N., & Aksoy, B. (2010). İşsizlikle Mücadelede İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarının İşlevi. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1(1).
- Niall O'Higgins. (2001). *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*. Genova: ILO.
- OECD. (2009). 10 20, 2016 tarihinde OECD: https://read.oecd-ilibrary.org/employment/jobs-for-youth-des-emplois-pour-les-jeunes-australia-2009_9789264060203-en adresinden alındı
- OECD. (2009, Haziran). Addressing the Labour Market Challenges of the Economic Downturn: A Summary of Country Responses to the OECD-EC Questionnaire. OECD.

- OECD. (2009). *OECD Employment Outlook, Tackling The Job Crisis*. OECD.
- OECD. (2018). 11 08, 2018 tarihinde OECD: <https://stats.oecd.org/#> adresinden alındı
- OECD. (2018). "Youth Unemployment Rate". 10 02, 2018 tarihinde OECD: <https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm> adresinden alındı
- OECD. (tarih yok). *Unemployment rate*. 09 25, 2018 tarihinde www.oecd.org: <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm> adresinden alındı
- O'Higgins, N. (2003, 10). Trends in the youth labour market in developing and transition countries. *Social Protection Unit Human Development Network The World Bank, Social Protection Discussion Paper Series, 321*.
- O'Higgins, N. (2004). Recent Trends in Youth Labour Markets and Youth Employment Policy in Europe and Central Asia. *Università degli Studi di Salerno Centro di Economia del Lavoro e di Politica Economica, Discussion Paper 85*.
- Okur, A. (2014). *Türkiye' de Genç İşsizliği ve Nedenleri*. Ankara: Gazi Kitabevi, Sonçağ Yay. Matb.
- Özdemir, B. K., & Yıldırım, S. (2013, 10). Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve İstihdam Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi: Özçıkırmalı Dalgacık Yaklaşımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(38), 97-116.
- Özdemir, S., Ersöz, H., & Sarıoğlu, H. (2006). *İşsizlik Sorununun Çözümünde Kobi' lerin Desteklenmesi*. İstanbul: İTO.
- Özsağır, A. (2000). Küresel İşsizlik Krizi ve İşsizlikle Mücadele Politikaları. *İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 281-312.
- Özşuca, Ş. T. (2003). *Piyasası, Esneklik ve Güvenlik İkileminde Türkiye Emek Piyasası*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Öztürk, E. K. (2015). *Ekonomik Kriz ve İşsizlik İlişkisi: Türkiye Uygulaması (2001-2013) Doktora Tezi*. İstanbul.
- Öztürk, İ., & Tuzcu, B. (2012). *Küresel Kriz ve İstihdam*. MÜSİAD. İstanbul: Müsiad.
- Pekin, T. (2007). *Makro Ekonomi*. İzmir: Zeus Kitabevi Yayınları.

- Pekin, T. (2012). *Ekonomiye Giriş*. İzmir: Zeus Kitabevi Yayınları.
- Pirler, B. (2007). Genç İşsizliği Sorunu ve Çözmeye Yönelik Politikalar. *TİSK Akademi*, 2(özel sayı:1), 147-156.
- Prachowny, M. (1993). Okun's Law: Theoretical Foundations and Revisited Estimates. *The Review of Economics and Statistics*, 75(2), 331-336.
- Savcı, İ. (2007). *Genç İşsizliği: Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları*. Ankara: Tisk Akademi.
- Savcı, İ. (2009). İşsizliği Yaşamak ve Başa Çıkmak- Sosyal Politikada Güncel Sorunlar. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, 381-396.
- Saygılı, Ş., Cihan, C., & Yurtoğlu, H. (2002). TÜRKİYE EKONOMİSİNDE SERMAYE BİRİKİMİ, BÜYÜME VE VERİMLİLİK: 1972-2000. (6).
- Sayın, A. K. (2005). İstihdam Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması Sürecinde Türkiye İş Kurumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49(1).
- Sayın, F. (2009). Türkiye'de eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 35-53.
- Sayın, F. (2011). Türkiye'de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 33-53.
- Seçer, B. (2006). Uluslararası Boyutuyla Genç İşsizliği ve Gençlere Yönelik İstihdam Politikaları. *TİSK Akademi*, 1(2).
- SGK. (2018). *Kayıt Dışı İstihdam Oranı*. 11 17, 2018 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu:
http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani adresinden alındı
- Siddiqi, M. W., Hussian, T., & Iqbal, G. A. (2010). A Coherent Relationship between Economic Growth and Unemployment: An Empirical Evidence from Pakistan. *International Journal of Human and Social Sciences*, 5(5), 332-339.
- Silvapulle, P., Moosa, I. A., & Silvapulle, M. J. (2004, 05). Asymmetry in Okun's Law. *The Canadian Journal of Economics*, 37(2), 353-374.

- Snower, D. J. (1995). Evaluating Unemployment Policies: What Do the Underlying Theories Tell Us? *Oxford Review of Economic Policy*, 11(1), 110-135.
- Sögner, L., & Stiassny, A. (2002). n Analysis of the Structural Stability of Okun's Law: A Cross-Country Study. *Applied Economics*, 34(14), 1775-1787.
- Sözer, U., & Topal, M. H. (2017, Ekim 19-22). Türkiye'de Genç İşsizliğinin Toplumsal Sonuçları: Bölgesel Düzeyde Panel Veri Analizi. TÜRK-İŞ (Dü.), 18. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi içinde (s. 71-75). Kemer: TÜRK-İŞ.
- Sürücü, M. (2014). İşsizlik, İşsizlikle Mücadelede Pasif İstihdam Politikaları: Almanya ve Türkiye Örnekleri. 11.
- Şentürk, D. (2018). *Türkiye'de 2000-2015 Dönemi Genç İşsizlik Sorunu: İŞKUR'un İstihdam Sorununun Çözümüne İlişkin Rolü Ve Etkisi*. İstanbul.
- T.C. Başbakanlık. (2015). *İş Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*. 11 22, 2019 tarihinde Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü:
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/05/20080526-5.htm> adresinden alındı
- Takım, A. (2010). Türkiye'de Ekonomik Büyüme ile İşsizlik Arasındaki İlişki: Granger Nedensellik Testi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(27), 315-324.
- Talas, C. (1997). *Toplumsal Ekonomi* (7.Baskı b.). İstanbul: İmge Yayınevi.
- Tansel, A. (2012). *2050' ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış*. İstanbul: Sis Matbaacılık.
- Tarı, M., & Abasız, T. (2010). Asimetrik etkiler altında Okun Yasası'nın Eşik Hata Düzeltme Modeli ile sınanması: Türkiye örneği. *İktisat İşletme ve Finans*, 25(291), 53-77.
- Taş, H. Y., Küçüköğlü, M., & Demirdöğmez, M. (2018). Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu ve Alternatif Çözüm Önerileri. *Emek ve Toplum*, 7(18), 279-284.
- Taş, H., & Bilen, M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Genç İşsizliği. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 50-69.

- Taşçı, H., & Darıcı, B. (2009). Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri ile Farklı Tanımlar Altında Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28).
- Tatoğlu, F. Y. (2010). *Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde İşsizlik ve Büyüme*. İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
- TBMM. (1999, 08 25). "*İşsizlik Sigortası Kanunu*". 11 29, 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi:
https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc083/kanuntbmmc083/kanuntbmmc08304447.pdf adresinden alındı
- Temurlenk, M.S., & Başar,S. (2012). Türkiye İçin Enflasyon Hızlandırmayan İşsizlik Oranı, *Dergipark*, 72.
- TESK. (2008). *TESK*. 11 27, 2018 tarihinde Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu: <http://www.tesk.org.tr/tr/mevzuat/08/08003.php> adresinden alındı
- TİSK. (2009). *İşsizlikle Mücadele: Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler*. Ankara: Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
- Tunalı, İ. (2003). *Türkiye’de İşgücü Piyasası ve İstihdam Araştırması*. Ankara: İŞKUR Yayını.
- Tunalı, İ., & İlhan, B. Y. (2009). *Türkiye’de İşgücü Piyasasına Geçiş Aşamasındaki Genç*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tunay, K. B. (2007). *Makro Ekonomi: Teori ve Politika*. İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd Şti.
- TÜİK. (2011). 09 25, 2018 tarihinde Hanehalkı İşgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011: http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html adresinden alındı
- TÜİK. (2017, Ocak 18). *T24 interne gazetesi*. 11 8, 2018 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21869> adresinden alındı
- TÜİK. (2018). 10 02, 2018 tarihinde İşgücü İstatistikleri:
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> adresinden alındı

- Türkbal, A. (2005). *Makro İktisat*. İstanbul: Aktif Yayınevi Yayınları.
- TÜSİAD. (2002). *Türkiye' de İşgücü Piyasası ve İşsizlik*,. İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.
- Unay, C. (1996). *Makro İktisat*. Bursa: Ekin Yayınları.
- Uyanık, Y. (2008). Neoliberal Küreselleşme Sürecinde İşgücü Politikaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2).
- Ülgen, G. (2010). *İktisat Bilimine Giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ülgener, S. F. (1991). *Milli Gelir İstihdam ve İktisadi Büyüme (7 b.)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ünsal, E. (2007). *Makro İktisat*. Ankara: İmaj Yayınları.
- Villaverde, J., & Maza, A. (2009). The robustness of Okun's law in Spain, 1980–2004 Regional evidence. *Journal of Policy Modeling*, 31(2), 289-297.
- Yavaş, H. K. (2010). *Türkiye'de Genç İşsizliği ve İstihdam Politikalarının Genç İşsizliğine Etkileri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, H. U. (2018). *Türkiye'de İşsizlik ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki (1960-2015)*. Bartın.
- Yentürk, N., & Başlevent, C. (2007, eylül). *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu. Türkiye de Genç İşsizliği*. 10 24, 2018 tarihinde <http://docplayer.biz.tr/5791826-Genclik-calismalari-birimi-arastirma-raporu-turkiye-de-genc-issizligi.html> adresinden alındı
- Yıldırım, E., Çakmaklı, S., & Özkan, F. (2011). Eskiden Yeniye Neo-Klasik Sentez: Bir Literatür Taraması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(4).
- Yıllar, H. (1998). *Genç İşsizliği Sorunu ve Çözümleyici Politikalar (Türkiye Örneği)*”,. Bursa: Uludağa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2005). Türkiye'de İşsiz Nüfus. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 43-56.
- Yılmaz, Ö. G. (2001). Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Oransalları Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*(2), 63-76.

Yüceol, H. M. (2006, 06). Türkiye ekonomisinde büyüme ve işsizlik ilişkisinin dinamikleri. *İktisat İşletme ve Finans*, 21(243), 81-95.

Zagler, M. (2003). A Vector Error Correction Model of Economic Growth and Unemployment in Major European Countries and An Analysis of Okun's Law. *Applied Econometrics and International Development*, 3(3), 93-118.

Zaim, H. (2017, 11 6). *Türkiye’de Genç İşsizliğin Yapısal Nedenleri*. 11 17, 2018 tarihinde Genç Müsiad: <http://www.gencmusiad.org.tr/blog-detay-turkiye%E2%80%99de-genc-issizliginin-yapisal-nedenleri-3.html> adresinden alındı

Zaim, S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Yayınevi.

